

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Dokunsan Kırılan Dokunmasan Kuruyan İnsanlar

Şadiye Dönümcü

**DOKUNSAN KIRILAN
DOKUNMASAN KURUYAN İNSANLAR**

Şadiye Dönümcü

Şadiye Dönümcü

DOKUNSAN KIRILAN
DOKUNMASAN KURUYAN İNSANLAR
Yaşlılık Hikayeleri

*dipnot yayınları

Şadiye Dönümcü:17.7.1959- Söke doğumlu. Söke-Kocagözoğlu İlkokulu'nda, Aydın-Ortaklar İlköğretmen Okulu'nda, SSB-Sosyal Hizmetler Akademisi'nde, Türkiye Orta Doğu Ame İdaresi Enstitüsü'nde okudu. (Mülga) SHÇEK'e bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında sosyal hizmet uzmanı ve yönetici olarak çalıştı. "bianet.org" ve "sosyalhizmetuzmani.org" web sitelerinde yaşlılık ve diğer sosyal hizmet alanları ile hayatın s(a-i)ir hallerine ilişkin yazılar yazıyor. *Yaşamla Bütünleşen Bir Mesleğin Öyküsü: Sema Kut & Sosyal Hizmet* kitabını yazdı. "Türkiye'de Hak Temelli Sivil toplum Örgütleri:Sorunlar ve Çözüm Arayışları" kitabının yazarları arasında yer aldı. İki(z) kızı var: Bahar ve Pınar.

Dokunsan Kırılan, Dokunmasan Kuruyan İnsanlar
Şadiye Dönümcü
© Dipnot Yayınları, 2012

ISBN: 978-605-4412-57-0
Dipnot Yayınları 145
Sertifika No: 14999
1. Baskı, 2012/Ankara

Kapak Tasarımı: Sinan Demirkaya

Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Ltd. Şti.
Baskı: Mattek Matbaacılık Bas.Yay. Tan. Tic. San. Ltd. Şti.
Adakale Sokak. No: 32/27 Kızılay / Ankara • Tel: (0312) 433 23 10

Dipnot Yayınları
Selanik Cad. No. 82/32 Kızılay / Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com
www.dipnotkitap.com

Şadiye Dönümcü

**DOKUNSAN KIRILAN
DOKUNMASAN KURUYAN
İNSANLAR**
Yaşlılık Hikayeleri

***dipnot yayınları**

Annem Emine Dönümcü'ye
Babam Necati Dönümcü'ye

İÇİNDEKİLER

Bu Kitap Vesiledir; Tanıdığım Rengahenk Güzellikteki İnsanlara Teşekkür Etmem İçin	7
Makbuş: Kendini Martılarla Bir Tutan Kadın.....	11
Menekşe Hanım: Huzurevinde Bir Leydi	17
Menşure Hanım: Ebruli Renkli Bir Kadın	21
Ragıp Bey: Şarkılar Söyle İçinden, Boş Ver!	25
Erkan Yüreği Spastik Olmayan Adam	29
Huzurevinde Bir Yakışıklı.....	33
İki Asır, İki Aşk.....	39
Eminnoş: Kum Taneleri Arasındaki Havuz İncisi.....	47
Yaşının O Acılı Halini Gizlemek İsteyen Adam	53
Yaşa Yaşa, Gör Temaşa.....	57
Kendine Alışık Kendiyle Barışık Bir Adam.....	61
Kehrüba Teyze: Çınlayan Kahkahalarla Yorgunluk Atan Kadın.....	67
Kendini Sürgüne Yollayan Adam	73
Dilbahar'ın Çöp Evi.....	76

Yüreği Altı Ay Kış, Altı Ay Yaz Olan Kadın.....	81
Gönlünüz Ne İsterse Bahtınız Öyle Olsun	85
Güleler Abla: Hayatının En Güzel Yaşlarındaki Kadın	92
Ahhh, Na To Kafa, Na To Mermari!.....	97
Ölsem de Seni Bin Yıl Sağ Gibi Sevsem.....	101
Zalife Teyze ya da İnsan Ömrünü Nereye Vermeli	108
Samoyet Teyze	114
Çavuş Amca: Değirmen Her Allahın Günü Sağa Dönmez Diyen Adam.....	120
"Nato Teyze" ya da "Setenay Gibi" Bir Kadın	127
Dağlar Yıkılmasın Diye Of Çekmeyen Kadın	133
Filinta Bahri, Çocukluğum ve Kabak Tatlısı	138
İnsana Aşk Lazım Kızım, Yoksa... ..	144
Itır Kokusu Yüreğimi Dağlıyor	149
Bahtı Şen Olasica	155
Sigara Değilsin ki Seni Sileyim	163
"Yalnız Yürümeyeceksin Bu Yolu; Yol Sen Olacaksın..."	174
Anneannem Aşık Oldu!	183
Ananem: Muadili Olmayan Kadın	188
Dört Buçuk Yaşındaki Arkadaşım	192

BU KİTAP VESİLEDİR; TANIDIĞIM RENGAHENK GÜZELLİKTEKİ İNSANLARA TEŞEKKÜR ETMEM İÇİN

Hüznün kadrolu, coşkunun geçici olduğu, bazen hüzne coşkunun bazen coşkuya hüznün karıştığı huzurevi iklimine orada görev yapan biri olarak uyum sağladığınızda, onların geçmişte kalan yaşantılarından kazanç hanenize artılar, öğretiler kaydettiğinizde yaşamınızdaki her şeyin renginin değişiverdiğini —çoğu kez yıllar sonra— fark edersiniz.

Yaşlılığımın uzakta olduğu yaşlarda görev yaptığım huzurevinde tanıdığım her bir yaşlı sayesinde değişik renkler edindim. Tanıdığım yaşlıların sadece renkleri değil, öyküleri de, yaşlılığı taşıma şekilleri de farklıydı.

Beli bükülmeden, gücü sıfırlanmadan, yüzü buruşmadan, bütün bunlara bir yığın da hastalık eklenmeden dünya değiştirmek isteyen Mehmet Amca'yı tuttuğu futbol takımını şampiyonluğa götüren maç sonrası kaybettiğimizde, yıllar önce terk ettiği evinin bahçesindeki ot, ağaç ve çiçeklerini anlatan Remzi Baba'nın gözlerindeki kırılgalaşmış yaşları gördüğümde, odasına her geleni "*Yaşasın, tavuklu jambonlu özgürlük sandviçim geldi! Hadi verin*" diye karşılayan, verdiğimiz bisküvileri

sandviç niyetine yiyen Nuriye Teyze'yi izlerken, köy kökenli kadın yaşlının, kent kökenli kadın arkadaşına “*Ne kadar güzel-sin! Yorgan gülü gibi*” dediğini duyduğum anlarda içinde bulunduğum renk değişti.

Gazete okuyan Hasan Amca'ya “*Ne var, ne yokmuş dünyada?*” diye sorduğumda “*Bilmem ki... Okuyorum güya. Ancak bir alt satıra indiğimde, üst satırda ne yazıldığını unutuyorum, evlat*” yanıtını aldığım, erkek olmadığım ve genç olduğum için huzurevini yönetemeyeceğime inanan Mehmet Amca'nın ilettiği sorunları çözdüğümde “*Başarıyorsun ama, yine de erkek olsaydın, daha iyiydi*” dediğini duyduğumda, Remington marka daktilosuyla idareden arzuhalı olan herkese ağdalı ve usturuplu ifadesiyle ‘istida’lar yazan fahri huzurevi arzuhalcisi Zübeyr Bey'i tanıdıkça renk değiştirdim.

Hayatında ilk kez gittiği bale gösterisinde kostümleri açık-saçık bulan yaşlı tarafından “*bizi günaha soktunuz*” diye suçlandığımda, bir uygulamamızdan hoşnut kalmadığından personele ‘Huzurevi Gestapoları’ adını takan Yunus Bey beni de ‘*Hayl müdür*’ diye selamladığında, her sabah odasındaki dahili telefonla ‘*sevdim bir genç kadını*’ ya da ‘*günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim*’ melodileriyle seranat yapan, geceleri yine telefonla ‘*Saatli Maarif Takviminde bugün*’ adlı fıkra-şarkı-şiir programı yapan sevgilisi Doğaner Bey aniden dünya değiştireverince toparlanmakta güçlük çeken Efsun Hanım omzuma yaslanıp ağladığında renk değiştirdim.

Kireçlenmiş kolları izin vermediğinden yerdeki taşları dizmeyip, dağınık bırakarak okey oynayanları izlediğimde, odasına henüz yerleştirdiğimiz gardrobun dış yan yüzeyine kocaman çivi çaktığını görünce “*insaf, yani*” diye tepki verdiğim İsa

Amca'dan “*Ne var! Paltomu asacam*” yanıtını aldığımda, “*Ben çobandım. Her yerde yatmağa alışkınım ama, bu yaylı yatak çok rahatsız*” diyen Ali Amca'yla göz göze geldiğimde, yattığı odanın penceresinde kuşlara ekmek ikram eden Vedat Amca “*Bu dünyada hiç değilse bir sürü kuşun açlıktan ölmesini engellemeye yarıyorum*” dediğinde renk değiştirdim.

Tuvalete yakın bir odaya taşınacağını öğrenen Sultan Teyze'nin sevinçten ağladığını gördüğümde, ‘Hisseli Huzurevi Kumpanyası’nda hayatlarının tüm dertlerini, kasevetlerini savmak için şarkı söyleyenlere eşlik ettiğimde, demans hastası Münire Hanım tarafından “*Bizi aç bırakıyor, burada. Su vermiyor*” diye şikayet edildiğimde, akşam gülüşerek ayrıldığım yaşlının vefatını ertesi sabah öğrendiğimde, hasbelkader ziyare-tine gelen oğluyla bizi tanıştıtırırken Döne Teyze'nin böbürlen-diğini fark ettiğimde renk değiştirdim.

Huzurevinde görev yaptığım süre içerisinde öyle çok renk değiştirdim ki... Ve her renk değiştirişimde “Huzurevinde yaşlı olmak da, çalışan olmak da zor” dedim içimden.

Ancak her bir yaşlının farklılığını görebilen ve okuyabilen bir huzurevi çalışanının; yaşama bakışının değiştiği, sağlıklı / kaliteli / anlamlı bir yaşlılık dönemi için yapılma(ma)sı gerekenleri içselleştirerek öğrendiği, daha çabuk büyüyüp olgunlaştığı, iç gözü kazandığı, hüsrana uğrama hakkını saklı tutarak insan tanıma yetisini geliştirdiği de bir gerçek.

Ozan Hasan Hüseyin “*İnceikti / gül dalıydı / dokunsan kırılacaktı / dokunmadım kurudu*” der bir şiirinde. Evet hayat – özellikle yaşlılık döneminde- kırılmama ve kurumama mücadelesine dayalı. Bu yüzden evimizdeki ya da huzurevlerindeki

yaşlıların kırılmasına da, kurummasına da izin vermemek gerek. Nasıl mı? Bu sorunun yanıtı bu kitabın amacını aşar.

Ancak hayatın içinde –*özellikle huzurevinde çalışırken*– tanıdığım kırılmama ve kurumama mücadelesi veren –*ve bu kitap sayesinde sizin de tanışacağınız*– rengahenk insanlar sayesinde değiştirdiğim her renk; kazanç haneme yeni artılar ve öğretiler kaydetmemi sağladı.

Bu kitap; hayatın içinde tanıdığım ve artık rengahenk ışıklarını gökyüzünden bizlere gönderen o güzel insanlar için yazıldı.

Bu kitap; hayatın içinde kırılmama ve kurumama mücadelesi veren / verecek olan herkes için yazıldı.

Bu kitap; beni yazmaya yönlendirenler, yazmam için yüreklendirenler, bana zaman hediye edenler sayesinde yazıldı.

Bu kitap; yayımlanmaya uygun görenler ve yayımı için emek harcayanlar sayesinde elinize ulaştı.

Ve bu kitap vesiledir aslında; hayatın içinde tanıdığım o rengahenk insanlara teşekkür etmem için.

Şadiye Dönümcü

MAKBUŞ: KENDİNİ MARTILARLA BİR TUTAN KADIN

Huzurevi'nde göreve başladığım gün yarı aralık oda kapısını açtığımızda karşılaştım onunla ilk kez. Genzimi yakan o tuhaf alkol kokusuyla da o gün tanıştım.

İki büklüm, küçücük, buruş buruş, yeşil mercimek gözlü, kocaman burunluydu. Bembeyaz saçlarının perçemi tuvalet kağıdı rulosuna atışlanmıştı.

Üst üste giydiği üç ayrı renkteki 'süveterimtrak' (*kazak iken yaka ve kolları makasla gayri nizami kesilmiş*) giysisini, eprimiş pembe naylon kombinezon ve lacivert triko tayt tamamlıyordu.

Rafyaya geçirilmiş anahtar kolyesiyle, sapının teki çengelli iğne ile menteşeye tutturulmuş ve camlarından biri olmayan siyah kocaman gözlüğüyle, ayaklarına büyük gelen naylon terlikleriyle bu 'asır'lık kadın değişikti. Bedeninde can suyu - *sanki*- kalmayan bu kadın, Makbule Hanım yani; daha sonra benim 'Makbuş'um olacaktı.

Şaşkınlığımdan güçlükle 'merhaba'2 diyebildim. Mercimek gözleri daha da küçüldü, bizi seçmeye çalışırken. Arkadaşım beni tanıınca "Müşerref oldum. Yeni göreviniz hayırlı olsun!" diyen bir İstanbul Hanımefendisi vardı bu kez karşımda.

“Bir isteğiniz olursa, yardımcı olabilirim!” diye gevelerken, gözlerim odada seyahate çıkmıştı.

Ancak görmesi ve algılaması gereken o denli çok şey vardı ki... Onlarca naylon poşet, değişik boyutta içi su dolu pet şişeler, mini minnacık sabunlarla dolu sabunluk, grinin değişik tonlarında -cam mı?- bardaklar, kirli tabaklar, küçücük tencereler, yoğurt kapları, bisküvi folyoları, boy boy kolonya bidonu, pasta kutuları. Dolabın üstünde valiz, çantalar, koliler...

“Uygun zamanda görüşsek” deyince “olur”luyorum hemen.

O arada algılıyorum duvardaki kırık çerçeve içindeki fotoğrafı.

Smokinli ve yürek titretecek kadar yakışıklı bir erkek ile boynu pandantifli, derin göğüs dekolteli uzun elbiseli, yüz ve saç tuvaleti özenli, -sanki- baktıkça güzelliği artan bir kadın yan yana ve ayakta.

İnanılması güç; karşımdaki kadınla, fotoğraftaki kadın aynı insan. “*Heyhat*” dedim içimden, ancak kendimin duyacağı bir sesle.

Makbuş’un güzelliği Çerkezliğinden. İstanbullu tüccar bir ailenin kızı. Notre Dame de Sion’daki Fransız(ca) hocasına -yaşamı boyu- düğümlü kaldığından, kendinden on altı yaş büyük sefir eşini hiç sev(e)mediğinden ve de tehlikeyi sezdiğinden, eşine çocuk -belki kendini de- vermemiş. Eşinin memuriyetine zarar vermemek için sadece ‘duygusal’ boşanmayla yetinmişler.

Dünyanın görülesi bir çok yerine yaptığı seyahatlerde İstanbul’a hiç ihanet etmemiş.

Makamların tümüne vakıf olan Türk Sanat Müziği tutkunu olan Makbuş'un udu, yatağının altında duruyordu.

Yedi lisanda derdini anlattığını söyler, abisini kaybettikten sonra geldiği huzurevinde zorunlu olmadıkça çevresindekilerle Türkçe bile konuşmazdı.

Dokuz metrekarelik odasında yarattığı evreninde, Abdullah Yüce'nin "*hiç mi gülmeyecek benimde yüzüm*" ya da "*güzel gün görmedi avare gönlüm*" şarkılarını söylerdi, keyifli olduğunda.

'Bohem' abisi tüm mal varlıklarını satmıştı. Abisi ölüp de, sadece eşinden bağlanan dul aylığıyla yaşam sürdüremeyeceği anlaşılnca psikiyatristi huzurevine yerleştirilmesine ön ayak olmuştu.

Uzun yıllar "Obsesif- Kompulsif Davranış Bozukluğu" tedavisi gören Makbuş '*rezistans*' uyumsuzluğu ve temizlik obsesyonu yüzünden zorunlu olmadıkça, kimseyle iletişime girmiyor, sadece yardımcı hizmetli Gülizar'ı muhatap alıyordu.

Gülizar onun, dış evrenle iletişimini sağlayan 'şnorkel'iydi.

Tuvalet ihtiyacı dışında odasından çıkmayan Makbuş, banyo yapmak yerine kolonyalı pamukla *-aklına geldikçe-* silinmeyi yeğlerdi. Aylığından eline kalan harçlığın büyük bölümü Eyüp Sabri kolonyası bidonlarına giderdi.

Makbuş, kolonya ihtiyacını peçeteye yazdığı mektupla bildirince, ben telefonla sipariş verirdim. Eyüp Sabri Anafartalar Şubesi kuryeyle gönderirdi bidonları.

Her tür temizliğini kolonyayla yapan, ancak giderek azalan aylığı -harçlığı- yetersiz kalınca, kolonyayı sulandırır olmuştu.

Makbuş'la dostluğum; sempati ve güven aşamalarını *-koşarak-* geçip, destek aşamasına geldiğinde başladı. Huzurevine atanan genç sosyal hizmet uzmanı ve psikolog arkadaşlarla

kurduğu anlamlı ilişki Makbuş'un bizim dünyamıza dahil olmasını sağladı.

Flamingo Pastanesi'nin acıbadem kurabiyesi, Besi Çiftliği'nin soğuk sandviçi, Toblerone çikolatası vazgeçilmezleriydi.

İlaçlama yapıldığında, onu zorla bahçeye indirirdik. Yeter ki gün güneş görsün diye. Televizyon seyretmeyen, radyo dinlemeyen Makbuş'un, bizim dünyamızda olan-bitenleri bilmesinin sırrına eremedim hiç. Hep yüksek sesle izlenen televizyonun bulunduğu salona bitişikti odası. Acaba haber kaynağı o muydu? Bilmiyorum. Magazin dedikodularını da bilirdi. Bana 'göz bebeğim' dediği Hasan Pulur'un köşe yazılarını gönderirdi Gülizar'la.

Odasını asla ellettirmez ve temizletmezdi. O dünyanın en temiz, en düzenli insanıydı, kendine göre. Gülizar çaktırmadan bir şeyi çöpe attığında kıyamet koparır, küsüverirdi iki üç günlüğüne.

Odasında 'zorunlu' temizlik kampanyası ilan ettiğimiz bir gün, o mini minnacık kadın çaydanlık fırlatmaya kalkışmıştı kafama. Elini tutarak engellemiş, birbirimize karşılıklı "seni anlıyorum, ama...." demiştik. Kampanya karşıtı eylemleri işe yaramayınca bir ay konuşmamış, kolonya siparişleri hariç yazışmamıştı benimle.

Ve dayanamamış olmalı ki; peçeteye yazdığı ad-soyadıma akrostişli şiirini aldım bir gün. Cevabi papatyalarımı kabul etti.

Yaşlı haftasında konser veren Türk Sanat Müziği topluluğu saz heyetindeki sanatçılara "*Bir yaşlıyı çok mutlu etmeme yardımcı olur musunuz?*" demiştim. "Evet"lenince Makbuş'a özel

konser oda kapısının önünde keman taksimiyle başlamış, ardından fasıla geçilmişti.

Baş solistin istediği parçaların bir kısmı çalınıp-söylenemedi. Tümümüz ağlıyorduk, farklı nedenlerle de olsa. Bu keyifte, bu güzellikte ağlamaktan imtina edilemezdi.

Makbuş'a yaz-kış çok özel günlerde giydiği şömizye lacivert üzerine beyaz puantiyeli elbisesi çok yakıştırdı. İlaç kullanmaz, doktora da gitmezdi.

'Ahbap' sınıfından psikiyatristi gelirdi nadiren. Bir de eski ev sahibinin avukatı. Aralarındaki davanın Makbuş aleyhine sonuçlarını izleyen avukat, sürekli faiz işleyen alacağını tahsil için değil, böylesine özel bir insanı derinlemesine tanımanın telaşındaydı sanki.

Makbuş'un kolonya içtiğine dair bir söylence vardı huzurevinde. Yirmi yılını geçirdiği huzurevinde her gece iki çay bardağı sek rakı içtiğini bilen insan sayısı ise çok azdı.

Odasında 'cici boğaz' dediği yiyeceklerin hiç biri meze sayılmazdı. Bir arkadaş "Gün boyu yemeyen aç yaşayan Makbuş'u, alkolle karışık kuru üzüm suyu besliyor," derdi.

Hayata dair her şeyi konuştuğumuz Makbuş, 1900 doğumluydu. Tek dileği 'dalya' yapmaktı, 2000 yılında. Tek korkusu da 'dört kollu'sunu taşıyacak insan bulun(a)maması idi.

"*Sen yeter ki gitme...*" dediğimde "*Beni koyup koyup gitmel ne olursun/ durduğun yerde dur/ kendini martılarla bir tutmal/ senin kanatların yok/ düşersin yorulursun/ beni koyup koyup gitmel/ ne olursun!*" -Atıla İlhan-" şiirini okurdu.

Makbuş'un kalbi ve böbrekleri iflas etti, 'dalya' demesine dört yıl kala. Son istemi olan 'likörlü çikolata'yı yedikten hemen sonra yıldızlara karıştı.

MENEKŞE HANIM: HUZUREVİNDE BİR LEYDİ

Limonata kokan yazdan kalma bir ekim öğlesinde, kafamı toplamak için çıktığım bahçedeki bankta oturmuş kahvemi içerken, ilişivermişti yanıma. Söz döndü, dolaştı, derken...

Birinci dünya savaşıyla aynı gün doğmuşum. Üçüncü çocuğunu doğuran anneme, çok sevdiği eşine -bir kez daha- erkek çocuk verememenin ezikliğini yaşatmışım. Mülkiye müfettişi olan babam, çok sık ve uzun süreli göreve gittiğinden en küçüğümüz Tahir doğduğunda Bandırma'da yaşayan büyük-babamın yanında yerleştik.

Gözlerimi kapatsam bile resmini yapabileceğim tek yer: Bandırma.

Müşfik, sevecen, hassas, zarif, yılın on bir ayında olmayan bir eşle beş çocuk büyütme mücadelesi veren, çok bunaldığında piyano çalarak kendini rahatlatan annem...

Ailesine düşkün, 'şımartırım' korkusuyla çocuklarını uyku-da seven, dünyanın en yakışıklı adamı ve hayatımın tek aşkı: Babam. Yazmayı çok sevdiğimden benimle mektup aracılığıyla yarenlik ederken, 'sana söylüyorum Ortanca'm, siz anlayın di-

ğer çocuklarım' tavrını benimseyen, benimle çok özel iletişimi olan canım babam.

Sanata, -edebiyat, müzik- sosyal yaşama düşkün, en az lise mezunu kardeşlerim.

Becerikli, modeller çizerek kendine ve kız kardeşlerine giy-siler diken, okul yıllarındaki jimnastik başarısını, sonra dans merakına dönüştüren, şiirler yazan 'menekşe' gözlü değil kah-verengi gözlü Menekşe.

Hayatımda en mutlu an: Babamın vali olduğunu öğrendi-ęim an. Hiç unutamadığım: ilk kez mayoyla İzmir'de denize girişim. İlk travmam, ilk kaybım: Kpeğim Popüler'in lm.

Genç kızlığımda kendisine gönlümün düştüğünden haber-siz -acaba?- hariciyeci uzak akraba Nurettin.

Kısmetlerimi nemsemeyişime anlam veremeseler de, sor-maktan imtina eden ailem.

Sekiz yıl peşimden koşan, babamın öldüğü gün; 'hemen evlenelim' deyip, -37 yaşında iken- evleniverdiğim kocam: sak-sofon sanatçısı, konservatuar ğretim görevlisi, Cumhurbaş-kanlığı Filarmoni orkestrası yesi Mukadder.

Rakamlar ve Mukadder'in kıskançlık krizleri, Muhasebat Umum Müdürlüğündeki memuriyetimden istifa etmeme -ve pişmanlığıma- neden oldu.

Ev sprmekten, silmekten kadınlığa dair her rolden nefret ettim. 'Evlenmek: kabullenmekti' bana göre. Oğlum doğana dek, kocamın ülke içi-dışı her konserinde yanında olmak g-zeldi.

Sonra yoruldum, bitkin düştüm, payandasız -annemsiz- kaldım.

Doğum anındaki komplikasyon Mukaddes'in epileptik - *hastalık da asabi, haşarı, şımarık bir çocuk*- olmasına yol açtı. Mukadder'in öldüğü gün , oğlum Mukaddes birincilikle kazanacağı konservatuar sınavındaydı.

Okumayı değil, alkolü sevdi oğlum. Epilepsi ilaçlarını alkolle alıyordu. Dul-yetim aylığımız, alkol parasına yetmedikçe, doğurduğumun şiddetine maruz kalıyordum. Yarım bıraktığı bağımlılık tedavileri işe yaramadı.

Aşırı stres. Karnımda 6.5 kg.lık ur. Riskli ameliyat. Su bardağı taşımamın bile yasaklanması. Hastalığıma, alkol doz aşımıyla katlanabileceğini sanan bir oğul.

Sonra... Öz bakımını bile artık yapamayan Mukaddes'in torpille Bakırköy Ruh ve Akıl Hastalıkları Hastanesine yerleştirilmesi. Kimseden -kardeşlerim dahil- destek görmeyişim. Ve huzurevi kararım!" diye bir çırpıda anlatıverdi.

Dünyasının yeni üyesi olarak; ana çizgilerini bildiğim hayatını, boşluk bırakarak anlatıp, di(n)leyeni kara deliklerini doldurmayla vazifelendirmişti.

Boyunu daha da kısaltan kamburu, fırketeli-çivili topuzu, gümüş baryajlı saçları, yüzüne büyük gelen gözlüğü, çizgi dudaklarındaki pembemsi ruju, incili yonca küpesi, ödemli bacakları, manikürlü rakı beyazı ojeli parmaklarıyla kamufle ettiği yaşlılık lekeli elleri, portföy çantası, lastik ayakkabıları, epirmiş yaz-kış sadece bluz/ kazak değiştirerek giydiği koyu renk döpiyes(ler)iyle fark ediliverirdi. Kapsama alanıma girdiğini -rebul- lavanta kokusundan anlardım.

Zıtların kadınıydı: hem girişken, hassas, teslimiyetçi, belirleyici, 'hayır'cı, duygusal, geniş sınırlı, bir şeylere umarsız, ke-tum, bencildi; hem de çekingen, dümdüz, inatçı, edilgen, 'pe-

ki'ci, zarif, duyarsız, dar sınırlı, na-ketum vücut dilli, bir şeylerle pazarlıkçı, dayanışmacı...

Hayatının bazı maddelerine -sadece kendinin bildiği nedenlerle- çekince koyarak, pasif direnç geliştirmişti. Yıllardır ilaçla uyumasının nedeni: geçmişinin üzerinden yağlı boyayla geçmesi mi? Geç(e)memesi mi? Bilmiyorum.

Ücretsiz düzenlenen sanatsal aktivitelere katılımda baş rolü oynar, ücretli olanların yanından geçmezdi.

Huzurevi ücretini ödedikten sonra elinde kalanın çoğunu oğluna gönderdiğini bilen el işi atölyesindeki arkadaşları bir punduna getirir, ücretli etkinliklere katılımını sağlardı.

Güne, Tarkan şarkıları eşliğinde sport(wo)men arkadaşlarıyla yaptığı salon jimnastiğiyle başlar, teri kuruyunca kahvesini içmeye giderdi.

Elişi atölyesinin çalışkan ve disiplinli öğrencisinin, tüm ciddiyetiyle, dilini dışarıya çıkartarak seramik hamurundan yufka açarken ki şirinliği görülmeğe değerdi.

Çok keyiflendiğinde içtiği karanfilli sigarası, asaletine uygunsuz(!) kelle -sakatat- zevki, makinede yıkanabilirliğiyle övündüğü plastik oyun kağıtları, yüz kozmetiği acı badem losyonu, 'swan' marka pudriyeri, giysisine uysun-uymasın taktığı -sayısı az- fularıyla 'efenimm'le başlayan konuşmasıyla huzurevi mozaigindeki ebruli bir renkti.

Sevgili Menekşe Hanım: "Ben hiç sevmedim aynaları. Çok ender baktım onlara. Beni dinle: başkalarını mutlu etmeye çalışmak pespayelik. Vazgeç! Sıkça aynaya bak!" düsturunu her zaman yaşama geçiremediğim için özür borcum var size.

MENŞURE HANIM: EBRULİ RENKLİ BİR KADIN

Yüzünü görmeden, namını duyduğum “Meşhur Hanım” lakaplı Menşure Hanım, aykırı bir kadındı.

İlk görev günümde canhıraş çığlıklarımınla korkuttuğum zifiri kara obez kedilerin, mahalledeki tüm hayvanatın annesi Menşure Hanım, tükenmeyen yakınmaların kaynağıydı.

İstanbul Adliyesi’nden emekli olmuştu. Dokuz metrekarelik odasında küçük-büyük elektrikli ev aletleri tam tekmildi. Alışveriş, dışarıyla bağ kurmasının aracıydı. Aldığı şeyleri sonra geri götürür ya da birilerine verirdi.

Evimin telefonunu vermediği insan ya da kurum bırakmamıştı. Çift termometre kullanır, yasal sınırlara uygunsuz sıcak-soğukluğu hiç affetmezdi.

Her türlü merciye her türlü nedenle *-domatesli makarnaya konulan maydanoz için bile-* şikayet edilmeye alıştım. Siyah döpiyesini ve topuklu ayakkabılarını giydiğinde Meclis ya da Başbakanlık’a şikayet edileceğimizi bilirdik.

Kedilere ilişkin verdiğimiz cephe savaşlarının değişmez mağlubu hep bizdik. Kapısının önünde ciğer-jambon-salamton balığı menülü kedi restoranı açmıştı. Koridordaki dinlen-

me birimindeki koltuklarda siesta yapanlar yaşlılar değil, Menşure Hanımın kedi-çocuklarıydı.

Değişik aralıklarla tehciye tabii tuttuğumuz kedilerine, bahçede -*yapacağımız özel villada*- bakmasına ikna edemedik onu hiç.

Bir yeni yıl gecesi geç vakit, elinde süslenmiş plastik çam ağacıyla dışarıdan geldi. Yakarıdaki mavi boncuğu “*Bunu da tak, istersen!*” diyerek uzattığımda onaylanmak hoşuna gitti. Şımarmamam için flört süresini kısaltarak “*Çocukların yılbaşı yemeğini hazırlamalıyım.*” dediğini unutamam.

Sıcak su varken banyo yapmayıp, yokken ‘yapacağım’ diyerek kıyamet koparmayı yeğlerdi. Aklına estiğinde dalgalı gümüş kırçilli saçlarını floresan sarısı renge boyardı. Bu boyanın formülüne ulaşmam hiç mümkün olamadı.

Kattaki yaşlılar tarafından sevilmediğini bilirdi. Uzlaşmaz çelişkisi olan insanlarla rüyasında bile uğraşırdı. Kendinden daha büyük yaştakilere, bilinci bulanık olanlara ise elinden gelen her türlü desteği verirdi.

Sürprizlerin kadınına, her şey mubahtı. Psikolog arkadaşımız için gazeteye kayıp ilanı verdiğini, karakola ihbarda bulunduğunu kuruluşa polis gelince öğrenmiştik, kayıp(!) kişiyle birlikte.

Geceleri uyu(ya)madığından, sabahları da afyonu geç patlardı. Odasında meditasyon yaptığını bilirdik.

Konserve sardalye balık, vazgeçilmeziydi. Merakımdan “Neden?” diye sorduğumda, yanıtlamamıştı. B12 vitamin eksikliğinin zihinsel bozukluklara, depresyona, iyileşmesi mümkün olmayan sinir tahribatlarına neden olduğunu, sardalyenin de B12 kaynağı olduğunu sonraları öğrendim.

Konuşması mantıklı düşünce dizisi izlemezdi. Fikirleri karışık, -çoğu kez- anlamsızdı. Dört mevsimi aynı zaman diliminde yaşar, görüntüsüyle insanları şaşırtırdı.

Çantasında çocukça yiyecekler taşır, çevresindekilere sıkça ikram ederdi. Günlük tuttuğunu söyler, arada bir getirip bana Saatli Maarif Takvimi yaprakları okurdu.

Ziyaretçisi yoktu. İstanbul'daki arkadaşından mektup beklerdi. Arkadaşını huzurevine girmesi için ikna etmemi isteyince, kırmadım onu.

Yazdığı mektubun altına "*İsterseniz, huzurevi işleyişine ilişkin olarak bilgilendirebilirim sizi!*" notu düşünce "Aşkınla zerre zerre öldürüyorsun beni" demişti. "Bu lafını bir gün silah olarak kullanabilirim!" dememe de gülmüştü. İkimiz de biliyorduk; ertesi gün bir yerlere şikayet edileceğimi.

Huzurevinde mutsuz muydu, bilemiyorum. Sohbet edebildiğimiz nadir zamanlardan birinde "Keşke, *yurt dışındakiler gibi, gereksinim duyulduğunda sosyal servis görevlilerinden yardım alınabilen hastanelere bağlı destekli evler açılsa Türkiye'de*" demişti.

Gerçek ve hayal ile saklambaç oynadığının, ikisinin arasındaki zar gibi perdeyi arada bir oynattığının, düşüncelerinin diğer kişilerinkinden farklı olduğunun, düşünce bozukluklarının, halisünasyonlarının, konsantre olamadığının, sürekli biri(leri) tarafından kontrol edildiğini sandığının bilincindeydi bence, ama...

Ajanınca izlenmeyi zorlaştırmak için olmalı; ya sessizce oturdu ya da sürekli hareket ederdi.

Duyduğu sesler için "*tanıdık, dostça, yapıcı, beni ileriye götürecek bir ses değil; hain, yıkıcı, aşağılayıcı*" derdi.

“Ben duymuyor olsam da, o sesi senin duyduğuna inanıyorum. Boş ver” dediğimde yanıt: “*Nasıl boş verebilirim*” olmuştu.

Onda bu denli kızgınlık, korku, hüsrân, suçluluk yaratan, hayatını değiştiren olay(lar)ı; hikayesinin giriş-gelişme bölümü bilmiyorduk. Hikayesinin sonuca giden bölümünden okumaya başlamıştık Menşure Hanımı.

Kendine yardım etmek adına her çareye başvuruyordu. Düşünölmek, ilgilenilmek, yalnız olmadığını hissetmek, duygularını yansıtmak, nadiren içini yıkamak ona iyi geliyordu; biliyorduk.

Varsın, onun cevabi ifade tarzı kendine özgü olsun.

Sonra...

Menşure Hanım’la ayrı düştük.

O, dışarıda üstelik desteksiz bir evde yaşam sürdürmeyi tercih etti. Dinlemedi beni.

Korumasız kalınca, içindeki ses daha da hoyratlaşmış olmalı.

Katlanamadığından olsa gerek, gereğini yapmış...

RAGIP BEY: ŞARKILAR SÖYLE İÇİNDEN, BOŞ VER!

Çemişkezek(!) Huzurevi binasının iç avlusu, her mevsim başka güzellikler sunardı insana. Salkımsöğüt havuzu, çamlar oturma yerlerini, pergole ise oyun masalarını gölgelerdi. Süreç içerisinde her çeşit gül fidanı dikildiğinden avlu, pek gülsüz kalmazdı.

Havuz kenarındaki saksılara mevsime uygun çiçekler dıkerdik; menekşe, sakız sardunyası filan. O yıl envai renk tabak gülü, kudurmuşcasına açmıştı.

Güllerin davetini reddedemeyen kameraman, röportaj yapacak muhabiri avluya yönlendirmişti.

Huzurevindeki babalar günü kutlamasına ilişkin haberi televizyonda izleyen Ragıp Bey “cenneti buldum, işte” deyip, ‘cennet’e giriş koşullarını öğrenmek üzere ertesi gün uçağa atlayıp gelmişti.

Sadece tabak güllerinin açtığı dönemi değil, avlunun her mevsim her ay başka olan güzelliklerini yaşadı bizimle.

Filoloji mezunuydu. Uzun yıllar çalıştığı Amerikan şirketinden emekli olduktan sonra, memleketinden daha büyük

şehre gelmişlerdi. Ortağı olduğu eğitim kurumunu ticaretin geçerli(!) ahlak kurallarına uyamayıp, batırmıştı.

İki çocuklu, evli (gibi), zaman içinde ‘an’ların önemine binaen hareket eden, yaşam içinde güzel ne varsa –*ya da o an ona güzel gelen*- koşup gidiveren, riske girmez ise hayatın ‘şaşaa’sını yitireceğini düşündüğünden hep yüksek riske oynayan Ragıp Bey’in tüm güzel sanatlarla –*özellikle edebiyat, ille de şiir*- flört ötesi ilişkisi vardı.

Hayatın ilgili taşkalasında kendisiyle aynı basamakta ol(a)mayanlara –*artık anne / baba olan çocukları da dahil*- cevaz vermeyen, Nietzsche’nin ‘beni öldürmeyen, her şey beni daha güçlü yapar’ mantığını yaşama geçirip, kendi çevresinde harelenen aslında travmatik olan şeylere ‘sıradan’mış muamelesi yapan biriydi, Ragıp Bey.

Geniş çaplı döngel dikenli tellerle çevrili sınırlarını, azıcık gevşetirse çıplak haliyle yakalanacağından ürküyordu sanki. İletişim-etkileşim becerilerinin yüksek olması, sınırları dahiline aldığı –*şanslı*- insan sayısını da yükseltmesini gerektirmiyordu. Yaşamdaki ‘*banal, naylon, imitasyon*’ ilişkilerden kendini böylece kollayarak, mutsuzluk yüzdesini aşağılara çekiyordu.

Benim koşuşturmalarına tanık olduğunda o zarif gümüş at başlıklı bastonuyla kapsama alanıma girer: “*N’oluyor? Memleket elden mi gidiyor hanfendi?*” dediğinde: “Dur, soluklan hele! Sonra devam et!” talimatına uymam gerektiğini bilirdim.

Yaşamındaki şanssızlıkları, yarattığı başka artılarla yokumsamayı tercih eden Ragıp Bey’e; özel ve güzel bir insan olmanın getiri / götürüleri neydi? Bilmiyorum.

Kısık –*yoksa boşuk mu?*- sesle konuşurdu. Sigarayı içmeyip, yerd. Yeni Harman paketi, kapağı mineli gümüş kül tablası, manyetolu ronson marka çakmağıyla bütünleşmişti.

Huzurevindeki odasını işlevsel, şık, antik değeri olan mobilyalarla döşemiş, ‘my single world’ adını takmıştı. Odasındaki tül perdesiyle, yatak örtüsünün rengi eflatun diye, feminist oluvermişti.

Orta yaşlı ‘ahbab’ım dediği kişiyle her pazartesi sabahı gittiği yerin Şengül Hamamı olduğunun öğrenilmesi Huzurevi İstihbarat Teşkilatı -HİT- için zor olmadı. “Bayılırim dedikoduya!” deyip, huzurevinde olup biten ne varsa bilen ve de aktaran yaşlımızdan- *adı Abuzittin olsun*- aktüel haberleri alırdı. Abuzittin Bey’e ‘HİT ajanı’ derdi.

Arkaya yatırarak taradığı briyantınli saçları, özenli giyimi, ipek fular-mendilleri, ille de ‘rob döşambır’ı nedeniyle kendine “*Hulusi Kentmen’in minyatürü*” dendiğini öğrendiğinde çok gülmüştü.

Kızı ve oğlu istediği her an babalarına ulaşabilsinler diye ilk çıktığında hemence cep telefonu edinmişti. Pek çalmazdı telefonu.

‘Walkmen’inin kulaklığı, klasik müzik dinlemesinin yanı sıra, tanık olmak istemediği konuşmaları işitmesini de engellerdi. Kalem pillerin dayanıksızlığından, pahalılığından yakınır: “Hayata bir daha geldiğimde pil fabrikası sahibi birinin kızıyla evleneceğim” derdi.

Huzurevinde Ragıp Bey ve altı kişilik kadınlı, erkekli saz heyetinin -*her biri nev’i şahsına münhasır*- oturduğu yere, yüksek perdeli kahkaha seslerini izleyerek ulaşırdık.

“Shakespeare deryadır” der çok keyifli olduğunda ya da anı geldiğinde bize soneler okurdu. Anılarını yazdığını, ancak -*huzurevinden önceki*- son yıllarını yazmağa sıra geldiğinde devamını getirmeyip yaktığını söylemişti.

Memleketindeki kütüphane-çalışma işlevli bürosunu boşaltmayı düşündüğünü, listesini gösterdiği yaklaşık yedi bin kitabını huzurevine bağışlamak istemini ilettiğinde; huzurevi yerine, memleketindeki kütüphaneye bağışlamasını önermiştim. Yaptı: Kültür Bakanlığı antetli teşekkür belgesini çerçeveletip, oda duvarına astı.

Ragıpca'da 'yaşlılık=yalnızlık' demekmiş. "Ben yaşlanmam" diyen Ragıp Bey bir gün yaşlanıverdiğini anlayınca olan olmuş.

"Hep senin yüzünden" derdi bana, "Niye bu gül bahçesini daha önce vaad etmedin? Yoksa ettin de, ben mi duymadım, kalabalıkların içinde."

"Son kullanma tarihimden önce raftan çekilirim" dediğinde satır arasında, ürktüğümü belli etmediğimi sanmıştım. Eklemişti: "Ambalaj bozulur, akar, kokarsam!"

Korktuğu / korktuğum olmadı.

"Artık yıldızlardan ayırt edilemeyen Ragıp Beye bir şey hediye et" deseler, Sertap Erener'in,

*"Her gün bir şey daha biter
Giderek acı vermez biten şeyler
Kayıtsız bir razı oluş başlar
Sıradan izler bırakır en tutkulu aşklar
Aldırma deli gönlüm
Giden gitsin
Sen şarkılar söyle içinden, boş ver!"*

şarkısını hediye etmekle yetinmez, üstelik kötü sesimle avaz avaz bağırarak söyledim.

ERKAN YÜREĞİ SPASTİK OLMAYAN ADAM

Onunla ilk kez huzurevinin özel bakım katındaki şahsına özel ‘*pencereli köşk*’ünde karşılaştım. Ayaklarını tekerlekli sandalyesinin basamaklarına vurarak yaptığı tapırtıya eşlik eden boğuntu benzeri yüksek perdeli sesiyle –mealen- “Tanıştığımıza mutlu oldum.” demişti.

Erkan’ı köşkünde bırakıp, yaşlı odalarını, içinde yaşayan bireyin kişiliğini yansıtmayan ‘çıplak’ özel bakım odalarını gezmeye koyulduk. Erkan’ın odasına girdiğimizde gözüm yatağın yan duvarındaki eski çerçeveye ve içindeki Beethoven’ın fotoğrafına takılınca; “bol sürprizli bir yerdeyim” dedim içimden.

Konuşulanları anlayan, vücut diliyle yanıt veren, canı isterse masa üstüne ya da bacağına harf yazarak iletişim kuran, gelen her konuğa çığlıklarıyla ‘*hoş geldiniz*’ diyen, köşkünden kat bekçiliği yapan, demanslı yaşlılardan biri kaçacak olsa çığlık atarak, müziğin sesini yükselterek personele haber veren Erkan, beni sıkça şaşırtacaktı.

Pencereli köşkün olmazsa olmazları; masa, kasetçalar, walkmen, daktilo(!), misafir sandalyesi, kalem-defterler, bibe-

ron, üç fotoğraf çerçevesi, sarı kanarya spor giysili yakışıklı bir adam, tekerlekli sandalye idi.

Her karşılaştığımızda annesinin fotoğrafına bakmamı ister, “Çok özlüyorsun değil mi?” dememi bekler, kaskatı olan elini göz yuvasına götürüp, ovuşturarak ağlıyormuş gibi yapardı.

Duygularını yoğunluğuna yaşar, engellenmekten hoşlanmaz, ‘inadım inat’ der, sinirlendiğinde/üzüldüğünde kolayca ağlar, yatakta zorunlu ikamete tabii tutulmaktan nefret ederdi.

Vazgeçilmezleri: iki kız kardeş, çeşitli renk ve modelde ayakkabılar, beyaz gazoz, karamelli dondurma, klasik müzik, sarı-kırmızı renkler, japon balıkları, nargile -*pardon çay*- idi.

İnsanlarla hoş-beş etmeyi severdi. Kalabalıkların insanıydı. İkinci vakti nargilesini(!) içerdi. Herkesle kurduğu iletişimin rengi farklıydı. Hepimiz severdik onu. El işi grubunun da değişmez seyirci üyesiydi.

Söylediklerini anlayamadığımızda, olası seçenekleri sıralardık: 1+2+3+4 diye. Kafasını sallayarak, bağırarak doğru olanı belirtirdi.

Kardeşlerini özlediğinde, bir ihtiyaç bahane ederek gelmelerini sağlardı. Ankesörlü telefonda tercüman aracılığıyla konuşurdu.

Psikolog arkadaşımız büyük puntoyla tüm harf ve rakamları yuvarlak bir kartona yazarak, Erkan’a daktilo yapmıştı. Daktilosundaki harfleri göstererek kelime+cümle+paragraflar yazar, dedikodu bile yapardı.

Ona inat Beşiktaşlı olmuştum. “*Ankara’ya deniz geldiğinde sarı-kırmızılıları denize atacağım*” dememe sinirlenir, “*Biz, sizi atacağız*” derdi. Duvarları sarı-kırmızı boyatıp, aynı renk perde ve yatak örtüsü diktirmiştik. Odasında taraftar yaşlı ve perso-

nelle birlikte ma izlerken heyecanını zor dizginlerdi. Yenildiklerinde iştahtan kesilirdi. Takımının renklerini taşıyan her türlü obje bir şekilde ona ulaşırdı.

Refakatcısının desteğiyle yaşamını sürdüren, mamasını yerken bebekleşen, önlüklüyken yakalanmaktan hoşlanmayan Erkan, banyo sonrası kuaförde traşını olur, am kokulu losyonunu sürdürdükten sonra ‘hamam kahvesi’ni içerde.

Yılbaşı gecesi yaptığı yaramazlığı duymama üzölmüş, kucakında mor menekşelerle özür dilemeğe gelmişti, odama. Bilmiyordu; yaramazlığı aslında benden izinli yaptığını.

Hatırlayamadığım bir nedenle merdivenlerden hışımla çıkıp ‘selam’ diyerek hızla yanından uzaklaşınca, kaset alarının sesini sonuna kadar açıp, gitar konçertosu dinletmişti zorunlu; gevşemem için.

Yeni yıl konseri için gittiğimiz CSO salonundaki konserde Erkan’ın coşkusuna, sanatçılar ve izleyiciler de katılmıştı. Hipodromda Carmina Burana konserinde de sürekli nara atmıştı, sevincinden.

Erkan, kendi gerçekleri ve sınırları paralelinde mutlu, üretken, başarılı ve doyumlu, en önemlisi yalnızlığının kalabalığında yüreği spastik olmayan bir adamdı.

HUZUREVİNDE BİR YAKIŞIKLI

Ege'nin o zamanlar küçük bir kasabası olan Nazilli'de doğdum. Babam kurtuluş savaşı neferlerindendi. Annemi ve onu kaybedeli uzun yıllar oldu.

Babam kasabada malı değil, kafa zenginliği nedeniyle sayılır sevilir, kabul görürdü. Üç kardeşin en küçüğüyüm. İyi yetişeyim diye beni İstanbul'da Kabataş Lisesi'nde okuttular. Ailemden on bir yaşında ayrılmak çok kolay olmamıştı.

Yol parası çok tuttuğundan, uzun tatillerde gelebilirdim sadece. O yaşta kasabadan trenle İzmir'e gider, garda saatlerce beklerdim; Haydarpaşa treninin kalkmasını. Gelişte tersine yazardım aynı filmi. Ayrılırken annem içine akıttırdı gözyaşlarını, beni üzmemek için.

Ablamı çok genç yaşta kaybettik. Eniştemi hiç sevememiştim, ablamı sağlığında çok üzdüğünden. Babası ölünce büyük yeğen; malın dibine kibrit soyu döküverdi hemence. Diğer yeğen de Almancı oldu. Kız ise evlenip, Torbalı'ya yerleşti.

Babamın 'hayta'sı abim, delişmen ruhlu ve pervasızdı. İlçe-deki lisede okurken okulu bırakıp kumara ve alkole dadanması babamı yıktı. Babamın 'oğluma / ailemize uygunsuz' diye nite-

lediği bir kadınla yedi-sekiz yıl süren beraberliğinden abim hariç tümümüz mutsuzduk.

Şimdiki aklım o zamanlar olaydı; babamdan değil abimden yana olurum.

Beraber olduğu kadın, kasabayı terk edince iyice alkole düştü. Annemin bulduğu, babamın onadığı, ama abimin asla sevmediği Suzan Yengemle evlendi. Yengem abimi çok sevdi; abim ise hiç.

Otuz yıl önce gitti; öte taraflara. Bence gurbete evlenen, tek çocuğu Sitare'nin hasretine dayanamadı. Sitare bambaşkadır. Birbirimizi çok severiz amca-yeğen. O Türkiye'de olaydı, ben de şimdi buralarda olmazdım

Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'da yabancı bir bankada işe girdim, iki yıl kadar çalıştım. Eruh'da askerlik sonrası ne bankaya ne İstanbul'a döndüm. Bir süre Manisa Özel İdare'de çalıştım. Olmadı. Germencik'te Çiftçi Mallarını Koruma Derneği'nde işe girdim.

Artık yaş otuz olmuştu. Evlenmediğime anacığım çok üzülürdü, ama olmadı.

Derken Germencik'te görevli bir astsubayın kızına aşık oldum; kız da bana. Birbirimizi çok sevmemiz babasının yüreğini yumuşatmadı. Kız da kaçmayı göze alamadı. Baba, tayin isteyip alelacele ayrıldı kasabadan. Onlar gittikten sonra bana dar geldi her yer.

Yalnızlık ve marazi bir aşk kaderim oldu. İzmir'de bir yerel gazetede işe girdim. Uzun yıllar çalıştığım bu gazete benim her şeyimdi. İlanlarla yaşardı gazete. Dört kişiydik çalışan. Kalemim iyiydi ve süreç içerisinde gelişti de.

Ulusal ve bölgesel gazeteler gelişip de, abone sayımız iyice düşünce dayanamadık ve kapattık gazetemizi.

Sonra bölgesel bir gazetede çalıştım. Sigortalılık sürem dolmuş da, çalışmaya devam ettim. Yapacak başka bir şeyim de yoktu zaten. Babamdan kalan mirasla aldığım terastan denizi gören küçük bir evim vardı Halil Rıfat Paşa caddesinde.

Dışa dönük bir insan olmadım hiç. Hep duvar örerek sınır koydum insanlarla arama. Sonra da, o sınırların içine hapsoldüm.

Düzensiz bir yaşamım oldu hep. Evde yemek pişmezdi. Çamaşırlarımı komşu yıkardı üç-beş paraya. Bir dönem yoğunlaştı ise de, ara sıra alkol kullanırdım. Sigaram ise bana çok uzun yıllar yarenlik etti.

70'lerin ortalarında ciğerlerim su toplayınca, dokuz ay süreyle sanatoryuma konuk edildim. Doktorlar yarenim sigarayla ayırdılar beni.

Bu hastalık benim kendime ördüğüm ihata duvarlarını daha da yükseltmemi neden oldu. Artık yapayalnızdım.

1987'de gazeteden ayrılınca boşluğa düştüm.

Kahve alışkanlığım yoktu. Kordonda gezinirdim, gün boyu. Bir ara İnciraltı'nda balıkçılara takıldım. Onlara yardım ediyordum. Temiz hava, iyot iyi geliyordu bana.

Yıllardır yaptığım en iyi şey okumak. Sahaf bir arkadaşım-dan alırdım kitapları. Okur geri verirdim. Ara sıra da dükkana göz kulak olur, zaman geçirirdim.

Bir gece kalbim tekledi. Şanslıymışım, kriz hafifmiş. Kriz sonrası kendimi iyice rölantiye çektim. Bir gün dertleşirken gazeteci arkadaşım Halil, "Osman halin hal değil. Bakımsız

kaldın. Gel seni devlet huzurevine yerleştirelim” deyince ‘olmaz’landım.

Ama beş ay sonra ikinci ve çok daha gl bir kriz geldi.

Hastanede ziyaretime gelen Halil’e “şu huzurevi işiyle bir ilgilensen “ dedim. İlgilendi ve kısa süre sonra yerleştim.

17 yıl olmuş, buraya geleli.

Burada mutlu muyum? Bazen evet. Ya mutsuz muyum? Bazen evet.

Huzurevine yerleştikten kısa bir süre sonra toparlanmaya başladığımı itiraf etmeliyim. Burada her şey düzenli ve saate bağlı.

Beslenme düzeni çok iyi, bazen yemek kalitesi düşse de. Bana zel diyet yemeği çıkarılıyor. İlalarımların saati hiç aksamaz. Çamaşır sorun değil. Diğer hizmetler de rayında gidiyor.

Her düzeyden insan var burada. O kadar insanın içinde kafa dengi çok az insan buldum kendime.

Sabahları süt almak bahanesiyle yürüyüşe ıkarım. Akşam üzerleri de bir arkadaşımın oğlunun tuhafiye dükkanına gidip çay içer dönerim.

Odamdaki radyo hiç kapanmaz. Ajans saatlerini kaçırmam. Bakkalın ırağı erkenden gazetemi getirir. Bulmaca tutku bende. Bu aralar sudoku çözmeye dadandım. Hem zamanımı dolduruyor hem de beyin jimnastiği. Bunamayı da geciktiriyormuş ya.

Bazen İbrahim Efendi ile benim odamda tavla oynuyoruz. Yazın bahesin kuytulugunda okumalarımı yaparım.

Huzurevi personeliyle aram genelde iyi. Yanlış olduğunu gördüğüm şeylere müdahale ettiğimde, çok ses ıkarımasalar da hoşlanmadıklarının farkındayım.

Leyla hemşireyle, psikolog Gülten hanımı kızlarım gibi se-
verim. Ara ara özellikle nöbetlerde uzunca dertleşirdik karşılık-
lı. Leyla'nın kocasının tayini çıkınca, gittiler. Bayram, seyran
arar beni.

Huzurevi çok hareketli. Hizmet verilen kesim durağan ama
burada çok sayıda sosyal etkinlik düzenleniyor. Geziler, kurs-
lar, eğlenceler, tiyatrolar ... Hiçbirine katılmam.

Geleli çok oldu ama, sanırsam hala dış dünyaca “Huzur-
evli bir yaşlı” olarak algılanmayı kabul edemiyorum.

Bir de huzurevinde bayramları sevmiyorum.

Yeğenlerim kırk yılda bir ziyaretime geliyor. Sitare Alman-
ya'dan her gelişte uğrar. Eski günleri yad eder, ailede geçmişte
olan biteni konuşuruz.

Sekiz yıl önce bir araştırma nedeniyle huzurevine gelen
üniversite öğrencisi Melik'le tanıştım. Çok sevdik birbirimizi.
Halkla ilişkiler işi yapan bir firmada çalışıyor. Yakında evlene-
cek. İlle nikah şahidi olmamı istiyor. Ben de “bekar adam, ni-
kah şahidi olmaz” diyorum. Bakıcaz icabına artık.

Yaş seksenlere dayandı. Kendi işimi rahatlıkla görebiliyo-
rum. Hareketlerim biraz yavaşladı sanki. Kamburum çıktı.
Arkadaşlarıma ve akranlarıma görece sağlığımla ilgili fazla bir
sorunum yok, aslında.

Yaşam beni çoluk çocuklu insanlara ve arkadaşlarıma göre
daha az yıprattı.

Huzurevinin yaşam süremi ve yaşam kalitemi arttırdığına
inanıyorum. Evde olaydım, yaşam kesinlikle daha zor olacaktı.

Ekonomik sorunum yok. Emekli maaşı düşük ama, huzu-
revi ücretini yatırdıktan sonra kalan miktara, kira gelirini ek-
leyince bana yetiyor.

Bakımsız eski evimi ben öldükten sonra kaydıyla, Türk Eğitim Vakfı'na bağışladım, öğrenci okutsunlar diye.

Ben gençliğimi ve orta yaşımı çok iyi taşıyamadım ama, yaşlılığı iyi taşıyorum. Ben 'yakışıklı' bir yaşlıyım; biline.

İKİ ASIR, İKİ AŞK

Merhaba, ben Efsun! 21 Şubat'ta 80'i devireceğim. Koşarak yaşarken çok yorulmamaya çaba gösterdim. Yaşadığım her anın tadını çıkarttım.

Dibe vuracak olduğumda, yüksek amperli akümü şarj ettim hemence. Yaşam oyununda bana verilen her rolün 'şapka'sını kafama geçirip gereğini yaptım.

Yaşamımda her model ve renkte her amaca uygun şapkam oldu. Bazı şapkaları sevmedim ama, hayat istedi diye taktım kafama.

Çocukları için elinden geleni ardına komayan bir ailenin kızıydım. Arkadaşlarım tarafından çılgın, sevecen, hayat dolu diye nitelenen, aranıp sorulan biri oldum hep.

Ankara Ziraat Fakültesi öğrencisi şapkam kafamdayken, fakültenin en yakışıklı ve gelecek vaat eden asistan şapkalı Güney'e aşık oldum. Birbirimizi çok sevdik. Güney bana 'papatyam' derdi, ufacak tefecik ve esmer tenli olmama rağmen.

O zamanın koşulları ve Ankara'sında flört, çok kabul görmezdi. Güney'in askeri doktor olan babasının üstü açık Plymouth arabasıyla gezerdik. Fakültede dedikodumuzun yapıl-

ması bizi fazlaca rahatsız etmiyordu. Ancak aile büyüklerimiz huzursuzdu.

Beşinci ayın sonunda nikah masasındaydık. Gelinliğim şeftali rengi saten kumaş üzerine tülден yapılmıştı. Başımda da Madam Anahit'in elinden çıkma papatya bezeli bir şapka. İkimiz o gün bulutların üzerindeydik.

Evlilik, özgürlük sınırlarımızı genişletti. Ben öğrenciliğimi sürdürdüm, Güney de kariyerini. Cebeci'deki evimizden, Dışkapı'daki fakülteye kardeşimin bisikleti ile giderdik, büyük bir keyifle.

Güney bisikleti sürer, ben de arkasındaki seledе oturdum. Yapmadığımı bırakmazdım, bisiklette ona. Fakültenin bekçisi Süleyman Efendi 'cılgın aşıklar" derdi bize. Daha sonra Ziraat mahallesine taşındık.

Güney duyarlı ve duygusaldı. Üzerime titrerdi. Sürprizleri hiç bitmezdi bana. Tüm bir papatya mevsimi, her cumartesi sabahı da çiçeklendirirdi beni.

Hoş bir grubumuz vardı, Ankara Kolejli - Ziraat Fakülteli karışımı. Büyük Sinemanın altındaki dans stüdyosunda Madam Marga'dan dans kursu aldık. Cumartesi günleri grubumuzla kulübe dansa giderdik. Cha-cha, rumba, vals ve ille de salsa. Güney, pistte uçururdu beni. Klasik müzik tutkunuyduk.

Okul bitti, işe girdim. Ardı ardına iki oğlan annesi oldum. Oğullarımıza karşın, Güney'le birbirimizi bırakmadık hiç. Hep taze tuttuk sevgimizi.

1960'lı yıllarda tarımsal kalkınma önem kazanmıştı. Güney'i, üç yıl süreli bursla California'ya gönderdiler. Çocuklarıyla yalnız kaldım. Çok özlüyordum onu ve papatyalarını.

Bir mucize oldu. California’da toprak-etüt bursu kazanan meslektaşım Vebidar gidemeyince, yerine ben gittim. Güney’e kavuştum. Çocuklara ablam baktığından, gözüm arkada kalmadıysa da, burnumda tütüyorlardı.

Para biriktirmeyi değil, deliler gibi gezmeyi tercih ettik. İnsan ülkesinden uzakta iken hiç sevmediği kıymalı pırasayı bile özlüyor, ayak bastığı toprağın kıymetini anlıyor.

Ama bu delicesine özlemimiz, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki her anın tadını çıkarmamıza engel olmadı.

Sekiz ay arayla ülkeye döndük. Güney’in kısa süreli İtalya ve Almanya’ya gidişi, bizi birbirimize daha çok bağladı.

Güney İtalya’dan yazdığı bir mektubunda bana *“İki asırda bir aşk yaşayacağım, o da seninle...”* diye yazmıştı.

Mali sıkıntımız yoktu. Evdeki yardımcılarımız nedeniyle çocukların bakımı sorun değildi. Renkli bir çevremiz ve dolaşısıyla renkli bir yaşamımız vardı.

Sonra birden her şey alt üst oldu. Ardı ardına aile büyüklerimizi kaybettik. Sonra da küçük oğlumuz Garp menenjit oldu. Hastalanmasıyla ölümü arasındaki süre o kadar kısa oldu ki...

Ağır geldi bu ölüm bize. Ancak kendimizi “yaşasaydı, her gün ölecektik” diye teskin ettik.

Artık tek kalan oğlumuz Şark’ın üzerine titriyorduk. Onun öğrenci olaylarına karışması yüzünden büyük acılar çektik; şimdi hatırlamak bile istemediğim.

Fırsat bulduğumuz her an, yurt içi ve yurtdışına seyahate gittik. Ülkemi karış karış bilirim. Yaşamımdaki en büyük zenginliğim, Güney’di. İlişkimizde ikimiz ayrı ayrı ‘ben’ ve birlikte çok iyi ‘biz’dik.

Ben yaşantı zengini bir insanım. Güzel olan her şeyi sevdim. Yaşamıma hep güzel insanların girmesine izin verdim. Az, ama kaliteli şeylere sahip oldum.

Emekliliği hak edince beklemedik ve İzmir'e yerleştik. Didim'deki bahar-yazlığımızda çiçekle bcekle uğraşırken, pek bir keyifliydik. Oğlumuz Mülkiye'de bitmeyen öğrenciliğini sürdürüyordu.

Güney rahatsızlandı; o meret hastalık sarmış, tüm vücudunu. Artık her şey kapkara ve karmakarışıktı,duygu dünyamda. Ama fizik dünyamda dimdiktim. Güney'i üç ay içinde kaybettik.

Gneysizlik çok zor geldi bana. Her şey *-hatta oğlum bile-* anlamını yitirmişti. Aldığım çok yönlü desteklerle çevremdeki her şey tekrar anlam kazanmaya başladı.

şark'la kurduğumuz ikili dünyamıza, daha sonra gelin kızı Shendan ve torunum Kuzey de eklendi.

Evet, Güney'sizim yirmi  yıldır. Hayat kendi akışında. Hala zlyorum onu.

Yaşamda yapmak isteyip de yapmadığım bir şey kalmadı. Bu yaşta gece yarısı denize girmek dahil bir dolu çılgınlık yapıyor, en ufak bir olanağı bile değerlendirerek yeni yerler, tatlar keşfetmeyi sürdürüyorum.

Akmn gücünü çok ykseltmem gereken olaylar yaşadıysam da, teslim olmadım. Bana uygun görülen tüm rolleri başarıyla canlandırımdı.

Bir beceriksizlik/talihsizlik acilen evlerimizin satılmasını gerektirdi ve yaşamımın en radikal kararını verdim; huzurevine yerleştim.

Huzurevinde ilk günler zordur. Ben üstelik iki travma birden yaşıyordum. Hem tüm mal varlığımı yitirmiştim, hem de huzurevinde yeni bir yaşama başlamıştım.

Son derece çekingen ve ürkektim. Kendime güvensizdim, her ortama uyumda güçlük çekmeyen ben bu kez zorlanıyordum.

Neyse ki, ben çevremi, çevremdekiler beni tanıdıkça uyum sürecim hızlandı, değişik gruplara dahil oldukça. Okeyciler, konkenciler, okuma grubu, gezi grubu, egzersiz grubu filan. Zaten aktif yaşı sayısı da çok yüksek değildi.

Huzurevinde, usta öğreticilerin rehberliğinde kurulan el işi atölyesinde görev alan 7-9 kişilik gruba ben de dahil oldum.

Atölye, sığınak oldu bize. Boncuk diziyor, tel büküyor, taş boyuyorduk. Çanta, masa örtüsü, yaka iğnesi, aranjman çiçek yapıyorduk. Acemiliğimiz geçip, yaptıklarımız bir şeye benze-meye başlayınca daha da sardı bu iş bizi.

Grubumuz çok keyifliydi, süreç içerisinde grup kuralları-mız oluştu. Pastalar, çaylar, Doğaner Bey'in çaldığı mandolin eşliğinde şarkılar, danslar, dışarıda yemeğe gitmeler...

Birbirimize 'akran eğitimi' uyguluyorduk, bazen de 'akran terapi'si. Çocuklarımız ya da oda arkadaşlarımızla yaşadığımız sıkıntıları paylaşır, hastaneye ya da alışverişe giderken birbiri-mize eşlik ederdik.

Birbirimize özenliydik. Grubumuzdan bir arkadaşımızı aniden kaybedince, bundan böyle ki yaşamımızda hiçbir şeyi dert etmeme kararı aldık. Günü gün edecektik.

En iyi Doğaner Bey'le anlaşıyordum. Kendisi bando astsubayı emeklisiydi. Tüm müzik aletlerini çalabiliyordu. Sesi çok güzeldi. Engin bir müzik bilgisi vardı.

Yaşam kültürü zengindi. Kibar ve zarıftı. Neşeliydi. İlkeli bir insandı. Dayanışmacı kimliği ve görelı gençliği ile grubumuzun doğal lideriydi adeta. Cinsiyeti olmayan bir arkadaşlık ve dostluk oluştu; başlangıçta aramızda.

Bir gün çay salonunda tek başına dalgın bir şekilde oturduğunu görünce “hayrola dostum” dedim ona. Cam kırığı yeşili gözlerinden hızlıca akan iki damla yaş galiba biraz da ikimizin yüreğine aktı.

Birbirimize duygularımızı sözel ifade yoluna pek başvurmadık. Hep gözlerimizle sevdik birbirimizi. Bazen de tesadüfen(!) ellerimiz değdi birbirine.

Bir gün dans ederken nasıl becerdiyse kimseye çaktırmadan zarıfçe ellerinin arasına ellerimi alarak bir öpücük kondurdu kaçamak. Bu öpücüğü hala hissettiğimi söylesem.

İkimizin de odasında özel telefonumuz vardı. Sabahları 07.10’da telefonum çalardı. Açtığımda “*şevdim bir genç kadını*” ya da “*günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim*” melodisi döküldü tellerden.

Kahvaltıya 07.45’de gider, salonun iki ayrı kapısından aynı anda girerken göz göze günaydınlaşırdık.

Masalarımız arasındaki mesafe birbirimize gözlerimizle afiyet olsun” dememize engel olmazdı. Çay salonunda keyif kahvelerimizi her gün içtik birlikte; ama asla yalnız kalmadan yanımızdaki maydanoz, dereotu kabilinden birileriyle.

Bizim özel bir vücut dilimiz ve söylemimiz oluşmuştu. Yanımızda saatlerce duran birisi bile anlayamazdı ne konuştuğumuzu.

Mesela bazı sabah ya da akşam yemeklerinde boyunbağı takardı kravat yerine. Bu, “atölyeye çık, malzeme dolabını aç, oradan sana ait olan şeyi al” anlamına gelirdi.

Giderdim bir kavanoz içinde salep. Kağıda sarılmış yedek tarçın da kapağa bantlanmış. Ya da boza, yanında leblebi ile. Dışarıda yemeğe gittiğimiz bir günün sabahında işkembe çorbası bile bulmuştum dolapta. Ve bu kavanozların yanında da mutlaka içine sevgi sözcükleri yazılı rulo halinde kağıtlar bulunurdu.

Liseli kızlar gibi kızarır, bozarırdım okurken. Ödüm kopardı birisi görecektiydi. Hemen imha eder, ardından da kavanoz içeriğini afiyetle yerdim.

Grup içinde kel alaka bir şey anlatırken bana kompliman yapardı çaktırmadan. Ben onun kadar kurgucu olmadığım için beklerdim; yanıt verecek ortamı. Çoğu kez gözlerimle yanıtlardım.

Bazen huzurevinde hiç beklemediğim bir anda karşılaşır-dık, nasıl heyecanlanırdım. Hoş, sonradan bunların planlı olduğunu anladım ama.

Bir gün elışı malzemesi için Çıkrıkçılar Yokuşuna gidilmesi gerekiyordu. Nasıl oldu bilemiyorum, sadece ikimiz taksideydik. Birlikte geçirdiğimiz o üç dört saat çocuk gibiydik. Akman Pastanesinde muhallebi yerken 75 değil, 15 yaşındaydık.

Uzun süre geçmişti çın çın yapan kahkahalarımın sesini duymayalı. O gün kulaklarımın pası gitti.

Daha sonraları da ayrı taksilere binerek gittik buluşacağımız yerlere. Ödümüz kopuyordu birileri bizi görecektiydi.

O erkek irisi bir adamdı. Ben de kadın miniği bir kadın. Ama birbirimizi iyi okuyorduk.

Nasıl zarıftı beni gözleriyle severken. Türk sanat müziği parçaları mırıldanırdı hafifçe eğilerek kulağıma.

En çok günün özetini yaptığımız gece telefonlarını severdim. ‘Saatli Maarif Takviminde bugün’ diye başlar, fıkra ve şarkılarla sürdürürdü. Bu seranatları özlüyorum.

Geceleri uyumaya çabalarken Eşim Güney ve Doğaner yana yana dururdu; gözlerimi kapattığımda. Güney’in kemiklerini sızlatacak bir şey yapmıyordum. Doğaner ise bana iyi gelmişti. İkimiz birbirimize iyi gelmiştik daha doğrusu.

O kurşuni huzurevi günlerini rengahenk hale getirmenin ne sakıncası olabilirdi? Evet, sakıncası yoktu ama, herkesin gözünde basite indirgenmekti galiba korkum.

Duygularımla mantığım çelişiyordu. Böylece on beş ay geçti. Nasıl güzeldi her şey.

Doğaner’in iştahsızlığının üzerinde pek durmadık önceleri. Sonra her şey çok hızlı seyretti. Üç aylık hastane sürecinde, her sabah beş buçukta bir hırsız gibi huzurevinden adeta kaçarak yanına gittim. Kimseler yokken yalnız kalabilelim diye.

Hiç hastalık, ölüm ayrılık konuşmadık. Son günlerinde sesi çıkmaz olsa da, “*Sorma, ne haldeyim*” şarkısını söylediğini bir tek ben duyuyordum herhalde.

Perişandım. Gidiyordu. Ve ben şimdi de Doğaner’siz kalacaktım.

Cenazesinde, beni anlayan bir kişinin varlığının farkına vardım. Sonra o kadar çok şey anlattım ki ona.

Biz yaşamımızın son deminde böyle bir güzellik yaşadık. Ama ne sakıncası vardı daha uzun sürmesinin.

Oysa ben bir dolu insana göre şanslıydım: İki asırda iki aşk yaşamıştım.

EMİNNOŞ: KUM TANELERİ ARASINDAKİ HAVUZ İNCİSİ

Başında gevşekçe bağladığı eşarbi, yakasız bluzları, bol cepli ye-
leği, beli lastikli eteği, kışın devetüyü renkli kabanı, baharda
Komser Kolombo pardesüsü, plastik çantası, spor ayakkabısı,
kalın varis çorapları, bağırان renkli soket çorapları, mercan taş-
lı altın papatya küpesi, mangır altın bilezikleri, siyah akik gü-
müş şövalye yüzüğü, bazen boyadığı koyu gümüş saçları, tü-
tün rengi dudaklarıyla başkaydı.

Yirmi iki yıldır yaşamını sürdürdüğü ‘huzurevi’ne, ‘muzu-
revi’, ‘muzurevi’ndekilere de ‘kendini bilmez insanlar’ derdi.
“Böyle söyleme!” dediğimde: “Ben huzurevi kumsalında inci-
yim. Ama n’aparsın okyanusta değil havuzda doğup- büyüyen
kültür incisiyim” derdi.

İletişimde olduğu yaşlı sayısı beşi bulmazdı. Karşısındaki
insanın bulunduğu yerden başlardı ilişkiye. “Kibar insanla ki-
bar, paçoz insanla paçoz olurum” diyen Eminnoş’un bodrum
kattaki odası, ‘çehiz’i dediğimiz eski-yeni tonlarca eşyayla do-
luydu.

Huzurevinde ücretsiz bakım gördüğünden, oda komşusunca ‘bedavacı’ denilen bizimkinin, devletten aldığı -hala cüz’i-miktardaki yaşlılık aylığı hiç bitmezdi.

Huzurevinden sabah çıkar, akşam gelirdi. Pek yemek yemezdi kuruluştta. Kar-buzda dışarıyla samimiyeti azalırdı.

Amacı dışında kullandığı huzurevi kimlik kartıyla gereksinimlerini esnaftan sağladığını biliyorsak da, aldırıyordu.

Çaydanlık bağışı aldığı esnaf beni telefonla arayıp Eminnoş dükkanda iken gelen müşterisinin içinde etek bulunan torbasının kaybolduğunu, şüphelendiklerini söylediğinde kendimi tutamamış bağırıştım: “Yaşamınızda onun kadar onurlu başka bir insanla tanıştınız mı?” diye. Etek bulununca, Eminnoş esnafın canına okumuştı.

Özgeçmişindeki kör noktaları doldurmamıza yardımcı olmazdı hiç.

Benim yaşımdaki ikiz kızlarından ‘Seniha’ olanın Salihli’de yaşadığını, Eminnoş’un kızını çok özlediğini, kızının ise annesiyle görüşmek istemediğini biliyorduk. Gidiş-dönüş tren bileti bağışı bulduk.

Kararsızlığı ürküntüsünden, kararlılığı hasretindendi. Yirmi gün izin istedi. Zorla sığdırılan-hediye-eşyalarla dolu taksiye bindirip uğurladı; çarşamba ikindi vakti. Cuma sabahı huzurevindeydi. Bize söylediği sadece “Salihli istasyonundaki çay bahçesinin çok güzel” oldu. Keyfini geri getirmeye yararı olmadı: günde iki pakete çıkardığı sigara tüketimi.

Götürdüklerini istasyondaki hamala hediye ettiğini, kızının onu eve kabul etmediğini, torununu çalıştığı mağazada gördüğünü sonradan öğrendik. Ağzından bir daha ‘benim kız’, ‘Salihli’, ‘gitme’ lafı duymadık hiç.

En ‘birinci’ sigarayı sonuna dek içmekle yetinmez, izmarit-
teki tütünü de çiğnerdi. Onunla çay eşliğinde sabah sigarası -
ille de birinci- içmek keyifti. “Aç bir yeni paket Samsun” derdi
bana.

Önünde açılmayan paketten sigara almazdı. Kendini ko-
rumak kollamak adına, kimseden ikram kabul etmeyen
Eminnoş’un, bana -sınırlı- güveniyor olması, önlem almasına
engel değildi.

Eşlik etmediğim sigarayı kahveyi içmez, ilk fırtı benim al-
mamı beklerdi. Kahve tepsisinden önündeki fincanı değil, ay-
kırı yöndekini alırdı.

Çayocağından çay içmezdi. Odasında demleyip termosu
koyduğu çayını çantasında taşırdı. Gün boyu içerdi; çatlak se-
ramik maşrapa kupasıyla. Açık su içmez; şişe suyu kullanırdı.

Paranoid kişilik özellikleri taşıyan Eminnoş; şüpheliğinin
hayatını zorlaştırdığının farkındaydı. “*Keşke içimde o hep be-
nimle olan şüphe uyus... Ruhumdaki ‘hayalet’ olmayı kabul etse
ve ihtiyacım olduğunda harekete geçse*” demişti bunaldığı bir
gün.

“Dünya, insanlar kötü. Korkuyorum, güven(e)miyorum
kimseye. Herkes tehditkar. Ruhu kötü insanlarla çevriliyim.
İyiler az. Şüphelerim beni kötülüklerden koruyor” diyebilen
Eminnoş iki saat sonra “Odama girmişler. Çay paketinin içine
büyü yapmışlar. Çarşafıma da fare çışı dökmüşler” demeye ça-
lışırken zeytin gözlerinden -insanın içini acıtan- yaş akardı.

Kapı kilidinin göbeğini değiştirmek üzere teknisyene ses-
lendiğimde, kesilirdi gözyaşları. Haftada iki-üç değiştirdik
göbeği. Bilirdi: çıkartılanın daha sonra yeniden takılacağını.
Olsun; rahatlıyordu ya!

Huzurevinde çalışan bir erkek personelin kendisine büyü yaptığını söyler, bitmez-tükenmez yakınmalarını sıralardı bana. Kendisine ilişkin ağza alınmayacak laflar ettiğini duyan genç kara yağız personel -haklı olarak- huzursuz: “evli barklı insanım” derdi.

Çevresindekilere kendisine büyü yapmaları için talimatlar yağdıran, baş büyücü ilan ettiği bu personele takıntısının kaynağını çözememiştik.

Konuşurken, hassas mantık köprüleri kurup, açık vermediğinden anlattıklarının paranoya olduğunu anlamak zordu. Beni, bizi şikayet etmediği mercii kalmadı. Arayan(lar)a “Yapabileceğimiz bir şey yok: bu bir hastalık” der, Eminnoş’un güvenini tazeleyecek girişimlerde bulunurdum.

Ege’de uzak akrabalarıyla ortak miras arsadan söz ederdi; inanmazdık. Ziyaretçisi, mektubu, telefonu gelmeyen Eminnoş’u yana yakıla arayan avukat, hepimizi heyecanlandırmıştı. Açıklama yapan olmadı.

Nadiren, Nezahat Bayram’dan dinlediğimiz Kayseri türküsünü söylerdi: “*Ceviz oynamaya geldin odamal/ Nişanlım da bu mu derler adamal/ Dayanamam senin kara sevdana Amman.../ Aman aman olmuyor eş eşini bulmuyor/ Kara yağız genç oğlan, niye gönlün olmuyor*”

Huzurevinden ayrılacağım gün “Ben şimdi n’apcam? Şemsiyem gidiyor” dediğinde, “Yanında olacağım” yanıtlama inanmamıştı.

Çantasında kahveyle –yeni- iş yerime geldiğinde falıma bakar, fincanda mutlaka kendini bulurdu.

Eminnoş, bir süreliğine yaşamımdan çıktı. ‘Muzurevi’yle ilişkisini kesmiş, ardında iz bırakmamıştı. İçimdeki iyi ses:

“Miras arsanın parasını almıştır!”, kötü ses “Öldüyse?” diyor-
du..

İyi ses haklıydı: Artık ücretsiz kalamayacağı huzurevine, pa-
ra ödemek istemeyen, büyücü(!) personelin parasını elinden
alacağını(!) düşünen bizimki; dışarıdaki dünyaya karışarak pa-
rayı yemiş/ yedirmiş, tükendiğinde “kendini bilmez”lerin dün-
yasına geri dönmüştü. “Aldığın parayı n’aptın” diye soranlara
da “çaldırdım” yanıtı vermişti.

Geldi; sıkıntılı olduğum bir günde. Sıcacık sözcükleriyle,
ağlatıverdi beni. Dilini çözdü gözümün suyu.

Eşinin, en yakın arkadaşı Merzuka’yla kendini aldattığını
öğrendiği günkü dünyayla, bir gün önceki dünyanın aynı ol-
madığını, o günden beri kimseye güvenmediğini, nikahını
vermediğine kızdıklarından ikizleri sakladıklarını, çocuk hasre-
tine dayanamadığını, güçlenmek için Almancı olduğunu, on
beş yıl Alaman elinde hela temizlediğini, yurda geldiğinde kız-
larını göremediğini, yaşı kendinden küçük ‘karayağız’ yavuklu-
sunca hemşehrisi, akranı kız için terk edildiğini, ikizlerden Sa-
liha’nın 19 yaşında zatürreeden öldüğünü, Seniha’nın kendi-
sini affetmediğini anlattı; nefes almamacasına.

Aradan çok geçmedi; nam-ı diğer havuz incisi Eminnoş’un;
yıldızların oralarda -*bence okyanusta*- ‘karayağız’ı gördüğünü be-
rettiğini öğrendim.



YAŞININ O ACILI HALİNİ GİZLEMEK İSTEYEN ADAM

Yaklaşan akşam yemeği nedeniyle boşalmış olan huzurevi kafeteryasında tek başına oturmuş, sudoku çözüyordu. “Merhaba”ma “Hoş geldiniz” diyerek karşılık verdi.

“Ankara’dan, huzurevi inşaatı için gelen bayanlardan biri olmalısınız” deyince gülümseyip, kendime bir sandalye çektim. “Evet; Ben Şadiye. Nasılsınız?”

Cebinden kartvizitini çıkartıp uzattı: Nihat Ertok. Çemişkezek(?) Huzurevi. Telefon numarası.

“Kartta yazmıyor ama; aslında öğretmenim. Öğretmenlikten başka her işi yaptıysam da.”

“Aaaa, ben de Öğretmen Okulu mezunuyum. Öğretmen olmadıysam da...”

Çabucak yakalayırvermiştik, birbirimizi.

“Evlât! İki çay; ince belli bardakta, misafir bardağında” diye seslendi çaycıya.

İkinci bardağımız bittiğinde; çocukluğunun Nevşehir’in bir köyünde geçtiğini, babasının yerleştirildikleri mübadil köyünde görüp aşık olduğu annesiyle zor kullanarak evlendiğini, aralarındaki 29 yaş farka rağmen ikisinin de sonuçtan şikayetçi

olmadığını, kardeşinin sıtmadan öldüğünü, ilk okulu bitirdiğinde babasının ve kaymakamın ısrarıyla Hasanoglan Köy Enstitüsü sınavına girip kazandığını, ancak annesinin hasretine dayanamayınca okulu bıraktığını ve bunun hayatının ilk ‘keşke’si olduğunu, ortayı kasabada, liseyi Aksaray’da okuyup, ardından Ankara’da Gazi Terbiye Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdiğini, askerliğini Sarıkamış’ta yaptığını öğrenmiştim.

Annesinden “Öyle güzeldi ki; gördüğünde günahın dökülür” diye, görücü usulüyle evlendiği karısından “Onun kocasını on adım öteden tanıyacak biri olduğunu bilemezdim” diye, öğretmen maaşıyla dört nüfus geçinmenin zorluğundan “Kuru dua, karın doyurmuyor” diye söz ediyor, sıkça “İyi gördüğünüzden, geri kalmayın” dileğini yineliyordu.

Laf arasında saç dökülmesi için bir bardak kaynar suya atılan sinameki demlendikten sonra saçla friksiyon yapılmasını, bağışıklık sistemini güçlendirmek için sabah–akşam 12 sap maydanoz doğranılan birer kase yoğurt yenmesini, yağda kızarmış yiyeceklerin asla ağza alınmaması gerektiğini de söyledi.

Çaylar gelip gidiyor, onun da anlatımı sürüyordu. 1960 sonrası başlayan “Alamancılık” rüzgarına kapılarak öğretmenliği, eş ve çocuklarını burada bırakıp Münih’e gittiğini, elindeki parayla lisan, sanat(sayacılık) ve dans kursuna yazıldığını, ancak dört yıl sonra çoluk-çocuğunu getirtebildiğini, Alman kültürüne çevresindeki Türklere görece daha hızlı uyum sağladığını, kendine kozmopolitik bir çevre kurduğunu, çalıştığı ayakkabı fabrikasında çabucak yükseldiğini, Alman Edebiyatı’yla yakından ilgilendiğini, çok çalışmasına karşın ancak kendini ve ailesini ‘*adam gibi yaşatacak*’ kadar para kazanıp tükettiğini anlattı.

Kendi kafa yapısındaki ‘Alamancı’ların zaten para biriktiremediğini, gelişmeğe açık kişiliğine rağmen Alaman elinde sonuncu sınıf vatandaş olduğunu, bu denli aşağılanmaya katlanmakta zorlandığını, anlatmaktan kaçındığı bir nedenle aniden dönmeye karar verdiğini, bu karara eşinin sevdiğini, çocuklarının üzüldüğünü, fabrika müdürünün maaşını üç kat arttırma teklifini kabul etmeyerek hayatının ikinci ‘keşke’sine yol açtığını da anlattı.

“Geri dönmek hayatımı kararttı. İnsanın kendi ülkesine uyum sağlayamaması ne acı. Bu ukalalık değil; gördüğünden geri kalmama meseli. Bakanlık öğretmenliğe başlatmadı beni. Evdekilerin karnını her boyaya girip, çıkarak doyurdum. Şimdi bu halimle bile, yanımda olsalar yine çalışır, bakarım onlara” derken gözleri ıslak, sesi titrekti.

“Benim hayatımın kırılma noktasıdır: 13 ve 15 yaşındaki iki oğlumu ve eşimi ölü buluşum. Lodos, soba, gaz. Toparlanamadım uzun süre. Serseriliğe vurдум işi. Sonra da çalışmağa verdim kendimi. Canım sıkıldıkça iş ve şehir değiştirdim. Pamuk ameleliği, ayakkabı tamirciliği, site bekçiliği, bulaşıkçılık, tercümanlık, deri fabrikasında idarecilik, çiftlik kahyalığı.

Hiç param olmadı hayatta. Allah’a olan can borcum dışındayken borcum da olmadı. Hayatımın üçüncü ‘keşke’si: Yeni bir ‘baş beraberliği ‘ denemeye kalkıştıgımda karşıma çıkan bulgur kazanı gibi kaynayan o kadındır”

Karşımdaki dolmuş-boşalmış, düşmüş-kalkmış, yorulmuş ve hep üşümüş olan o adama söyleyebileceğim şey olmayınca, karşı duvardaki göllere okyanuslara daldım.

Hani sonra onun “*Kavafis’i bilir misin?*” diyen sesiyle çıktım sudan. “Şeyyy; evet!”

“*Dinle o zaman*” deyip usulca ayağa kalkıp okumağa başladı:

“Yılların, azgınlıklarının yıprattığı, belini büktüğü yaşlı bir adam, bitkin ağır ağır yürüyor dar sokakta.

Ama evine girer girmez, gizlemek için yaşının o acılı halini, düşünüyor içinde hala sönmeyen gençlik ateşini”

YAŞA YAŞA, GÖR TEMAŞA

Hayatın her döneminin keyifli ve zor yanları var. Çok yönlü gerileme ve kayıplara denk gelen yaşlılık döneminin zorlukları çoğu kez, keyifli yönlerini kapatır. Her insanın yaşlılığı farklı seyretse de bu dönemin tümünü veya bir bölümünü evinde ya da huzurevinde geçirmek isteyenler bu tercihlerinin bedelini ödemek zorunda kalıyor.

Hayatın *-bir şekilde-* dayatması sonucu huzurevine gelen yaşlı yeni konumunu kabullenmekte zorlanır. Hakkında onun beyan ettiği kadarıyla bilgi sahibi olsanız da, geleceğine onun cevaz verdiği kadar müdahale etmeniz de, yıldızlara yaklaştıkça hayatlarının yuvarlak hatlarını keskin-sivri köşelere dönüştüren bu insanlara hizmet sunarken onların ‘dar’ alan zamanlarını sündürmenin telaşı sarar sizi.

İşte bu zamanı sündürme çabalarım(ız) sırasında düşünemeyeceğim, ummadığım, beklenmedik, akla hayale gelmedik şeylerle karşılaştıkça hep içimden veya dışımdan “Yaşa yaşı, gör temaşa” atasözünü tekrarladım. Nasıl mı?

Eşini ve çocuklarını öteleyip, mal varlığını başka kadınlarla tüketen, beş parasız kalınca huzurevine gelen Nuri Arıncı; “*Benimkiler benimle ilgilenmiyor*” diye yakındığında, Güler Ha-

nım yemek masasına tuzluk koydurarak (*o kullandığı için de-ğil*) tansiyonunun yükselmesine yol açtığını söylediğinde, Ayşe Teyze şık ve bakımlı gezen hemcinslerini ahlaksızlıkla suçladığında, dokuz çocuğunun her birinin evinde ikişer haftalığına bile kalamayınca huzurevine başvuran Mihrali Dede'nin *"Zehir bile verseniz, içerim. Yeter ki; burada kalmama izin verin"* dediğini duyduğumda *"Yaşa yaşı, gör temaşa"* dedim.

Beraber gittikleri lokantada garsona bahşiş vermemek için arkadaşıyla tartışan Halil Amca'nın ertesi gün torununa 'sıfır Km' araba aldığını duyduğumda, 'duman altı' odasını havalandırmamdan hoşlanmayan Sabite Teyze bana ve yakınlarıma olan sevgisini(!) ifade ettiğinde, Pamuk Dede'mizin adının banyo günleri salladığı yumruklar yüzünden 'demir' olarak değiştirilmesi önerildiğinde *"Yaşadıkça daha neler göreceğiz"* dedim içimden.

Eşini evde bırakıp, kendisinin huzurevine yerleştiğini ABD'deki oğlunun öğrenmesinden korktuğu için ev telefonunu kestiren Arif Bey, mandalina kabuğu çöp tenekesinin yanına düştüğü için oda arkadaşının kafasını yaran aslında kendisi temizliğe özensiz olan Ali Amca, kimseyle iletişim kurmayıp kendi dünyasında yaşayan ancak başı ağrıdığına bize dünyayı dar eden Hacı Amca, sigaranın astımına iyi geldiğini savunan Turgut Bey bana *"Hayat biter, temaşa bitmez"* dedirtti.

Ablasının kalça kırığı ameliyatı sonrası bakımını üstlenen 82 yaşındaki Ali Bey, işitme engelli torununu her gün okula taşımaktan yüksünmeyen Doğaner Bey, herkese müdahale hakkını kendinde gören asker emeklisi Hulki Bey, kendisi neredeyse odanın tümünü işgal ettiği halde oda arkadaşının bastonuna tahammül edemeyen Cevriye Teyze, hasta ve güçsüz haliyle statü kaybettiğini düşündüğünden tüm yakınlarıyla gö-

rüşmez olan Hayriye Hanım, boşanma sürecinde mali destek verdiği kızıyla ilişkisi düzelen Durmuş Amca “*İyi ki boşandılar. Bu sayede kızıma kavuştum*” dediğinde ‘işte temaşa’ dedim.

Huzurevine yerleştiği öğrenildiğinde “*Baba, ele güne mahcup oluyoruz. Gel, bizde kal*” diyen oğluna güvenip kaydını sil-diren ancak eve gittikten hemen sonra kuruluşa geri dönen Bünyamin Amca “Kurt kocayınca, köpeğin maskarası olur-muş” dediğinde, tüm mal varlığını ‘nerde çalgı, orda kalgı’ di-yerek yiyen, ücretini kuzenlerinin karşılaması koşuluyla huzu-revine yerleşen Tahsin Bey, “Yaşadıkça neler duyacağım daha” dedirtti.

Senar Hanım’a *-platonik-* aşık olan 93 yaşındaki Bektaş Amca konuyu bana “*Vücut kocar, gönül kocamaz*” giriş cümle-siyle açtığında, penceresinden içeri her gece birilerinin girip kendini boğmağa çalıştığını söyleyen Mutena Teyze, eşini yiti-rince alkolle samimiyetini arttıran Şuayip Bey’in pişmanlıkla-rını dinlediğimde, “*Evlenmek isteyenler idareye isimlerini yazdı-rırlarsa, hemen evlendirilecekmiş*” diye şaka yapan arkadaşının sözüne kanıp ismini yazdırmaya gelen 89 yaşındaki Yusuf Amca da bana “Ömür biter, temaşa bitmez” dedirtti.

Sohbet anında “*Devlet bizi boşuna besliyor. Ölme vaktimiz çoktan geldi, geçti*” diyen ancak karnı ağrısı öleceğini sanan Kemaliye Teyze, yazın bile gömleğinin düğmelerini ‘*cereyan olur da hastalanırım*’ diye açmayan Çelebi Amca, fotoğraftaki dekolte tuvaletiyle dans eden kadınla yataktaki iki büküm ka-dının aynı kişi olduğunu öğrendiğimde, mazide muktedirken yanlış tercihleri yüzünden kendini huzurevinde bulan Şihali Dede’nin gözlerindeki sisi gördüğümde de o atasözü geçti içimden.

Günde iki kez ziyaretine gelen oğluna sürekli gelinini kötüleyen Emiş Teyze, yakalandığı alzheimer hastalığı geçmişte baskıladığı duygularını su yüzüne çıkartınca başka biri olan Nazire Hanım, “*Evlad, ben ‘Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı’ diyen atalarımızı dinlemedim. Sonuç, huzurevi oldu. Aman ha siz*” diyen Enver Bey, ihtiyacı olmadığı halde ziyaretine gelmeyen oğullarını cezalandırmak için her yıl nafaka arttırma davası açan Munise Teyze de “Temaşa sürüyor” dedirtti bana.

Huzurevinde tanışıp imam nikahıyla evlenerek dışarıda ev tutsalar da kuruluştaki kalmaya devam eden çiftten erkek olanın karısının parasını bitirdiği anlaşılınca her şeyden habersiz olan beni, gittiği karakoldan arayan Efkan Teyze “*yetiş, beni kurtar*” dediğinde, oğlu ile torunundan fiziki ve ekonomik şiddet gördüğü için huzurevine gelen Efendi Dede ‘*ölmüş aslana; tavşan bile saldırır*’ dediğinde, tüm yaşlıları bunak-sakat olarak nitelleyen ve kendisi dahil herkesle küs olan demanslı Abdullah Bey de bana o malum atasözünü hatırlattı.

Votkayı, gazoz şişesi içinde huzurevine getirdiğini bildiğimiz Vakkas Amca her defasında ‘*Vallahi, içinde alkol filan yok*’ diyerek kendini ihbar ettiğinde, demanslı Adnan Bey ölen karısından ‘*Tapon kadını bana kakaladılar*’ diye söz ettiğinde, hepimizin çok sevdiği Osman Amca’nın cenaze töreninde ağladığımızı gören kızının ‘*O’nun ne mal olduğunu bilseler, böyle ağlamazlardı*’ dediğini duyduğumda, Hamdi Amca’nın telefonda konuştuğu kızına “*Bir ara gel de; 60 derecelik sıkıntıyı 30 dereceye indiriver*” dediğini öğrendiğimde de “Yaşa yaşa, gör temaşa” demeyi ihmal etmedim.

Hayat devam ettiği sürece temaşa da sürececek gibi...

KENDİNE ALIŞIK KENDİYLE BARIŞIK BİR ADAM

“Bak şu habere...” diyerek odama girdi Abdullah Amca, her zamanki gibi.

Zorlu koşulları nedeniyle acil şerhiyle huzurevine kabulünü yaptığımız Abdullah Amca, başlangıçta bizi epeyce yormuştu. İçimize karışınca, sınırlı sayıda insanla iletişime geçince uyum süreci hızlanmıştı. Canını sıkran bir şey olduğunda “Müdürün kahvesini içmeye geldim” der, biraz laflayıp giderdi.

Sonra ben huzurevinden ayrıldım. Karnı şiştiğinde, beni özlediğinde, hayatını denetleyemez olduğunda bir bahaneyle yeni işyerime gelir, içinde biriktirdiklerini boşaltır “havalandım yine” diyerek giderdi.

Anlayacağınız, onun selamsız sabahsız ziyaretlerine alışkındım.

“Hele bir otur, soluklan! Paltonu, şapkanı alayım” dedim. İkiletmedi. Daimi gözlüğünün üstüne geçirdiği yakın gözlüğüyle elindeki gazete kupürünü okumaya çalışıyordu. “Ne içersin” sorumu yanıtlamayınca telefonla iki sade kahve siparişi verdim.

“Eeeee, ne varmış o haberde?”

“Adam 73, kadın da 60 yaşındaymış. Evlenmek istemişler.”

“Ne güzel işte.”

“Bak yine tecahül-i arif sanatına başvuruyorsun; eski müdürüm. Böyle yapıp, insanın boğazına tıkama lafı.”

Gündemi kendince saptamasına, konuya böyle dolaylı girmesine alışkın olduğumdan konunun nereye bağlanacağı anlamıştım. Gülmeme sinirlendi; yalancıkıtan.

“Dinle hele! Adamın dokuz çocuğu varmış. İki yıl önce karısı ölmüş. Bir süre önce yakınlarına yeniden evlenmek istediğini söylemiş.”

“Eeee, zor tabii bir erkek için yalnız yaşamak.”

“Ankara’da yaşayan yakınları adamı beş yıl önce eşini kaybeden beş çocuk annesi 60 yaşındaki bir kadınla tanıştırmış. Birbirlerini beğenmiş olmalılar. Sonra adam yakınlarıyla beraber kadını istemeye gitmiş.”

“Abdullah Amca; köpeğin adamı ısırması haber olmaz. Adam köpeği ısırması mı?”

“Bekle hele! Kadının çocukları istememiş analarının evlenmesini. Adam ret cevabı alınca hayal kırıklığına uğramış. Kırıkkale’deki köyüne geri dönmüş.”

“Peki, kadın çocuklarına ‘ben istiyorum’ dememiş mi?”

“Sabret! Kadın, adamı telefonla arayıp, ‘beni kaçır’ demiş.”

“Aferin, kadına! Eeee... Romantik aşk hikayesinin sonunu merak ediyorum.”

“Adam, kamyonla Ankara’ya gidiyor. Kadının evindeki eşyasını kamyona yükleyip, köyüne getiriyor.”

“Kadını?”

“Tövbe estağfurullah... Adam gönül hırsız; adi hırsız değil ki... Tabii ki kadını da getiriyor.”

Kahvelerimiz gelince, çekmecemden çıkardığım çikolatayı ikiye bölüp bir parçasını ona uzattım. Fincanından höpürdeterek büyük bir yudum aldı.

“Kadının çocukları, annelerini evde bulamayınca, ‘kaçırıldı’ diye jandarmaya gitmiş. Kadın ve adamı jandarma köyde yakalıyor. Sorgul, ifade filan. Bizimkiler savcılıkta ‘Evlenip, mutlu bir yuva kurmak istiyoruz’ deyince serbest bırakılıyorlar.”

“Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine mi?”

“Evet. Soy adları ‘Sevindik’ olan çift, akrabalarının da katıldığı bir törenle evlenince ‘sevindirik’ olup, gazetecilere birbirlerini çok sevdikleri için evlendiklerini söylemiş..

“Adam, köpeği ısırması işte.”

Soğuyan kahvesini bir yudumda bitirip, fincanı ters kapattı. Ardından tavandaki okyanusun derinliklerine daldı.

Anlattıkları aklıma İlhan İrem’in Gece Yolculuğu (Yaşlılık-Yalnızlık Penceresi) şarkısının sözlerini düşürdü. Kara kaplı defterimde yazılıydı sözler. Buldum. İçimden okumağa başladım ‘Yaşlılık Penceresi’ bölümünü.

*“Kimi derin derin bir uykuda
Kimide sonsuz bir yolculukta
Yağmur ölgün ölgün damlamakta
Gece bile sinmiş bir kenara sokakta
Ne düşünüyor dersin
Gece böyle, kara kara
Neye ağlıyor dersin
Geceler, kara kara
Sana mı? hı
Bana mı? hı
Yoksa ona mı? hı*

*Yoksa eriyip geçip giden
Zamanlara mı?
Yoksa birbirlerine sırt çeviren,
İnsanlara mı?... ”*

Abdullah Amca'nın sesiyle irkildim: “Senin işin var herhalde, ben kalkayım.”

“İnsanda iş yapacak hal bırakmadın ki! Hele bir sırtını arkaya yasla. Beni dinle.”

*“Aralarından geçiyorum
Hiç kimse el ele değil
Herkes kendine dönmüş diyorum
Bir kaçının içine bakıyorum
Hiç kimse kendisiyle barışık değil
Herkes kendini anlatıyorum
Kime kendini anlatsam şaşırtıyor
Kendimi kime anlatacağım, şaşırdım
Hiç kimse ilkin kendisine alışık değil
Hiç kimse ilkin kendisiyle barışık değil”*

“Vay be! Yalnızlık bu kadar mı güzel anlatılır! ‘Hiç kimse ilkin kendisine alışık değil / Hiç kimse ilkin kendisiyle barışık değil’ Kim bu ozan alla’sen?”

“İlhan İrem. ‘Gece Yolculuğu’ şarkısının ‘Yalnızlık penceresi’ bölümü.”

“Aferin ona! Bana bir şişe su verirsen?”

Uzattığım şişeyi bir dikişte bitirdi. Ayağa kalktı. Boğazını temizlerken pantolonunu yukarıya çekip, lastikli askısını düzeltti. O tok sesi odamı doldurdu.

*“yalnızlığın kadarsın
yalnızlığın mis kokmalı
yalnızlık dediğin büyük bir zindan
dünyanın en kalabalık zindanı
dinden imandan çıkarır
ama öyle bir adam eder ki insanı”*

Bitince derin bir nefes alıp, çökercesine oturdu koltuğa.
“Bil bakalım bu şiir kimin?”

*“Sınav mı oluyorum? Okuduğun Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun
‘yalnızlık’ şiiri.”*

“Bak evlat... Buraya gelirken toplumun yaşlılara bakış açısındaki sakatlığı konuşmağa gelmiştim. Gazete haberini irdele-riz birlikte diye. Ancak arife tarif meseli. Konuyu istediğin mecraya çekiverdin. Yaşlılık ve yalnızlık konuşuyoruz. Daha doğrusu şiirleşıyoruz.”

“Bu da bir zenginlik, paylaşım işte!”

“Seni bu yüzden seviyorum ya, evlat! Haydi, kahve finca-nını falıma bakman için bekliyor.”

“Ben artık işi ilerlettim. Fincana başvurmadan fal bakıryo-rum. Aaaa, yüreğin kabarmamış. Didim tarafına yolculuk görü-nüyor. Önce bankaya gidip emekli aylığını alacaksın, sonra oto-büs biletini. Yazlığın bahçesini bahara hazırlayacaksın. Sakın oralarda alkol ve sigarayla muhabbetini arttırma. Sabah yürü-yüşlerini de ihmal etme. İlaçlarını zamanında al. Güneşte fazla durma.

Oğlunla aranı bir an önce düzeltmeğe bak. Huzurevindeki bazı sorunları da fazla büyütmeme. Her şeye parlama. Bu yaştan sonra düzeltemeyeceğin şeyler için kendini parçalama. Geçip gi-

denle değil, gelecekle ilgilen. Üç aylığını idareli kullan. Yeter mi bu kadar?”

“Tecahül-i arif sanatını sevdiğini biliyorum. Peki, bu do-
laylı anlatımın özel bir adı var mı?” deyişine karşılıklı gülerken
o fötr şapkasını kafasına geçirmişti. “Haydi eyvallah!”

Abdullah Amca’yı geçirmeye giderken pencereleri açtım.
Döndüğümde odamı soğuk ama tertemiz bir hava doldurmuş-
tu.

KEHRÜBA TEYZE: ÇINLAYAN KAHKAHALARLA YORGUNLUK ATAN KADIN

“Önce iyi evlat, sonra iyi eş oldum. İyi anneliği, iyi an’anelik izledi. Sonuç; heder olmuş bir yaşam. Şimdi iyi yaşlı olmak için çabalıyorum. Ve itiraf etmeliyim ki; isteyerek yapıyorum bu işi metazori değil. Şimdiki aklım olsaydı...”

Bu sözler arkadaşımın annesi Kehrüba Teyzeye ait.

Hayatın çok yorduğu bu şirin insan anlatmayı *-ve dolayısıyla dinlenilmeyi-* çok seviyor. Onu üzecek değildim ya; dinle-dim.

“Babam çiftçi ve yaşlıydı. Annem de kocasının çocuğu yaşı-nda ve çok güzel. ‘Gelin beceriksiz olunca; torunları büyüt-mek bana düştü’ derdi nenem. ‘Sümerbank’tan aldığın bir top pazenle, basmayla, muhallebiyle büyür çocuk dediğin’ destu-runu uyup her yıl doğurmuş annem. İki oğlan, dört kızdık.

Köy yeri. Çabucak serpilip, göze batıyoruz anama çekip. Babam okutmaktan, nenem kocaya vermekten yana. İki abla-mı çabucak everiyorlar. Annem kendi dünyasında; ne fikri so-ruluyor, ne de fikrini söylüyor.

Babamın her gece karısının dizlerine varan saçlarını tahta tarakla uzun uzadıya taramasını, annemin de o güzel parmaklarıyla bize yememiz için yaprak sarmasını, kocasına da ipek kağıtlara tütün sarmasını hiç unutamam. Bayramdan bayrama da öpülürdük.”

Gözleri buğulanıyor bu arada. “Sevgi görmedik ki hiç. O yüzden sevgi ifade etmeyi de çok zor öğrendim. Köyde kızlar ilk üçe kadar okutulduğundan, mezun(!) olunca evin tüm işi üzerime kaldı. Yürekli, becerikli, mert, tezcanlı ve yumuşak yürekliyim ya.

Anneme dert (*kanser mi?*) girip de, çabucak götürürverince babamın toparlanamadığını gören nenem ‘kalan kızları da eve-riverelim’ derken köye yeni atanan ve ahırdan bozma okulu onarmaya çalışan Nuri Hoca’nın Kehrüba’ya göz süzdüğünden habersiz.”

15’inde everilen, 23’ünde dört kız anası olan Kehrüba Teyze; erkek çocuğu doğuramadığına şimdi üzölmüyor. Nuri Hoca aydın, demokrat bir adam. Okulunda, dışarıda sevilen biri. İyi bir baba. İyi koca mı? Değil; kıskanç, alkol sever, herkesin söylediğine kanan, babasının sözünden çıkmayan bir koca.

“Eli açıktı, evine düşküdü ama beni kıskançlığıyla bezdirdi. O yoksa perde açamaz, kapı önüne çıkamazdım. Yanımda değilde kısa kolla, açık yakalı giysiyle, çorap giymeden bir yere gidemezdim. Beni de götürdüğü okul toplantıları sonrası evde kıyamet kopardı: ‘O adam sana niye baktı?’, ‘Neden orada oturdun?’, ‘Niye saçını elledin?’ diye.

Döverdi. Eline geleni fırlatırdı nereye çarpacağını mühimsemeden. Her kıskançlık krizi beni Nuri Hoca’dan daha bir uzaklaştırdı. Öyle ağlardım ki; gözyaşlarım, bizim Dalaman

Çayı gibi, çağıldayarak nehre dönüşürdü. Sonra susardım. Susmayıp n'apacaksam?

Ben evde sızlanırken o şehir kulübünde içip, fasıla katılırdı. Çok sonra kendine geldiğinde ağlayarak defalarca benden özür dilerdi. Ve her kriz sonrası gelen aybaşında bir çeyrek altın alırdı. Biriktireydim o çeyrekleri; boynumu dört beş dolardı herhalde.”

Nuri Beyamca'nın Türk Sanat Musikisi düşkünlüğü kızlarının isimlerine de yansımıştı. Perihan (Altındağ Sözeri), Hamiyet (Yüceses), Mediha (Demirkıran) ve Mualla (Mukadder).

“Kızlar büyüüp de benden yana olunca, zorunlu değişmeğe başladı bizimki. Hamiyet lafını esirgemediğinden ondan çok çekinirdi. Kaynatam bana yaptıklarını yıllar sonra öğrenince ‘Gelinime kalkan el, atana kalkmış demek’ deyince, evimizdeki eşyaları döver oldu.

Yıllarca bana kan kusturan kocam bir gün ‘Şimdiki bilgim olsa; gider tedavi olurum’ dedi. Meğer hep aldatıldığı/ aldatılacağına dair, senaryolar yazarmış.”

Nuri Hoca; Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) kurucusu ve il temsilcisiymiş. Sonra da TÖB-DER'li. Yılmamış ama çok çekmiş, hem kendisi hem ailesi.

“Bir dönem içinde iki kez sürüldüğümüz olurdu; farklı köylere. Çocuklarım bir sonraki sınıfı başka yerde okudu hep. At arabalarıyla, köy minibüsleriyle, moto guzzilerle taşınırdık. O bakımsız lojmanları oturulur hale getirmek için kendimi mahvederdim. Tam yola koyardım; hooooop bir sarı zarf, yeni bir sürgün.

Çocukların öğretmeni mecburiyetten genellikle babaları oldu. Eşit olmak adına çocuklarını hep baskıladı. Orta, lise, üniversiteyi bizden uzakta okudular sonra.

Bizim zamanımızda boşanma modası yoktu. Şimdinin gençleri, kadınları kocayı uzun süre taşıyamaz oldu. Çabucak yorulduklarını söylemekle iyi ediyorlar. Niye? Ben çektim ve koca bir ömür gitti. Hatırladığım güzellik sayısı o kadar az ki.

Ben dört doğurdum; bir tane bile istemezken. Akıllı kızlarımın toplamı da dört doğurdu. Babaları öldükten sonra çocuklarıma annelik adına yıllarca verdiğim emeğin balını yemeğe başladım.

Kızların her biri başka bir şehirde. Ekmek parası n'apalım. Fırsatını bulan, kocasından çoluk-çocuğundan boğulup nefes almak isteyen, ana şefkati isteyen, ana yemeği özleyen yanıma koşuyor. Şimdilik elim ayağım tutuyor; muhtaçlığım yok.

Nuri Hoca'nın öldüğü ilk günler çok ağladım. Yılların alışkanlığıydı. Sonraları bana yaptıkları aklıma gelir olunca; bıraktım ağlamayı. Bunca sene ona söyleyemeyip içimde biriktirdiklerim öfke olup kabarıyor.

Dişlerim sıkılmaktan ötürü erken yaşta döküldü. Mide hastası, migren hastası oldum. O, ben hariç herkese iyi davranırdı. Son yıllarda yaptıklarından pişman olup üzerime düşer oldu. Heyhat; çok geç kalmıştı.

Nuri Hoca'nın bana ettiği en büyük iyilik; edindirdiği okuma aşkı. Deliler gibi okurdum kızlar okuldayken ya da geceleri Nuri'yi beklerken. Çamaşır leğeninin başına kızlardan birini oturtup, okumasını isterdim. Ben çamaşır yuğarken onu dinleyip hülyalara daldardım.

Aşk ve tarih kokulu kitapları severim. En son Elif Şafak'ın Siyah Sür'ünü bitirdim. Artık dikkat toplamakta zorlandığımdan öykü okuyorum. Öğlen uykusu öncesi, geceleri kıraat saatim. Tatillerde torunlarım bana şiirler, öyküler okur. Artık büyük puntolu kitaplar tercihim; mecburen.

TRT 'arkası yarın' programlarına yeniden başladı ya. Her sabah sakızlı kahvemi yapıp, açıp dinlerim radyo tiyatromu. Geçenlerde yayımlanan 'Bir Avuç İhanet' adlı oyun çok güzeldi. Televizyonda ruhumu sıkan, gürültülü dizileri seyretmem, kötü haber görüntülerini zaplarım."

Kehrüba Teyze bu aralar dantel fiskos örtüsü örüyor; torunlara anı kalsın diye. Bir yandan konuşup, öte yandan da 'gelin gidecekmişcesine' büyük bir iştahla tığ çekiyor.

"Gereksiz şeylere üzülmüyorum artık. Annelik adına kuzularım üzülrken boş durmayıp onlara eşlik ediyorum bazen. Gurbet bize her şeyi doğru ve zamanında söylememe alışkanlığı edindirdi. 'İyiyiz' diyorlar, inanıyorum. Mualla'nın evliliği kör total. Sorduğumda konuyu kapatıveriyor. Hamiyet yurt dışındaki kızını çok özlediğinden çok zayıfladı. Perihan evin taksitlerini ödemekte zorlanıyor.

Nuri Hoca'dan kalan aylık beni para içinde yüzdürüyor yedi yıldır. Oturduğum ev, yazlık ev var. Ne yiyip içiyorum ki; bir başıma. Her ay bir toruna harçlık gönderiyorum. Mediha'nın Alara'sı 'An'anemin bursiyeriyim' deyip, benle dalga geçiyor.

'Nerde çalgı, orda kalgi' diye bir laf var ya. Ben öyle yapıyorum işte. Buradaki değişik dernekler çok sık tur düzenliyor. Daha yeni Şile-Ağva gezisinden döndüm. Haftaya Abant-Göynük gezisi var. Eylül'de İspanya.

Benim gibi koca maaşı yiyen arkadaşlarla acaip güzel zaman geçiriyoruz. Kışın salı sabahı lokalde kahvaltı, cuma otelde öğlen yemeği, perşembe öğretmen evinde konken.

Nuri ölünce saçımı boyamaz oldum diye çocuklar kızıyor-
du; artık boyuyorum. Ahhh, bir de homini gırtlak olmasam.
Bu aralar yürüyüş yapmıyorum; çok şişmanladım.

Yaşlılığın dertsizliğini, kasevetsizliğini sevdim en çok. Bir de tüm zamanlarımın arzıma maruz olmasını. Mecburiyet yok yaşamımda. Canım isterse yemek pişiriyorum değilse telefonla getirtiyorum. Sabah kalkış, gece yatış saatim de keyfime. Çorap almak için kimseden para istememek, sevmediğim birine hizmet etmemek çok güzel.

Hep böyle gider mi? Kızlarıma ‘Eğer bunayacak olursam beni vilayetteki huzurevine yerleştirin’ diyorum. Yok bilincim dik durur, bedenim teklerse evimde bakıcıyla kalayım. Doğrusu kimsenin elinde oyuncak olmak, bir kap yemek için oradan oraya sürüklenmek istemem.”

Alara’nın getirdiği kahveyi yaktığı sigarayla taçlandırırken konuşmasını sürdürüyor: “Şimdiki gençleri bencil diye eleştiriyorlar. Ben kimseyi takmadıkları, canlarının istediklerini yaptıkları için çok seviyorum onları.

Ben yıllarca hep birileri için yaşadım. Ve çok geç akıllandım. Şimdi kendi kakhaha sesimi duydukça sevindirik oluyorum. Çınlayan her kakhahamla yılların yorgunluğunu atıyorum da.”

KENDİNİ SÜRGÜNE YOLLAYAN ADAM

Bazen ortalıktan kaybolup, bir süre sonra yeniden ortaya çoksa da, iki yıldır sabahları onu görmeye alıştım.

Postane ile Halk Ekmek Büfesi'nin köşesinde plastik kolçaklı *-aslında beyaz olmalı-* bir sandalyede bacak bacak üstüne atıp, ağzından burnundan dumanlar çıkartarak sigara içerken gelip geçenle göz iletişimi kurmadan çevreyi boş gözlerle seyreten, görmekten aşına olduğu insanlar önünden geçerken elini kalbine doğru götürerek selam veren birisi o.

Sakalına karışık kuzguni siyah, uzun ve kirli saçları tuhaf bir biçimde şekilli. Geniş alnına düşen perçemleri içe kıvrık. Esmer, kara uzun kıvrık kaşları var.

Üzerindeki pantolon, ceket ve garson yeğinin değiştiğini fark etmedim hiç. Uzun aralıklarla ekose oduncu gömleklerini değiştirir sadece. Yazın kollarını sıvadığı bu gömleklerin sayısı iki-üç olmalı. Kış aylarında giydiği paltosu Rus askerlerinin giydiğinin benzeri. Haki, kruvaze, çoğu kopuk olsa da sarı parlak düğmeli.

Bir kez sandalyesi sırtında köşesine doğru giderken yolda karşılaştığımızda, her zaman, herkese tepeden bakan tavrını, fiziğinin desteklediğini anladım. Ruh sağlığının bozuk oldu-

ğuna dair belirgin bir emare yok. Sigara içmediği nadir zamanlarda postal bağcıklarıyla oynayan yaşsız bir adam o.

Sandalyesinin yamacında içi tıka basa dolu sırt çantası, transistörlü radyosu ve plastik su şişesi durur. Radyosu sadece kendine ve yanından geçenlere yayın yapar. Bazen fal tutarım; yanından geçerken çalan şarkı benim olsun diye. Her tür müziği dinlediğinden, müzik zevkini saptayamadım. Zaten hakkında bildiklerim de gözlemlerimle sınırlı.

Ekmek büfesindeki satıcı hariç kimseyle konuştuğunu görmedim. Bir sabah onun olmamasının, satıcının da boş olmasını fırsat bilip: “Şey, komşunuz bu adam hakkında ne biliyorsunuz?” diye sorduğumda şaşırsa da bildiklerini paylaştı.

İşte söyledikleri... “Hakkında herkes bir şey söylüyor. Doğrusu ne; bilmiyorum. Kimi ‘Eşini öldürmüş, yeni ceza evinden çıkmış’ diyor, kimi ‘Annesi ölünce kendini sokağa vurmuş’ diyor. ‘Evi yanmış’ diyen de var, ‘Aşkından mecnun olmuş’ diyen de. Arsız, yüzsüz biri değil; dilenci hiç değil. Arada poğaça ve çay ikram ederim ona. Beş ikramdan üçünü geri çevirir. Çok nadir konuşur. Sanki başka bir evrende yaşıyor.

Nerede kaldığını da, kalacak yeri olup, olmadığını da bilmiyorum. Sizin gibi soranlar olduğunda ‘Sandalyesi boynunda, çantası sırtında, radyosu elinde göçüp konarak yaşıyor işte’ diyorum. ‘Ortalıktan yok olduğunda ne yapıyorsun?’ dediğimde cevap vermedi.

Geçen şubat ayındaki o çok soğuklarda vatandaşın biri sosyal hizmetlere ihbarda bulunmuş. Gelen ekip götürmeye ikna edemeyince, tutanak tutup gitti. Bir defa polisler, iki- üç kez de zabıta geldi; barınağa götürmek için. Gitmiyor.

Belki görünmediği zamanlarda hastalandığı için gelmiyor-
dur. Kim bakar? Nasıl iyileşir? Muamma! Öksürdüğünü bile
duymadım. Tiner, ispirto, bally filan kullandığını görmedim.
Sadece vapur bacası gibi sigara tüttürüyor.

Müşterilerden biri ‘Bu adam kendini kendine sürgüne yol-
lamış’ dedi. Ben onun görmüş, geçirmiş bir ailenin evladı ol-
duğunu zannediyorum.”

En son yılbaşı sabahı gördüm onu. Yanından geçerken rad-
yosunda çalan o günkü fal şarkım “Hayat bayram olsa”ydı.
Şenay’ın söylediği bu güzelim şarkının içi doldu mu, yoksa bo-
şaldı mı bilemedim o gün akşama kadar.

Kaç gündür ortalıkta yoktu. Ekmek Büfesi’ndeki satıcıya
da sormadım bir türlü. Bu ara Ankara karlı olduğundan
‘kendini sürgüne yollayan adam’ ve arkadaşlarının durumu
daha da vahim.

Dün sabah işyerimden bir arkadaşım “*Sandalyesi sırtında
gezen adam var ya! Dün akşam Köroğlu Caddesi’ndeki bir ban-
kamatik kabininde sandalyesinde otururken gördüm*” deyince
rahatladım galiba biraz.

DİLBAHAR'IN ÇÖP EVİ

Laf arasında eski Ankara sinemalarıyla ilgili bir çalışmaya başladığımı, belge konusunda zorlandığımı söyleyince “Aaaa, ben gittiğim bütün filmlerin biletlerini biriktiririm. Üzerine tarih atar, kiminle gittiğimi, film ve oyuncuların adını yazar, kutuya koyarım” diyen Dilbahar ardından ekledi:

“Tiyatro, opera, bale biletlerim, programlar, Ankara Sanat Rehberi, hatta izlediğim katıldığım tüm bu etkinliklerle ilgili gazete kupürleri bile var bende.”

“Aaaa ne güzel! Onları görebilir miyim? İnaniyorum ki; işime yarayacak şeyler vardır” dediğimde yanıt yerine yüzü gölgelenince, Mehlika konuyu değiştiriverdi.

Dilbahar'ın evinden ayrılıp, Mehlika'yla birlikte Ankara akşamlarına has limonata kokusunu içimize çeke çeke yürümeye başladık.

“Dilbahar'a aldırma. Sen onu yeni tanıdığın için bilmezsin. O biriktirme takıntısı olan biri. Bu özelliğini hiç ifade etmez. Heyecanlanıp ağzından kaçırdı sonra da korktu; elinden gidecek –*sanki*- onlar diye. Keşke sadece bilet biriktirse. Artık evinde kendine bile yatacak yer yok neredeyse. Evine bir-iki kişi dışında kimse gidemez. O pis kokan çöp evde, gazete yığı-

nı üzerinde oturmamak için ben de nadiren gider oldum. Kağıt olan her şeyi biriktiriyor. İlkokul defterleri, kitapları duruyor. Aklın alır mı? İlkokul müsameremizde oynadığımız piyesin tekstini bile saklıyor. Yılların elektrik-su- telefon faturaları, doktor reçeteleri, tahlil sonuçları, maaş bordroları. Hani fiş-fatura biriktirip, yıl sonunda vergi iadesi alırdık ya. O fişlerinden ayrılamayacağı için vermezdi.”

“İyi de bu bir hastalık: Saplantı-zorlantı bozukluğu*. Kimi saatlerce el yıkar, kimi sürekli banyo yapar, ev temizler. Kimi aşırı tertip, kimi de kontrol takıntılı. O da biriktiriyor işte. “

“Evet, evet; kadın resmen peçetelere, karton torbalara, kutulara aşık, valla. Küçük tuvalet tavana kadar şişeyle dolu ama; ‘birini ver; yağ şişesi yapayım’ desen vermez. Sana da film biletlerini vermeyeceği gibi. Nasıl bir istifleme yeteneğiye evin her tarafı tavana kadar eşyayla dolu. Ve tozlanmasın diye üstlerini de naylonla kaplıyor. Koyacak yer kalmadığından son zamanlarda yoğurt kapları hariç tüm plastik-pet şişe ve kapları içi gitse de, atmaya başladı.”

“Televizyonda yayımlanır ya... Beş odalı evinde, kedi-köpekleriyle yaşayan filancanın evinden dört kamyon çöp çıktı, belediye evi temizleyip, ilaçladı diye. Evi boşaltılan insanın bağırsıkları ve atılanlara bakarken ki acı dolu yüz ifadesi beni çok etkiler mesela. “

“Yaa; bu işin açıklaması yok vallahi. Gübre olsun diye sebze kabuklarını bahçeye atıyor. Asıl amaç kabuklardan ayrılmamak. Giyim eşyalarını vakumlayarak saklamağa başladı. Sokakta bulduğu şeyleri de eve getirdiğinden bavul gibi çanta-

* Obsesif-kompulsif bozukluk= OKB

larla gezer. Yanında değişik ebatlı naylon torbalar taşır. En komiği de; otuz yıllık bir memur olarak karalamasını yaptığı tüm yazı ve raporları saklaması. Bizimkinin arşiv miadı ölene kadar.”

“Koku filan? Apartmanda sorun çıkmıyor mu?”

“Evin koktuğunu kabul etmiyor. Müdahale edilmesinden nefret ediyor. Bazen çok kırııcı ve bencil olabiliyor. Batıkent’te evi bağımsız iki katlı bir ev. Oraya taşınırlarken abisi kafayı yiyecekti. Ablası hamallara çöp taşıtıyor diye.

“Kardeşiyle birlikte mi yaşıyor?”

“Tekin annesine ve ablasına katlanamayıp evi terk etti. O tam tersi; para ve kendisi dahil her şeyi dağıtık vaziyette. Tepki olsa gerek. Nasılsa Dilbahar’ın biriktirdiği paralar ona, evdeki eşyalar da Mamak çöplüğüne miras kalacak.”

“Paraları da mı evde tutuyor?”

“Bankada biliyorum.”

“Tedavi?”

“İnsanın bir şey(ler) biriktirmesinin sorun ya da hastalık olabileceğini kabul etmiyor. Bizim zorumuzla iki defa psikiatriste gitti ama sonunu getirmedi. Dilbahar yüzünden bu konu ilgi alanım oldu. Mesela ABD’de artık biriktirici insanların evlerinin tahliye edilmesi sıkça intiharlara neden oluyor diye zorla ev boşalttırmaktan vazgeçmişler. Sağlık ekipleri gelip hastayı uyarıyor ve bir yıl kadar tedavi süresi tanıyormuş. Reddederse tedaviye zorluyormuş. Evi boşaltmak istediğinde de yardım ediyormuş.”

“Her insanın kolleksiyon anlamı dışında biriktirdiği bir şeyler var. Ben de kırtasiye malzemesine, kağıt ve kalemlere

bayılıyorum. Sahip olmak çok hoşuma gidiyor ancak gerektiğinde paylaşabiliyorum. Ve kullanabiliyorum.”

“On yıl önce ölen annesi Kamiyap Teyzenin eşyaları aynen duruyor. ‘*Atamam; eğer giysilerini dağıtırsam annemi sokağa atmış gibi olurum*’ diyor. ‘Kızım anneni toprağın altına yatırdın da; giysilerini niye?’ demek geçiyor insanın içinden ama söyleyemiyorsun işte. Biliyorum ki; mümkün olsa annesini evde saklar, biriktirirdi. Babası öldüğünde Tekin ‘ben giyerim’ deyip tüm giysileri almış ve çöpe atmış. Ana-kız, Tekin’le yıllarca küs kaldı bu yüzden.”

“Yaşlılar ilaç kutuları dahil hiçbir şeyi atmazlar ya. Benim nenem öyleydi: ‘bir gün lazım olur’ der attırmazdı. Onların devri ‘kırk yama’ devri. Bizimki ‘kullan at’ devri. Ben saklamayı sevmeyip işim bitince atıyorum. İnadına sanki attığım şey hemen ertesi gün lazım olduğunda da ifrit oluyorum. Ben bu hastalığın yoksullukla, yoksunlukla bağlantılı olduğunu düşünüyorum.”

“Uzmanlar bu hastalığın belli bir nedeni yok diyor. Yas sendromu, uzatılmış yas filan. Dilbahar’ın çocukluğunda biriktirdiği ciklet kartları, çikolata kağıtları, kibrit kutuları belki ilk belirtilerdi. Eee, anne etkeni de var. Gittiğimiz ilk psikiyatr; tam evlenmek üzere iken nişanlısı tarafından terk edildiğinde girdiği ve uzun süreli depresyonun da payı olabileceğini söylemişti.”

“Anne etkeni dedin?”

“Rahmetli Kamiyap Teyze; Selanik m’acırı. Bütün varyetlerini bırakıp, üstündeki giysilerle üç-beş çuvala gelmişler, Drama’dan. Sekiz yaşında filan. O kadar çok sıkıntı ve yoksulluk çekmişler ki... Zeytinyağına toz biber-nane koyup, ekmek

banarak yediklerinden hep barsakları bozulurmuş çocukken. Buldukları her otu yemişler. Tarhana çorbası ve tava lokumu yemekten ikrah gelirmiş. Gaz tenekesinden yapılma sobada yakacak tezek bile bulamazlarmış. O yoksulluğu yaşayanın bolluk olduğunda ihtiyaç fazlasını saklaması doğal ama.”

“Genetik mi acaba?”

“Bilemeyeceğim. Biriktiren anneyi kızı, biriktiren kızı anesi tedaviye yönlendirmesi gerekirken ikisi de biriktirince, rahatsız olan biri olmayınca sonuç bu.

“Sen yapma-etme dediğinde sana kızıyor mu?”

“Evet; çünkü o zaten biriktirmenin saçma olduğunun bilincinde. Ama siz de sevdiğiniz birinin; pisliğin mikrobun içinde yatmasını kabullenemeyip zorlandığınızda isyan ediyorsunuz. Hastalık da, tedavisi de zor anlayacağın.”

“Dilbahar’ın hastalığı dışarıdan anlaşılmıyor.”

“Evine gitmediğin sürece, anlayamazsın zaten. Evine de kimseyi davet etmez. Yoksa çok girişken, sanat etkinliklerine düşkün, sosyal bir insan gördüğün gibi.”

“Sahip olmak istediği şey(ler) aslında çok farklı da, acaba çer-çöp biriktirerek kendine kalkan mı oluşturuyor ki?”

“Olabilir. Bana ‘Ya bi daha bulamazsam; o zaman n’aparım?’ dediğinde verecek yanıt bulamamıştım.”

Mehlika’dan ayrılıp evin merdivenlerini çıkarken “Şado; Sen de aklını başına topla! Beynini Dilbahar’ın çöp evine çevirmekten vazgeç!” derken yakaladım kendimi.

YÜREĞİ ALTI AY KIŞ, ALTI AY YAZ OLAN KADIN

Kolay mı hayat? En azından benim için öyle olmadı. Kaç yaşma geldim ve hala çalışıyorum. Şikayetçi miyim? N'apcaksın?

Kızın başını sokacak evi yok. Elim tutarken şu evin üst katının dört duvarını öreyim. O da emekli olduğunda içini yap-sın diyorum.

Sağol, kızım! Ne güzel hem çene yapıyoruz hem iş. Boş durmak Allah'a mahsus. Yaş ilerleyince insan biraz dinlenmeyi hak ediyor ama.

Çalışacağız mecbur. Köylük yerde iş biter mi? Aha, daha dün topladım büberleri. Kurban olduğumun hikmeti; bugün dünya kadar var yine.

Börülceler kurudu; temizlenmeli. Salça sıkılmak ister. Büberler dizilecek. Mısırlar dövülecek. Tarhana kaldırılmalı. Turşu kurulacak. Bamyalar toplanıp, dizilmeli. Akşam sağılacak süttten çökelek, yağ yapılmalı ki; perşembe pazarında satabileyim.

Susam silkelenecek daha. Okullar açılmayaydı oğlan yapardı vallah. Ablamın oğlu Esat'a söylemeye çekiniyorum işte. Köylük yerde herkesin işi kendine.

“Büberler ellerini yakar; eldiven kullan” dedim sana; sözü-mü dinlemedin. Çok uğraşma; büberleri ikiye böl, yeter. Robotton geçircez ya.

Sizin gibi şehirde masa başında ‘gelsin çaylar, gitsin kahveler’ deyip, çalışsa da çalışmasa da maaşını alan kadınlar bizi anlayamaz. Biz çalışmazsak aç kalırız yaz-kış. Sizin gibi her şeyi parayla alacak olsak, halimiz dumandır.

Peynir, odun, salça, tarhana. Her şeyi kendimiz yaparız. Çarşı ekmeği yediğimize bakma! Elimizden gelse yumurta, et, süt de yapacağız. Bi tek gaz, tuz, bez yapmanın mümkünatı yok. Eline sağlık... Şimdi o dört baş sarımsağı soyuver. Bunları yapmazsam karnımı doyuramayacak mıyım? Yediğim şunca lokma.

Boş oturup n’apcam? Sabah kalkan insanın, yapacak işi olmalı. Çocuklar, torunlar “*Çalışma! Sen zamanında bizim elimize ekmek tutturdun. Şimdi sıra bizde*” dediklerinde “*Karışmayın! Ben size karıştırıyor muyum?*” diyorum.

İğnenin deliğinde büyüttüm onları. Köyün ve çevre köylerin tek terzisiydim. Gelinlik dahil her şey gelirdi elimden. Tıkır tıkır sabahlara kadar çalışırdım ‘*sünger oğlum*’un başında. Kadir küçükken ‘singer’ diyemez ‘sünger’ derdi. Eve ekmek getirttiği için ‘oğlum’ derdim dikiş makinama.

Bildiğin gibi değil; iyi para kazanırdım o yıllarda. Elimdekini tutmayı da bilirdim. Ana-baba görmedim ben. Hatırlamıyorum onları. Arka arkaya ölmüşler. Çocuğu olmayan aşağı mahalledeki Kocaların Ayşe ‘*bedelli*’ almış beni. Evlatlık yani. Ablamı da yaşı büyük, işlerine yarar diye dayım büyüttmüş.

İyi insandı Ayşe Abayla, Hüseyin Amucam. Köy çocuğu çabucak büyür. Öksüz yetim maksumlar daha da çabuk.

İlkokul üçteydim; “yeter” dediler. Peyderpey bütün evin – sonra bahçe işlerinin de-sorumluluğu üzerime geçti. Dikiş dikmeyi kiracımız bir öğretmenden öğrendim, sonra da geliştirdim.

Aaaa, karnibaharları yıkamayı unuttuk. Sen domateslerinin sapını alırken ben onları yıkayayım. Kereviz sapını unutturmayasın bana. Ben de ‘almızır’ mi oldum ne? Her şeyi unutuyorum.

Benim gibi bedelli büyüyen Hüsni’yle everdiler beni. Ezik, ağzından uyuyan, beceriksiz bir adamdı. Sormadılar bile ister misin, diye. Elde avuçta yok; iğnenin ucundan medet umuyoruz. İki oğlan bir kız doğurdum. Büyük oğlum Burhan sekiz yaşındayken zatülcenpten öldü. Allah kimseye evlat acısı vermesin. Yüreğini kanar hep insanın durmaz, dinmez.

Dur fişe takayım robotu. Azar azar haznesine koycaz tüm zerzevatı. Eskidenmiş rendeyle uğraşmak. Hooop oldu bile. Dök leğene. Patlıcanlar bitsin, kırmızı ve beyaz lahanaları yaparsın.

Buranın evliğini (*arsa*) aldım; dişimden arttırarak. Tutturdu Hüsni “*üzerime yapcan tapuyu*” diye. Kahvede “*karı parası yiyon*” diye dalga geçiyorlarmış onunla. Yapmayınca her gün dövdü beni. Hem de nasıl?

Koyma damarlarını lahananın. Sonra domateslere geç. Ben arka bahçeden brokoli toplayıp geliyorum.

Arkadaşım Suna’nın köy evindeki yan komşusu Şefiye Teyze’yle bir gün önce tanışmış, ertesi gün turşu kuracağını öğrenince yardım edebileceğimi söylemişim. O evine gidince Suna özetleyivermişti hayat öyküsünü.

Kaldığı huzurevinde evlenmiş olmasına karşın boşadığı kocası öldüğünde son görevini fazlasıyla yaptığını, hemşire kızıy-

la ilkokul öğretmeni oğlundan dört torunu bulunduğunu, köyde boşanan ilk kadın olduğundan yıllarca dedikodusunun yapılmasına hiç aldırmadığını, motosiklete binmesi köyde başlangıçta yadırgansa da diğer kadınların da kullanmasına öncü olduğunu, ürettiklerini Muğla pazarında satmaya başladığında köyün erkeklerinin kızdığını, köyün gençlerinin her dem onu sevip saydığını, tuttuğunu kopardığını, yıllardır yalnız yaşadığını öğrenmiştim.

O gelene kadar yeşil-kırmızı büber, beyaz-kırmızı lahana, domates, havuç, karnabahar, patlıcan, sarımsak, kereviz rendesiyle dolmuştu leğen.

Al bakalım; brokolileri. Onu da rendelersen işimiz bitti sayılır. Nerde kalmıştık? Boşanmak kolay oldu ama; hayat kolay olmadı. Allah devlete zeval vermesin. Sayesinde çocuklarım okudu.

Kız çocukları analarının kaderini taşırmış. Kızım işsiz kocaya bakıyor şimdi de. Üstelik anası kadar dirayetli de değil. Boşayamıyor.

Tamam; bitti işte. Şimdi tak bari, eldivenleri. Hah iyice boca et. Karışsın hepsi birbirine. Oldu. Şimdi kavanoza doldur. İyice bastır ki; üzerine su koyunca zerzevat gezintiye çıkmasin.

Bu turşu yeni moda. Sebzeleri yıka, robottan geçir, kavanoza koy, üzerine hazır turşu suyu dök. Ağzını kapa. Bir hafta sonra afiyet olsun.

Yılın altı ayı yaz, altı ayı kış. Yaza kıştan, kışa yazdan hazırlanmak gerek.

Ahh bir de insanlar yüreklerini yaza, kışa hatta bahara hazır edebilseler...

GÖNLÜNÜZ NE İSTERSE BAHTINIZ ÖYLE OLSUN

Yaşadığı kentin yaşlılarını temsilen geldiği yaşlılara yönelik bir etkinlikte tanıştım onunla. Organizasyon komitesi olarak, tümüyle tek tek ve eşit ilgileniyor, olası sorunları engellemeye çalışıyor, çay arası ve yemeklerde farklı yaşlılarla beraber olmaya özen gösteriyorduk.

Toplantıyı fotoğraf makinesi ve ses kayıt cihazıyla izlemesi, dağıtılan materyalleri özenle dosyalaması, oturumlarda doğru ve haklı şeyler söylemesiyle, katılımcılarla ilişkisinde seçici davranışları nedeniyle dikkatimi çekmişti. Uсталıkla sunduğu bölge raporu nedeniyle tüm katılımcıların beğenisini toplamıştı. Kalabalığın içinde yaptığımız ikili sohbetlerden keyif almıştım.

Program bitiminde ikimizin birlikte fotoğrafının çekilmesini sağlamış ve “Sayenizde burada kendimi çok özel hissettim. Teşekkür ederim” deyince, “Size özel bir şey yapmadım ki hiç! Teşekküre gerek yok” yanıtını almaktan hoşlanmamıştı. “Yaptıklarınızın, bana ‘özel’ olarak yapıldığını düşünmenin sakıncası var mı?” deyince, gülmüştüm.

Sonradan “amca”lığa terfi eden Faik Bey’in gönderdiği ilk paketten yöreye özgü el işi örtüler, -düşkünlüğümü gözledi-

ğinden- farklı renklerde oyalı yemeniler, kızlarım için süslü kalem- ler ve arkasında “Gönlün ne isterse, bahtın öyle olsun!” yazan ikimizin fotoğrafı çıkmıştı. Dileğine bayılmıştım.

Tanıştığımda 71 yaşındaydı, şimdi 80. “Köroğlu’m” dediği **Firuzan Teyze**’nin 57 yıllık kocası. Kitap ve kırtasiye satan 61 yıllık esnaf. Şimdilerde sayısı yirmilerde olan gönüllü kurulu- şun üyesi, geçmişte de çoğunun yöneticisi. Esnaf derneklerinin mutlak muhalif ve destekçisi. Kendi deyişiyle 80 yıllık Halk Partili. Fak-Fuk Fon mütevelli heyetinin aralıksız 21 yıllık üyesi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nin 1945 girişli, 1946 çıkışlı öğrencisi. Bu okulun Mezunlar Cemiyeti’nin (İFMC) en fahri üyesi. Annesinin hastalığı nedeniyle ayrıldığı okulu için “Mezun Olamayanlar Cemiyeti(!)” kuran birisi o.

Bu çılgın (Faik’tir, ne yapsa yeridir), güvenilir (Faik dedi- yse/yaptıysa doğrudur), mükemmeliyetçi, çalışkan, mücadeleci, kendi çapında halkı bilinçlendirme/ aydınlatma misyoneri, üretken keyif adamı; aynı zamanda iyi bir hemşehri ve yerel gazetede yaşadığı kentin sorunlarını ve ekonomi-eğitim- kültürel konuları işleyen 40 yıllık bir köşe yazarı.

Yıllarca zeki ama yoksul çok sayıda çocuğun lise, üniversite ve gerektiğinde yurt dışında okumasına verdiği gürültülü (dernek aracılığıyla) ve sessiz (bireysel) destekten kıvançlanan Faik Amca, çok iyi bir okur. Dükkanında sattığı her kitabın birini kendi kütüphanesine ayırmış ve okumağa çabalamış.

Eskiye dair her şeyi biriktiren ancak en çok daktilo makine- si, divit, kağıt-defter, dolmakalem ve kentinin sosyal yaşamına dair fotoğraf koleksiyonu ile övünen, yaşıtlarına -hep- pek benzemeyen, “Globalleşen dünyada yerelleşmek gerek” deyip, kent tarihine ilişkin çalışmalarda baş aktör olan bir adam o.

Torunlarından önce edindiği, yazı yazmakta ve sanal aleme dalmakta kullandığı bilgisayarda ustalaşan Faik Amca, yıllar önce “ICQ numaranı versen de, arada sohbet etsek” dediğinde, “Ben beceremiyorum” demiştim. Kızmıştı: “Çabucak edin ve kızlarından öğren.”

Her sabah aynı saatte dükkanını açan, tezgahhtarlar gelince üst kattaki ofisine çıkarak, günlük gazetelerini okuyup, kestiği kupürleri özenle arşivledikten sonra yazısına başlayan Faik Amca’nın her konuda söyleyeceği varsa da, bunları yerel televizyonda aktarmaktan hoşlanmadığını biliyorum.

Sıkça “Sen sosyal hizmet uzmanı, ben de alaylı bir halkla ilişkilerciyim” der, kitaplarda bulunamayan ancak onun defterinde yazan yılların iletişim deneyim/becerilerini anlatıverir.

Hatalarıyla/sevaplarıyla onur duyduğu tek oğlu ve iki kızından olma beş kuzusu olan Faik Amca bu ara üzgün. Marazi bir sevda hürmetine torun Ali(şko) fakülteyi bırakmış. Seneye okula devam etmesi koşuluyla araba artı interrail masrafları artı dizüstü bilgisayar teklif edip, “Hız çağında aşk acısı hızla bitmeli” demiş ama sonuç değişmemiş.

Pazar öğlen yemeğine çocukları ve torunları için kendi elle-riyle yaptığı balık, çiğbörek, salata (yirmi çeşit ot-sebze-baharatlı) ve hoşmerim yenirken başka şeylerle ilgilenen, se-vimsiz-iştah kaçırıcı konular açan torunlarına bozulan, ağza alınan her lokmanın “iyi ki yaşıyorum” sevinciyle çiğnenerek yaşamın tadına varılması gerektiğini söylermiş.

Ofisindeki laboratuvar-mutfakta hazırladığı atıştırma-lıklarla saat üç sularında ilki çok ikincisi az (maden) sulu rakısını içip, ağzının kokusunu kakuleyle yok eden, içki aldıktan sonra “be-reketi kaçır” diye dükkanına uğramayan bu keyif ve gönül

adamı; hala çakı gibi olmasını, her sabah bir kahve fincanı elma sirkesini sıcak suyla seyrelterek içmesine bağlar. Sabah yürüyüşlerinin, bahar-yaz aylarında bahçe uğraşılarının, güzel - *ille de muzur*- olan her şeyi sevmesinin bunda payı olduğunu söyler.

Yaşadığı yörede çok yaygın olan manicilik -mani atma- geleneginin yılmaz sürdürücülerinden olan Faik Amca konuşmalarının arasına yerleştirdiği manilerle ortamın havasını değiştirir. Kızlarımla tanıştığı sırada yerel ağızla söylediği “*Dağı duman olanı/Hali, yaman olanı/Uyku girmez gözüne/Kızı güzel olanı*” manisini evimizde sıkça okunur olmuştur.

Bir gün telefonda “Benim küçük kız geçen hafta kocasına ‘İndim guyu dibine/Baktım suyay rengine/Mahşere gadar yarıyorum/Düşemedim dengine’ manisini okudu” deyince kop-tum adeta. İçi yanıyor biliyorum, ama ifade edişi böyle.

Şehir kulübünde perşembe akşam üzeri başlayıp gece yarısına dek süren briç partileriyle sosyalleştiğini ve Alzheimer’den korunduğunu, briç bilmediğim için erken yaşta bunayacağımı söyleyen Faik Amca’nın yaşından tek yakınması; refleksleri zayıfladığı için orijinal olmasıyla övündüğü A1 (1970 model) Anadol’unun direksiyonundan uzaklaşmak zorunda kalması. Her hafta silip parlattığı ve kimseye şimdilik emanet edemediği arabası için; “Kaporta-model eski, motor dipdiri. Tıpkı sahibi gibi” diyerek çevresindekileri güldürür.

“Baba”lığı ve “büyükbaba”lığıyla övünen, Firuzan Teyze tarafından kirli çıkışının açılacağını bildiğinden “koca”lığıyla övünemeyen Faik Amca gibi bir adamın eksileri de var elbette.

Her şeyi dalgaya alıyormuş gibi yapıp, epeyce biriktirdikten sonra beklenmeyen bir anda patladığından, sönmesi için üstü-

nü elinle kapatırken de diliyle can yakan Faik Amca için “O, üst üste çaktığında yanmayıp, sonra alev topuna dönüşen bir ‘muhtar çakmağı’na benzer” diyen Firuzan Teyze, özür dilemeyi de bilen kocasını artık fazla takmadığını söylüyor.

Dizleri ağrıyan karısına kıyamadığından evde getir-götür işi için yardımcı tutan, arada bir ona “*Ağaç dibi çimensüz / Davla başu dumansuz / Şurda cennet va deseler / Valahi gitmem sensuz*” diyerek aşk ilan eden, kızlarının kendisini, oğlunun da annesini daha çok sevdiğini düşünen, küçük kızı ve torunlarının ‘babacan’ diye seslendiği Faik Amca; kızlarıyla anneleri arasında çocuk yetiştirme yöntemlerine ilişkin tüm tartışmalarda hep kızlarından yana olurmuş.

“Koroğlu’cum! Kızının büyüyüp, anne olduğunu kabullen. İzin ver kendine, sana ve çevresine rüştünü ispat etmesine. Müdahale etme; sus. Değilse, kalbin kırıldığında üzülme! Ali(şko) senin torunun, çocuğun değil” dediğinde de karısının surat asacağını bilirmiş.

Gençliğinde kendisinden daha iyi bir binici olduğunu ve atın üstüne çok yakıştığını söylediği eşiyile orman içinde ata binerlermiş. Mahmuzlu binici çizmelerini Söke’de yaptırttığını söyleyince, memleketimin bu konudaki ününü bilmediğimden, şaşırdım.

“Sizden çok güçlü ve kuvvetli bir canlıyı kendinize tabi kılarak, onunla birlikte hareket etmek müthiş bir keyif” diyen Faik Amca; küçük torunu **Beyza**’nın ata binmesini özendirip, Pony Klübüne yazdırılmasını da sağlamış. “Niye?” diye sorduşumda “Kız çocukları korkak değil, cesur, güçlü, pratik ve dengeli yetiştirilerek, o güçlü hayvanı yönet(ebil)meyi öğrenmeleri gerekir. Ukala ve korkak insanlar ata binmemeli” dedi.

Konuya ilişkin diğerk söylediklerini karşı cins imzalı bilumum tepkiyi üzerime çekmemek için yazamayacağım.

Çok sık yüz yüze görüşmesek de, birbirimizi telefonla takip eder, yaşamımızdaki her değişimi biliriz. En son iki ay önce Ankara'ya geldiğinde işyerime uğradı. Görüşüp, hasret giderdik. Çok düşüncelidir. Mesela onu telefonla aradığımda açmaz; sonra kendisi arar. Neden? Çünkü o koskocaman üstelik emekli bir iş adamı, ben ise devletin küçücük bir memuruymuşum. Dedikodu yaparken, GSM şirketine maaşımı kaptırmışım.

Yıllar önce kocaman cüssemler minicik bir kediden korkup iki şişe suyu onu çevremden uzaklaştırmak için kullanmamı, beni şaşkın halde izleyenlere aldırmadan tabağımdaki balığı ayakta yememi, masadakiler -başta o- güldükçe sinirlenmemi, *"Her güçlü zannedilen insanın zayıf bir yönü vardır"* gibi ucuz söylemler eşliğinde azaba dönüşen yemeği yarım bırakmamı fırsat buldukça hatırlatır.

Yıllardır yaptığı yoga ile tüm kaslarını gevşettiğini, yaşına rağmen kemiklerini esnettiğini, vücuduyla barışmasını ve onun dilini öğrenmesini sağladığını söyleyerek, çevresindekileri de yönlendirir.

Belli aralıklarla gönderdiği sürpriz paketlerin içeriğinde sevdiğimi bildiğinden hep o yöreye özgü oylalarla çevrilmiş el baskısı yemeniler çıkar. Bazen küçük bir kağıda oylaların anlamını da yazar.

Geçen hafta aldığım paketten fıstıki yeşil ve "gelin kayna-naya küstü" oyalı yemeni ve bir kitap çıktı: Secret. Ve bir not: "Bu kitap, okuyanın hayatını değiştiriyormuş. Oku da, haya-

tın *-istediğin gibi-* değişsin evlat! Yani; Gönlün Ne İsterse, Bahtın Öyle Olsun.”

Kasketin kendine çok yakıştığını düşünen, her renk-model-kumaştan yapılanlarına sahip olsa da yeni her kasketle mutlu olduğu ben de ona bulduğum değişik kasketleri hediye olarak gönderirim.

bianet’te yayımlanan yazılarımın baş okuru ve acımasız eleştirmenidir. Pazartesi sabahları gönderdiği e-postalarda; yanlış ifadelerimi ve imla hatalarımı belirtir, Arapça-Osmanlıca sözcükler kullanmamı *-yaşıma yakıştıramadığından-* eleştirir, “şöyle yazsaydın daha iyi olurdu” ya da çok beğendiysen “aferin kız” der ve arkasından ekler: “Portrelerini yaptığın yaşlı arkadaşlarını kıskanıyorum. Sıra bana ne zaman gelecek?”

Doğum günü bilinmediğinden ailesi “babalar günü”nü onun doğum günü olarak kutlamaya başlamış.

Bu yazı ona doğum günü armağanı olarak yazıldı.

Kabul buyurunuz Faik Bey; Sizin ve sevdiklerinizin “*Gönlü ne isterse, bahtı öyle olsun*” efenim.

GÜLESER ABLA: HAYATININ EN GÜZEL YAŞLARINDAKİ KADIN

Bir bak, çevrendeki senden on-on beş yaş büyük olan kadınlara. Ne kadar mutlular! Çoğu ya boşa(n)mış ya da kaybetmiş eşini. Torun-sepet sahibi olanlar da, evlenmeyip çoluk-çocuk sahibi olmayanlar da mutlu. Hastalıklar peşini bırakmasa da; onlar yalnız olmanın, başına buyruk olmanın verdiği tatla, ufak tefek rahatsızlıklarına aldırıyorlar.

Hastanelerin bekleme koltuklarında, parklardaki banklarda oturan benim akranlarımla biraz sohbet ettiğinde anlarsın *-her şeye rağmen-* mutlu olma nedenlerini.

Karışan görüşenleri yok! Git, gitme diyenleri yok. Üç kuruş da olsa aldıkları kapı gibi aldıkları emekli aylığı ya da dul maaşını *-ballı olanlar her ikisini de-* keyiflerince harcıyorlar.

Benden misal bil! Markete gittiğimde canımın istediğini atıyorum sepete; iki muz, üç kalem pirzola, yarım kilo kereviz, çikolata. Canım isterse yemek pişiriyorum, değilse bazen dışarıda simit-peynir yiyorum ya da Kebap 49'a gidiyorum.

Artık yorulmamak için kabul günleri bile yapmaz olduk. Pastanelerin, kafelerin 'mutlu saat'lerinde buluşuyoruz arka-

daşlarla. Açık büfe, bol çeşit. İsteyen muzur şeyler yiyor, isteyen diyetine uygun olanları.

Hayatın her alanında özgürüz; hele ki giysilerimizde. Bak bana! Soket çorap, balıkçı pantolon, göğsü açık penye, salaş gömlek, spor ayakkabı, imitasyon takılar, keten şapka-çanta ve sandre saçlar...

Son beş yıla kadar *-emeklilik sonrası bile-* döpiyes, ipek bluzlar, ince çorap, topuklu ayakkabı giyiyordum. Şimdi ne gerek var; kendimi sınırlamaya diyorum.

Kuaför faslımdan, manikür-pedikür-boya-fönden vazgeçemedim sadece. Eskisi kadar sık gitmesem de, bakımlı olmak hoşuma gidiyor.

Hayatımda hiç yapmadığım, yapmayı düşünmediğim şeyleri yapar oldum son yıllarda. Ortaokuldaki resim öğretmenim “*Güleser, sakın resim yapmayı bırakma. Yanında hep kağıt-kalem bulunsun*” derdi. Dinlememiştim sözünü. Her şeyin bir zamanı varmış.

Biliyorsun beş yıldır kara kalem çalışıyorum. Desen defterlerim dolup taşıyor. Bak çantamda küçük bir resim defterim var. Sabahları yürüyüş sonrası kahve içmeğe Kuğulu Park’a geldiğimimde, canım isterse çantamdan çıkarıp, çiziyorum.

Bütün zamanlarım bana ait; ister geç yatıyorum, ister erken. Temizlik? Her gün yapmıyorum tabii. Zaten dağıtan-kirleten de yok. Bir gün toz alıyorum, ertesi süpürüyorum sonraki gün de siliyorum. Hesap verecek insan mı var?

Çamaşır makinesini bile yarım ayarda çalıştırıyorum. Yeni giysi alırken ütü istemez kumaştan olanları tercih ediyorum.

Gönenç yenilemek diyorlar ya, şimdilerde. Evde fazlalık ne varsa attım. Giysi-tabak, çanak, biblo. Gerekecek de yenisini almıyorum. Tencerelerimi bile küçülttüm. Oğlumun

oyuncaklarını, kitaplarını ve bazı giysilerini saklıyordum. İki yıl önce “İstiyorsan kendin sakla” deyip verdim ona. Az iş, az enerji, çok keyif düsturunu edindim, biraz geç olsa da.

Seneye Türk Sanat Müziği korosuna gitmek istiyorum. Sesim güzel değil ama koroda kalabalığın arasında kaynar nasılsa. Bağıra çağıra şarkı söylemek istiyorum.

Anlayacağın tekaütüm ama bu, hayattan tekaüt anlamına gelmiyor.

Lise arkadaşlarımla, eski apartman komşularımla, işyeri arkadaşlarımla buluşuyorum sıkça. Hepsi o kadar neşeli ve keyifli ki... Çoğu benim gibi dul. Hiç biri eski kölelik günlerini özlemiyor gibi. Zamanında kaynana-koca-çocuk-iş deyip yorgun savaşçı olanlar şimdilerde kendine dönmüş vaziyette.

İçimizde evli olanlar benim durumumdakilere özeniyor, nadiren bizde onlara. Mesela; bizim apartmanın merkezi sistemden kombiye dönüşüm aşamasında, valla kafayı yiyecektim. Bürokratik işlemler, ustalar, pislik diz boyu. Evde bunlarla uğraşacak biri olaydı fena mı olurdu?

Akranlarımdan çalışanlar da var, torun bakanlar da. Hastalıklarla cebelleşenler de var, hayatı yakalama mücadelesi verenler de. Ancak hepsinin ortak yönü; bugüne kadar verdiklerinin karşılığını şimdilerde tahsil etmeye kalkışmaları. Umutsuz vak'a olduklarını bilseler de.

İçimizde yaşama olasılığı olan sürenin azalması kaynaklı panik yaşayanlar da var, benim gibi yorularak, yıpranarak elde ettiklerinin tadını şimdilerde çıkartma telaşında olanlar da var.

İnsan bu yaşlara geldiğinde anlıyor, hayatın bu kadar ciddiye alınmaması gerektiğini. Mesela ben her şeyi sükûnetle karşılar oldum. Hayatın içinde beni şaşırtan şeyler o kadar azaldı ki.

Biliyorsun; Ahmet Ağabeyin *-rahmet istedi benden-* gezmeyi sevmezdi hiç. Yılda bir, bizim kurumun kampına giderdik sadece. İşte şimdi o günlerin acısını çıkarıyorum. Geziyorum bolca. Müyesser'i bilirsin; kırk yıllık arkadaşımıdır benim. Kafamız denktir onunla. Hafta sonu turlarına katılıyoruz birlikte. Geçen hafta Maşukiye-Sapanca turuna gittik. 19 Mayıs'ta da Yunan Adaları'na gideceğiz birlikte.

Bizim konumumuzda o kadar çok kadın var ki bu turlara katılan. Eskiden kocasız kadınların böyle şeyler yapması mümkün müydü? Ayıplanırdı. Şimdi özgürlük var. Bir görsen turlardaki kadınları. Pür neşe, pür keyif hepsi. Gecikmiş keşifler, inan olsun daha tatlı oluyor.

Üzerimdeki el'alem ne der baskısını azalttım epeyce. Oğlum ve gelinim en büyük desteğim. "*Canın ne istiyorsa yap, anne. Para-pul düşünme*" diyorlar. Eee, valla dinliyorum sözlerini. Çok şükür; tüm ihtiyaçlarımı rahatlıkla giderebiliyorum. Kara günler için de birikimim var. Ele-güne muhtaç değilim.

Bu yaşlarda en zor şey; hayal kurmak. Hiç yapılmaması gerekenler ise; kendi yaşantını başkalarıyla karşılaştırmak. Yapılması gereken ise; seni mutsuz eden insanlarla birlikte olmamak.

Eskiden saçma-sapan şeyleri dert edip, enerjimi boşa tüketirmişim. Ne kadar yanlış! Başkalarını değiştirmek için verdiğim uğraş da öyle. Doğru olan; herkesin istediğini yapması. Yaş, hoşgörü getiriyor insana. En azından bana getirdi.

"*Hayat öğrenmekten ibarettir*" derdi benim rahmetli. Bak, bu yaşta internet kullanmayı öğrendim. Oğlumla her gün sohbet ediyoruz. "*Ne yedin? Paran var mı?*" diye soruyor habire.

Kendimi kötü hissettiimde sokağa çıkıyorum hemencecik. Akşam hava kararırken içim daraldığında, kendimi oyalayarak bastırıyorum.

Kış gecelerinde dizi izlerken örgü örüyorum. Bizim kızların hepsine diz üstü battaniyesi ördüm bu yıl, rengârenk iplerle. Oğlumun gönderdiği iri delikli kanaviçe panoları işliyorum bu ara; papatyalar, gelincikler, kedicikler.

İşte böyle kuzum. Bana “*60’lı yaşlar insanın en güzel yaşları*” diyen olmamıştı. İnan olsun -*çok önemli bir sağlık sorunuz yoksa eğer*- en güzel yaşlar bu yaşlar... Elbette kıymetini bilirsen.

AHHH, NA TO KAFA, NA TO MERMARİ!

Geceleri uzaklara dalıp da geride kalanları, yaşanmamışlıkları düşünürken yastığıma inciler diziyorum. Ve sadece kendimin duyacağı sesle kendime sesleniyorum.

Abhh, na to kafa, na to mermari.

“Oku” diyen babamın sözünü dinleseydim!

Ablamı ve kardeşim Hüsniye’yi İzmir’de kolejde okutan babam, isteseydim beni de okutacaktı. Büyük ağabeyim üniversite okudu, küçüğü de liseyi bitirip, babamın işini üstlendi.

Matematik yüzünden orta 1’i çifte dikiş okuyup, yine başaramayınca kendimden çok küçüklerle okumak isteyip, okulu bıraktım.

Abhh, na to kafa, na to mermari.

“Koş, çab-buk, koş Nac-iye-ee” olmasaydım!

13 yaşında –neredeyse- evin tüm işi üzerime kaldı. Annem zamanında babam izin vermediğinden, sonra da evdeki hayatı dışarıdakine tercih ettiğinden dışarı çıkmazdı hiç.

Beş çocuk kolay mı? Yorgun, kendince keyifli, meşguliyeti fazla bir kadındı. Ev işinden bıktığı bir zamanda ben imdadına yetişmiştim.

Sabah kahvesi, ikindi çayı, akşam oturması, yatılısı... Teyzemler, halamlar, akran kuzenler, komşular, köyden gelenler, babamın iş yaptığı insanlar. Baş döndürücü bir trafik yaşanan evde yemek, bulaşık, ütü biter mi? Çamaşır ve genel temizlik için yukarı mahalleden Şemsa Kadın gelse de evi her gün silip, süpürmek icap ederdi. Öğlenleri babamlara, akşamları nenemlere yemek taşırdım. Üç tencere dolma yapılır, fırına tepsi tepsi börek-kek giderdi.

Huysuz iki ağabeyle büyüdüm ben. Pantolon ütümü beğenmeyip beni dövenler, eşlerine bağıramadılar bile. Bunları hatırlamak şimdi içimi acıtıyor.

Kolejli ablam ve kardeşim evci çıktıklarında benden prenses muamelesi beklerdi. El mahkum; yapardım.

“*Koş, çab-buk, koş Nac-iye-ee*” Annem her gün on defalarca böyle seslenirdi bana. Haklıydı; koşmazsam yetişemezdim ki zaten.

Abhh, na to kafa, na to mermari.

Unutmayacağımı bilseydim koşardım ona.

Anneme inat Halk Eğitim Müdürlüğündeki dikiş-nakış kursuna başladım; 17 yaşındayken. Yeteneğim olduğundan değil; annem gibi ev kuşu olmamak için gittim.

Kursa gidip gelirken yolumun üstündeki şehrin tek sinemasının gişecisine aşık oldum. Evliydi. Kimsenin kimseden beklentisinin olmadığı tuhaf bir aşkı işte.

Onu bir kez daha görebilmek uğruna değişik bahanelerle sinemanın önünden geçerdim. Hayatı, onunla bakışacağımız kısacık süreler için yaşar olmuştum.

O, kendini hapsettiği camekandan görürdü beni. Ben, onu hapsettiğim yüreğimden görürdüm onu.

Sinema bileti alırken görüşebilirdik sadece, bir-iki dakikalığına. Sıram geldiğinde “*Siz hanfendi?*” der, ben de titreyen sesimle “*Şeyyy; iki bilet, balkon*” derdim. Para üstü verirken oyalanır, kaçamak bakışırdık işte. Parmakları elime değdi bazen. İşte o anlarda yüreğimdeki kuşları zapturapt altına almakta zorlanırdım.

Bu sayede çok film izledim. Sinema aşkımı bilen babam haftalığıma ek bilet parası da verirdi. Sinemacı aşkımı bilseydi, bana o paraları vermezdi tabii.

Bir defa evi aradı telefonla. “*Ge!*” dedi. “*Boşanırım*” dedi. “*Çocuklarıma bakar mısın?*” dedi. “*Gelemem*” dedim.

Ahhh, na to kafa, na to mermari.

Babamın anneme seslendiği gibi bana da ‘avrat’ diyen bir kocam olsaydı!

Annem bana çıkan kismetlerin hepsine birer kulp taktı; fikrimi sormaya tenezzül bile etmeden. Çok sonra anladım; evlenip gidersem kendi hayatı zorlaşacağı için kismetlerimi beğenmediğini.

Ahhh, na to kafa, na to mermari.

Bana ‘anne’ diyen bir çocuğum olsaydı!

Kardeşlerim evlenince üzerimizdeki yükleri azalmayıp, arttı. Kardeşimin kızına üç yaşına kadar, diğer yeğenlerime de gereksinim duyulduğu tüm zamanlarda baktım. İnsanın yeğenlerinin olması müthiş bir zenginlik ve güzellik. Onlar benim hayatta eksik kalan bazı şeylerimi doldurdu. Ben, onların eksik kalan bazı yönlerini doldurdum; biliyorum. Artık büyüdüler de, yarenim oldular.

Selin dört yaşındaydı “*Teyzuş, niye senin çocuğun yok*” diye sorduğunda. “*Evlenmediğimden*” deyince “*Üzülme! Ben evle-*

nince oğlum olacak. Seni onunla evlendircem” demişti. Bu cümle beni çok etkilemişti.

Abhh, na to kafa, na to mermari.

Çalışacak bir işim olsaydı...

Rahmetli babam beni sigortalı yaptığından emekli oldum. Müteahhite verdiğimiz nenemin evinden, payımıza düşen evi üzerime yaptı. Bankaya ölümlük-kalımlık para yatırdı.

Yaşam galesi çekmedim bu güne dek. Bundan sonra da çekmem kolay kolay.

Abhh, na to kafa, na to mermari.

N’oldu şimdi?

Yıllarca “Koş, çab-buk, koş Nac-ıye-ee” diyen annem aniden babamın yanına uçunca, koşmamı gerektiren durumlar çok ama çok azalınca, eve gelen-giden çok azalınca, kendime çok zaman kalınca; içime bakmağa başladım.

Geceleri uzaklara dalıp da geride kalanları, yaşanmamışlıkları düşünürken yastığıma inciler diziyorum. Ve sadece kendimin duyacağı bir sesle defalarca diyorum ki;

Abhh, na to kafa, na to mermari.

ÖLSEM DE SENİ BİN YIL SAĞ GİBİ SEVSEM

“Hep yalnızlığım gelirdi arkamdan. Şimdi siz de geldiniz?” dedi karşıya geçmesine yardım ettiğim yaşlı adam. Dinlenmesi için duraladığımızda: “Tatilci misin?” diye sordu.

“Evet, Ankara’dan.”

“Sevdim mi memleketimizi? Buranın güzelliği ilk gelindiğinde anlaşılmaz. Sonra anlarsın güzelliğini. Ve bir daha, bir daha gelirsin.”

“Ben ilk gelişimde sevdim. Gideceğiniz yere kadar eşlik edeyim mi size?”

“Karşıdaki çay bahçesinde otururum gündüzleri. Size bizim meşhur kahvemizden ısmarlayayım. Ev sahibi sayılırız.”

Gazete okumak yerine bu yaşlı adamı mutlu barmeyi tercih ettim. Masaya oturur oturmaz garson seyirtti: “Hoş geldin Vaso Amca. Siz de hoş geldiniz han’fendi? Kahveniz nasıl olsun?”

“Sormayacaksın!” dedi yeni arkadaşım; “Dibek kahvesi sade içilir.”

İlk üç dakikada 89 yıllık yaşamını özetledi. Garsonluktan emekli. Eşi ölmüş. Kırk yıl İstanbul’da yaşayıp, buraya geri dönmüş. Üvey oğlu Atina’da. Köydeki evi duruyor. Merkezde

dükkandan bozma bir evde yaşıyor. Şeker hastası. Unutkanlık başlamış. Bir tas çorba yapanı yok.

Dinleyicinin; bu anahtar cümlelerden yola çıkıp aradaki boşlukları doldurması kolaydı. Ancak konuşmaya susamış Vaso Amca beni yormak istemedi.

“Baba yok. Anneme, kardeşime bakmam gerek. Köyde yoksulluk diz boyu. İstanbul’a gittim. Bulaşıkçılıktan başladım mesleğe. Ellerim morarırdı. Çalışkan ve becerikliydim. Önce komi sonra garson oldum. On üç yaşından, elli üçüme kadar bu mesleği yaptım” diyordu yeni arkadaşım.

Belvü Otel, Suadiye Otel, Plaj Gazinosu, Bebek Gazinosu, Marmara Klübü, Todorî’nin Meyhanesi’nde çalışmış. Atatürk’ü, yaveri Kılıç Ali’yi, H.Ali Yücel’i, Tevfik Rüştü Aras’ı, Recep Peker’i, dönemin yazarlarını şairlerini, sazendelerini, sanatkarlarını, iş adamlarını tanımış. Hepsinden bir şeyler öğrenmiş.

“Mutsuzluktan içenlerin arkadaşı, yareni, sırdaşı oldum hep. Müşterilerimin aşklarına, ihanetlerine şahit oldum. 27 yaşında evlendiğimde, ihanete uğrayacağımı bilemezdim. Ayrıldık. Gündüzleri kendi başımaydım. Geceleri de kalabalığın, uğultunun içinde hep yalnızdım, kırk yılımı alan İstanbul’da. Sonra Rosa girdi hayatıma.

Madam Rosa, köyden Yunanistan’a giden bir ailenin kızı. Zorla evlendirildiği kocası bilinmeyen bir nedenle öldürülünce, iki yaşındaki oğlu Yorgo’yla ortada kalıyor. Ailesi Türkiye’ye, köye dönmesini istemiyor. Genç, güzel, yürürken arkasından baktıran, çocuklu dul kadın köye geldiğinde altınlarını ve elmas pandantifini satarak aldığı dikiş makinasıyla terzilik

yapmaya başlıyor. Baba evinin bahçesine sebze ekiyor, tarlaya zeytin ağacı ekiyor ki; gelir olsun.

Elli üç yaşındaydım ‘İstanbul’a yeter’ deyip, köye döndüğümde. Hala çakı gibi yakışıklıydım. Variyetim de fena değil. Zamanın gençleri ya Amerika’ya, ya Yunanistan’a ya da benim gibi İstanbul’a gittiklerinden köyün nüfusu az. Benden çok gençti Madam. Köylüler aracı oldu evlenmemize. Çocuğumuz olmadı. Yorgo ikimize de yetti. Baba oldum ona. Okumak için Atina’ya gönderdim. Dönmedi. Yoksa ben buralarda ya-payalınız kalmazdım.”

Yaşlı arkadaşımın gözleri hep ıslak gibi. Ben yokmuşçasına, kendiyse konuşuyormuşçasına anlatmasını sürdürüyor. “Madam Rosa’nın arasan bulunmaz bir çekiciliği vardı. Etkileyiciydi. Gözlerinde insanı kendine çeken bir magnetizma vardı sanki. Madam’la hep kalabalık oldum. Hani şarkı; ‘geç buldum, çabuk kaybettim’ der ya. Beş yıl oldu eski yalnızlığıma döneli. Evde başka bir soluk arıyor, insan. Zile bastığında kapı açanı olsun istiyor.”

Yarını belirsiz, hep ‘öteki’ olmuş, hiç ‘beriki’ olamamış yaşlı adamın yüzündeki çizgiler okuyabilenler için acıyla yazılmış bir mektup gibiydi.

Madam, gözleri izin verene kadar terzilik, sonra da pastane için bademli kurabiye yapmış. Evde yaptığı şaraplarının meraklısı çokmuş. Kocasına “*Almayı öğren artık*” diye kızan madam; “Vermek beni mutlu ediyor” yanıtını alınca Vaso’sunun alnına öpücükler kondururmuş.

“Kıskanmaz olur muyum? Kıskandığımı belli etmezdim. Çok sevdim o mert, dobra kadını. Ona şarkılar söyledim hep. ‘*Gökyüzüm olsan, seni dağ gibi sevsem / Her anı yeni bir çağ gibi*

*sevsem / Sevenler için dünyada ölüm yok / Ölse de seni bin yıl
dağ gibi sevsem**“ diye.

Sevdiceğini öldükten sonra bile sevmekte kararlı olan yaşlı adam, titreyen elleriyle gözlerini silmeğe çalışırken, benim de yüreğim titriyordu.

Havadaki ağırlığı dağıtmam gerekiyordu. Deniz, kum, güneş konusu bitince “Garsonluk nasıl bir meslek?” dedim. Öyle çok şey anlattı ki...

“Polislik gibi, ince bir meslek. İnsan ruhundan anlamalı. Birini gördüğünde karakterini çözmeli. Yumuşak damarlı olmayan, fark yaratmayan, yüzü gülmeyen bu işi yapmasın. Garson, müşteriyi tanımalı, ne yediğini ne sevdiğini bilmeli. Yemekle birlikte saygı ve nezaket ikram eden garson, müşteriyi kendi evinde gibi hissettirmeli. Kolay iş değil, yani.

Bakımlı olacaksın. Ben Rebul lavanta suyu kullanırdım hep. Kıvrak zekalı, akıllı insanların işi. Laubalilik kaldırmaz. İşini, işletmesini seven garson, müşteriyi mekana bağlar. Temiz, hızlı, heyecanlı bir iş ama; sonu yok.”

Ayak tabanlarında bir parmak kalınlığında nasıra, bacaklarında varise yol açsa da, yıllarca yaptığı mesleğiyle gurur duyuyordu.

“Bebek Gazinosu’nda çalışırken Prens Naile program yapardı. Bir göbek atardı; deprem olur sanırdık. Maruşka Pandaliali muhteşem sesiyle doldururdu tüm masaları. Bebek Meydanı tanzim edilirken yıktılar. 60’lı yıllarda yeniden açıldı. Galiba 83 yılıydı. En son Müzeyyen Senar konser verdi orada.

* Söz: Ümit Yaşar Oğuzcan. Beste: Sadun Aksüt. Makam: Suzinak

Provaları, programları izleye izleye musiki keyfimi arttı. Eserleri öğrendim. Fasil yapılmasını, ara nağmelere girişi çıkışı öğrendim. Zamanın usta hanendeleriyle ses sanatkarlarıyla çalıştım. Tek sesli devir çok sesli oldu, bizim zamanımızda. Saz yoktu artık, sazlı sözlü geceler vardı. Çok yıldızlı dönem.

Perihan, Hamiyet, Safiye, Mediha Demirkıran... Mualla Mukadder ile Sevim Tanürek 57’de geldi Bebek Gazinosuna. Hepside beni severlerdi, ahabtık. Hepsinin imzalı resimleri, afişleri var bende, duruyor.

4. Vakıf Han gazinosu içkisizdi. ‘*Efendim beş dakika sonra program başlayacak. Bir arzunuz var mı?*’ diye sorardı lastik ayakkabılı garsonlar. Program başladığında çakur çukur servis yapılmazdı. Niye? Sanata, sanatçılara saygı için.”

Masamıza servis yapan garsonun, neler konuştuğumuzu merak ettiği her halinden belliydi.

“Zeki Müren mi? Öyle kibar, öyle güzeldi ki... Seyirciye arkasını dönmezdi, saygısından. İşinde çok ciddi, disiplinliydi. Programı bittiğinde bambaşka biri olurdu. Beş-on dakika sazendeleri eğlendirir, ‘*haydaaaaa*’ diyerek eliyle tef çalar gibi yapardı. O ara beni ortalıkta görürse hemen kasap havası çaldırırdı ki, oynayayım.

Son programında ‘*Ellerimi sıkı tut, mimozam*’ demişti hani sunucuya. Ben ölürken ‘ellerimi tut’ diyebileceğim bir insan bile olmayacak yakınımda.”

Ne anlatırsa anlatsın konuyu yalnızlığa bağlıyordu. Saati baktığımı görünce “Dur hele! Anlatacaklarım bitmedi” deyip sürdürdü konuşmasını.

“Şimdi sizi zor seçen bu gözler neler gördü ahir ömründe bir bilsen! Güzeller güzeli Cahide Sonku’nun Beyoğlu’nda

ayağında terlik, kafasında yemeniyle gezdiğini de gördüm. Bir geceliğine gazino kapatanların, bir kadın uğruna her şeyini harcayanların kuru ekmeğe muhtaç olduğunu da gördüm.

Cemaatin yaşadıklarını, o acıları konuşup tatil keyfini kaçırmayayım. Neyse...

Selahattin Pınar'ı, Afife Jale'yi 13-14 yaşındayken tanıdım. Bildiğim en büyük aşktır Pınar'a *'Nereden sevdim o zalim kadını'* dedirten aşk. Afife Hanıma *'Anladım sevmeyeceksin beni sen, nazlı çiçek'* diyen Pınar, 60'ların başında, bir kış günü, Todori'nin Meyhanesi'nde öldü.

Todori'nin meyhanesi. Çalıştım orada ben. Kalamış Vapur İskelesi'ne çıkan yolun solundaydı. Kalamış'ta Bakkal Filip'in orada ayaküstü iki tek atan akşamcılar sonra meyhaneye gelirdi. Vasil'inki kapanınca Todori'nin mekanı öne çıktı.

Meyhanenin kışlık bölümü Rum İlkokulunun altında, yazlık olanı okulla Rum Kilisesi'nin arasındaki meyilli arazideki kocaman çınar ağacının altındaydı. Patlıcan turşusu, ciğer tavası, favası, lakerdası meşhurdu.

Todori işini iyi yapar, müşterisinin ruhuna seslenirdi. Şimdi Caddebostan'da Todori diye bir meyhane varmış. Senin gibi gelen tatilciler söyledi.

Zamanım olsa da sana Todori usulü ciğer yapsam. Becerebileceksen tarif edeyim. Ciğeri yirmi dört saat suda bırakacaksın. Suyunu süzüp, dilimleyeceksin. Sonra da kızartacaksın. Hem yumuşak olur, hem yağ çekmez.

Atatürk'ü Todori'nin orada gördüm. Servis yaptım ona, arkadaşlarına. Bahtiyarım onu tanıdığım için.

'Edalı bir yosma', 'Senden bilirim', 'Öyle bir afet-i yekta', 'Seni her dem arıyorum', 'Sempti dildare bu demler', 'Sinemde

tutuşmuş'; bunlar çalardı Todori'nin orada. Bu şarkıların taş plakları var elimde, bir sürü."

Sormaz olaydım "Ne yapacaksınız onları?" diye. Aldığım yanıt yüreğimi titretti: "Apostol; '*Konservatuara bağışla*' dedi. Yok, vermeyeceğim. Cenazemi kaldıranın olsun plaklar."

ZALİFE TEYZE YA DA İNSAN ÖMRÜNÜ NEREYE VERMELİ

“Bak kızım! Her şeyin değiştiğini değişeceğini kabulleneceksin. El mahkum. Değilse bu ölümlü dünyada hep mutsuz olacaksın. Hayata itiraz etme, karşı çıkma günlerimiz geçti.

Artık hayatın ikindi ile akşam namazı vaktindeyim. Fazla bir şey kalmadı adres değiştirmeğe. Hataya, kazaya uğramak için çalışıyorum kendimce.

Bir de sevdiklerimle, sevenlerimle mümkün olduğunca beraber olmak istiyorum. Yiyelim, içelim, söyleşelim. İlle de birbirimizi kırmayalım, üzmeylem.”

Yukarıdaki sözler geç ve uzun tatilimin ot-çiçek-börtü-böcekten mütevellit bölümünü geçirdiğim Muğla’nın büyücek bir köyünde tanıdığım *Zalife Teyze*’ye ait.

Tarladan topladığımız domates-biber-patlıcanları üç tekerlekli bisikletiyle getirecek olan arkadaşımı köy meydanındaki kahvede beklerken boş durmayıp bir yandan sapsız fincandaki sade kahvemi yudumluyor, bir yandan da yeni edindiğim bakkalın dört yaşındaki oğlu Hüseyin’le parmak oyunları oynarken duydum: “*Bi de benimle oynasanız!*” diyen sesi.

Bakkalın önündeki gaz varilinin arkasında oturan yaşlı kadının yanına seyirttim hemence. “Sen kimlerdensin kızım?” ile

başlayan sohbetimiz yaşlılık-bayram-evlat sevgisi-köy hayatı-insan ilişkileri minvalinde seyredip evinde hazırladığı ‘acale kahvaltı’ sırasında da sürdü.

Zalife Teyze’yi tanımak çok keyifliydi; anlatmak *-hele ki yazıyla-* çok güç.

Köyün 60 yaş üstündeki zamanında tütünle uğraşıp kendini ihmal etmiş tüm kadınları gibi, o da iki bükülmüdü. Gerçek yaşı 72, görünen yaşı ise en az 85’ti. Kendini hoyrat kullanmanın bedeli ağırdı. Bel fıtığı, boyun fıtığı, romatizma.

“Heder ettim kendimi. Gece yarısı başlayıp sabaha kadar tütün kırırdım tarlada; iki büküm. Kocam da sızmış vaziyette yatarı döşekte. Gündüz yine tarla işi. Günde iki-üç saat uyurdum. Kaynanam nur içinde yatsın; çocuklara bakar, yemeğe bulaşığa karıştırmazdı beni. Büyük oğlanı nerdeyse tarlada doğuruyordum. Tütün kırarken suyum geldi.”

Kendi çabasıyla üç düşük yapmış. Altı çocuk doğurmuş; ikisi bir yaşına gelmeden ölmüş. Aslında dört ama üç çocuğu var. Bir çocuğunun öyküsü hazin.

Ayyaş koca mide kanserinden ölmüş Zalife Teyze kırkıdayken. Çift çubuk var ama çalışmazsan işe yaramıyor. Okutmuş yatılı okullarda çocuklarını; köye toprağa mahkum olmasınlar diye.

Gurbette olduğu için en ‘gıymatlı’ çocuğu büyük oğlan Haki; ülkenin doğusundaki bir vilayette vali yardımcısı. Cep telefonunun sadece ‘yes’ tuşuna basmayı bilen anasını günde üç vakit arıyor.

Ortanca oğlan Taki, Ortaklar Öğretmen Okulundan mezun. Köyün okulunda uzun yıllar başöğretmenlik yapmış; sonra da Manisa’ya yerleşmiş.

Kızı Zülal ise Zalife Teyze'nin deyimiyile 'kadın baytarı', yani ebe yakın köylerden birinde.

Öbür çocuk? Öbür kız yani? "*Ne sen sor, ne ben söyleyeyim*" deyip konuyu değiştiriyor.

Yedi torun. Okuyor hepsi. Evlenen en büyük torun onu 'nene' mertebesine oturtmuş. Eski radyonun üstündeki fotoğrafını gösteriyor bebeğine gönenerek. Evin oturma odasının duvarı fotoğraf çerçeveleriyle bezeli. "*Muğla Hatırası*" yazan pankartın önünde poz vermişler ayakta kocasıyla.

Malı bölüştürmüş çocuklarına; kendine biraz fazla yontarak. İcar gelirini torunlara veriyor. O n'apacak parayı.

"Yaşlılık zor ama ben sevdim" diyor. Anlayamadan geçip giden gençliğini; toprak - tütün almış elinden. Kaynatası "*Üç beygirlik iş yapar bizim gelin*" dermiş. "*Keşke tek beygirlik yap-saymışım*" diyor şimdi.

"Ben işten -*topraktan yani*- elimi eteğimi çekince anladım hayatın değerini. Öyle çok çalıştım ki; anlatamam. Odunumu bile kendim ederdim; sekiz-on kilometre yürüyüp dağdan toplayarak. Şimdi satın alıyorum."

Beli bir günde iki büküm olmamış elbette. Kendine, sağlığına para ayıramamış ki. "*Önce cananlarım*" demiş tüm analar gibi. "*Allah aşkına seni doktora götürelim*" diyen de olmamış zamanında.

Çocukların eli ekmek tutunca, aklı başına gelince yani "anamız elden gidiyor" demişler. Gidilen doktorlar "ameliyat ama risk var" deyince olmamış.

Yalnız yaşıyor köyde; Zülfe'nin desteğiyle. Taki, Haki fırsat buldukça geliyor. Zülal ayda bir hafta sonu gelip tüm işlerini yapıyormuş. Zülfe'ye güveniyormuş hepsi.

Tarhanasını, salçasını, toz büberini, patlıcan-kabak-büber-fasulye kurusunu, turşusunu yapan Zülfe'ye o da yardım etmiş.

“Zülfe kim?” sorumu geçiştiriyor.

Evde ne varsa koyduğu kahvaltı sinisine turşu koymadığını fark ediyor. “Ye” diyor “Bu kocakarı turşusu ya. Tuzsuzdur; sirkeyle kurarız. Koyarız küçük kavanozlara. Amaç nefis körlemek.”

Ellisinden sonra öğrenmiş Arapça'yı. Geçen ramazandan bu yana ikinci kez hatmediyor Kur'an-ı Kerim'i. “*Senin ölmüşlerine de okurum*” diyor.”

Bu aralar atalarının mezarlarını yaptırmayı kendine meşgale edinmiş. Mezarıcı, efendi bir adammış. Altı tane mezarı 1.200'e yapacakmış. “**Sevap**” diyor.

“Çocuklarımdan çekmedim hiç. İyi evlatlar yetiştirdim memlekete. Yanımda olsalardı” derken gözleri buğulanıyor. “*Sana kuru çökelek yağlayı vereyim*” diyor olanca çevikliğiyle kalkıp, ağlamasını da öteleyerek.

Tansiyon hastası olduğu için sağlık ocağının doktoru oruç tutmasına izin vermiyor. Olsun, o borcunu ödüyor bir şekilde Allah'a. Ramazan boyunca her gün iftara davet etmiş köylüler onu. Kur'an okurmuş iftar öncesi ve sonrası. Namazını oturduğu yerde yastığa secde ederek kılıyor.

Az yermiş ama sık yermiş. “Yemekle aram yok” diyor “Es-kiden güzeldi. Kalabalıkla, yer sofrasında, iştahla yediğimiz günler de, yemekler de güzeldi” diyor.

“Zaman kötü. ‘Yaprak Dökümü’ dizisini izleyip ibret almalı herkes. İyiye gideceğimize, kötüye gidiyoruz her gün. Politikacılar kötü örnek oluyor. Ne kendileriyle ne çevresindekilerle

bitmiyor kavgaları. İyilik iyiliği, kötülük kötülüğü getirir bilmiyorlar mı onlar” diyor.

Şimdinin kadınlarının akıllı olduklarını ve canlarının kıymetini bildiğini düşünüyor Zalife Teyze. Ahhh; birazcık daha sabırlı olsalar. Şimdinin erkekleri “Ben sensiz yapamam ama senin için de bir şey yapamam.” dediği için boşanan kadın sayısının her geçen gün arttığını söylüyor.

“Babasız büyüyen maksumlar üzüyor beni ama hangi kadın rahatını bozar ki bıçak kemiğe dayanmasa. Aylığım olsa o sarhoş kocayı ben de çekmezdim herhalde; elalemin ne diyeceğine aldırmayıp. Tek ya da iki çocuk doğurarak sağlıklarını koruyan kadınlara ‘aferin’ vallah” diyor.

“*İlle de içmelisin*” dediği ada çayını içerken telefonum çalıyor. “Özledim. Ne zaman geleceksin?” diyen kızımı “Ben de çok özledim sizi” diye yanıtlıyorum.

Telefonu kapattığımda “Evlat işte özleniyor. Ben de özlüyorum. En çok da Zülfe’yi” deyip anlatmağa başlıyor.

Zülfe aslında, Zülal’in büyüğü, Taki’nin küçüğü. Kaynıyla eltisinin çocuğu olmuyor. Mal-mülk heder olmasın diye karındaki çocuk kız ya da erkek ne olursa olsun doğunca bize verin diye teklif ediyorlar.

“Kocam ‘he’ledi, ben ‘ıııııııı’ desem de. Ebem kadın ‘görme yüzünü: veremezsin sonra’ dedi. Görmedim, verdik. Nüfusa geçirdiler. Çocuğu benden sakınmadılar. Yenge bildi beni Zülfe. Kan çekiyor tabii. Bizim evden eksik olmadı hiç. Bizimkilere ne aldıysak ona da aldık. Bilmedi; bildirmediğimizden. On iki yaşına kadar.”

Kavga ettiklerinde çocuğun biri söyleyince çok ağlamış ama hala Zalife Teyze’ye “*beni neden verdiniz?*” diye sormamış.

“Ağabeyleri, Zülal çok sever onu; o da onları. Kaynım öldü. Eltim yatalak. Hem hasta anasına bakar, hem yengesinin her bir işini yapar. Ben de ona kıyamam hiç.

Bak bayram geliyor. Oruç ağzına önce benim temizliğimi yaptı. Tatlımızı arife günü yapacak. Yarın çamaşırlarımı yıkayacak. Evinde ne pişirirse getirir bir kap bana da. Kışın önce benim sobamı yakar. İki saatte bir telefonla arar iyi miyim diye. Yine de içim yanıyor; ‘evladım’ diyemediğime.

Bilir misin radyoda çalan bu türküyü. Dinle bak!”

*“İnsan ömrünü neye vermeli / Harcanıp gidiyor ömür dediğin/
Yolda kalan da bir/Yürüyen de bir/ Harcanıp gidiyor ömür dediğin”*

“Ben çok severim bu türküyü. Son sözleri de şöyle...”

*“Bir insan ömrünü neye vermeli/ Para mı onur mu taş diken bir yol/
Ağacın köküne inmek mi yoksal Savrulup gidiyor yaprak dediğin”**

* Ömür Dediğin. anonim türkü.

SAMOYET TEYZE

“Birincisi: Kocan tarafı evine geldiğinde, elinde yoksa bile yağdır. Önlerine koy her şeyi. Gittiklerinde de sıkarsın elini. İkincisi: E(l-v)indeki altını, vazoyu, havluyu başkalarına hediye götürme! Alışmasın kocan buna. Üçüncüsü: Kocanın sana aldığı bir şeyi, hediye abartıp, defalarca teşekkür et ve ardından da ‘Keşke mavi taşlısını / daha büyüğünü alsaydın’ de. Kadın kısmı talepkar olmalı.”

Bu sözler arkadaşım Şehrinaz’ın annesi Samoyet Teyze’ye ait. O bir akil kadın ve ben bayılıyorum ona.

Kızlarının “Ahh bir de okuyaydı var ya; bu kadın bizim hepimizi elinden çıkarırdı” dediği Samoyet Teyze’yi uzun aralıklarla görsem de, ilişkimiz hiç kopmadı.

Son yıllarda yazın İstanbul’un Nişantaşı’sına dönüşen, kışın da metruklaşan köyünde tek başına memnun mesut yaşam sürdüren, kendi dahil herkesi seven, ‘kullan at değil, dönder çevir; işe yarat’ devri insanı olan bu kadın öyle özel ve güzel ki!

Sebzelerini yetiştiren, inek- tavuk besleyen, nadiren giydiği ince naylon çorabı kaçırtığında yumurta aracılığıyla tutturan, torununun hediye ettiği CD player yerine grundig marka eski radyosunu kullanan, yorgan kaplamayı sürdüren, uygun gör-

düğü her şeyin üstüne kolalı dantel örtüler, zemindeki her boşluğu orlon ipten yaptığı tığ işi paspaslarla kaplayan bir kadındır o.

Bahçesinin başka köşesine yeni bir ev yapılırsa da, onun sadece bir bölümünün yıkılmasına izin verdiği hayat+küçük bir odadan oluşan ‘dam’ dediği evin pencerelerinde eski zaman işi brizli perde kullanan, kışın yaktığı sobanın üstünde demlediği çayı çitirdayan çam odunlarının kokusu eşliğinde içen, yaz-kış buradaki pirinç karyolasında öğle uykularına yatan Samoyet’imizin elinden kahve içmek her insana nasip olmaz.

Hayattaki divanın altındaki hasır sepetin içindeki kahve müstemilatını eksiksiz tutan, kaminotesinde pişirdiği okkallı sade kahvesini anılarıyla şekerlendirerek incecik porselen fincanlara döküp, mentollü sigarası eşliğinde içen Samoyet canı isterse lütfederek davet ettiği kişiye fal da bakar.

“Dul kadınlara moral vereyim diye fal bakar oldum. Öyle çoğaldık ki. Fincan başına beş Lira alsam, karnım doyar vallahi” diyerek bizi güldürür.

Samoyet eğer size “Gel, benim eski evin hayatına gidelim. Ben sana elimle dibekte dövdüğüm kahveden yaparken, sen şöyle bir arkana yaslan” derse bunun mealı: “Kafam karışık sana bir akıl danışacağım” demektir. Zaten ‘hayat’a davet edilmeden gitmek kimsenin harcına düşmez.

On beşindeyken, otuzlu yaşlarını süren komşuları Topal A(h)met A(ğ)a ile evlendirildiğinde çok ağlamış. Dört kız çocuk verdiği kocasına erkek çocuk vermediği için kendini suçlamış ve hep ağlamış. Efendisi traktörden düştüğünde de ağlamış.

Yedi yıl boyunca içinden isyan etse bile her gün altını alarak banyosunu yaptıрма, karnını doyurma işini kimselere bırakmayan ve bu arada da *'dağ gibi adam yatağa çakıldı'* diye ağlamasını sürdüren, ancak öldüğünde de *'ne yalan söyleyeyim ağlamak gelmedi hiç içimden'* diyen, otuz üç yaşında köyün dul kadınları arasına katılan birisi o.

Evlendikten sonraki altı yıl içinde arka arkaya doğurduğu kızlarının okuması için kendini heder eden bu kadın bir yandan hasta kocasına bakarken büyük kızları Şehrinaz ve Perinaz birer yıl arayla Ortaklar Öğretmen Okulu sınavlarına girip de kazandıklarında, köyün içinde adeta şeref turu atmış.

”Öğretmenlik kadınlar için biçilmiş kaftan. Kızım yarım gün okul, yarım gün evinde çalışır” diye böbürlenen Samoyet Hanım; Öğretmen Okulları, mevzuat değişip de liseye dönüşünce kahrından hastalanmış ama teslim olmamış.

Buca Eğitim Enstitüsü sınavını kazanan kızlarını dul başına, babasından kalan tarlalardan birini satarak okuturken koşul koymuş. “Mezun olduğunuzda hemen evlenmek yok. Kardeşlerinizi, Sudenaz’ı ve Serfiraz’ı okutacaksınız!”

Kayınço ve görümceleri mal paylaşımına yanaşmadığından kocasından kalan bağ-bahçe haklarını zorla on yıl önce almış Samoyet Teyze.

Kendi babasından miras payında haksızlığa uğradığı için ilk zamanlar çok üzülmüş ama şimdi halinden çok memnun. Deniz kenarında hiçbir işe yaramayan tarlaları kız kardeşlerine veren, zeytinlikleri kendilerine alan iki abisi, köyün deniz kıyısındaki taşın toprağın elmas olacağını hesaba katamamışlar çünkü.

Şehrinaz, Samoyet'in danışmanı ancak aralarındaki ilişki çekişmeye *-ve çekiştirmeye-* dayalı. Diğer kızlarına sürekli abla-larının dedikodusunu yapsa da herkes bilir ki ne o, ne kendile-ri 'şehri'siz yapamaz.

Kendinden önce kardeşlerini düşünen Şehrinaz'a ailenin 'yeddi emini' denir. Perinaz'ın kocası yukarı tarlanın paylaşı-mına müdahale etmeye kalkıştığında kızlarına "Siz susun ben hallederim" deyip, damadına da "Sen karışma. Bu bizim işi-miz" deyip sert tavır koyarak kısa süren bir kırgınlığa yol açan Samoyet, deniz kenarındaki eski evinin de içinde olduğu bü-yük bahçeyi yarı yarıya yükleniciye verdiklerinde paylarına dü-şen on evin sekizini çocuklarına paylaştırmış, kendininkinin birini de kiraya vermişti.

Oturacağı evi eski evinin kenarına konumlandırtan, son derece işlevsel ve şık olan, klimalı-kaloriferli evine bir türlü alı-şamayan ancak mecburiyetten oturan Samoyet'imiz balık- pat-lican-büber kızartmasını, hamur işini bahçede küçük tüpte, aşuresini de damın önündeki ocakta kaynatmayı sürdürüyor.

Eline geçen her parayı altına çeviren Samoyet'imiz sattığın-da zarar etmesin diye ya cumhuriyet altını ya da 22 ayar ray bilezik alır ve evin değişik yerlerinde saklar arada bir yerlerini değiştirmeyi ihmal etmezmiş.

Eski evde otururken içi altın dolu küçük yoğurt kabını ya-tak odasındaki sobanın dirseğine koymuş. Baharda sobayı kal-dırmamış. Kış geldiğinde içindeki odunları tutuşturup yaktı-ğında aklına düşmüş altınlar. Sobaya su dökerek söndürüp, al-tınlarına kavuşmuş.

Yedi torunu var ya. Sırayla her ailedeki iki çocuk için iki bi-lezik yaparmış. Şehrinaz'ın tek çocuğu olduğu için hak yeme-

yip, torunların en birincisi Ozan’a da iki bilezik ayıran Samoyet’e kızlardan biri küçük bir kasa almış.

Bilezik sayısı sekize ulaştığında torunlarına hakkını veren *”Dul kadının bir köşede parası olmalı. Kimseden para istememeli”* diyen Samoyet’imiz yıpranan diş protezleri yenilenince yıllarca sakız çiğneyememenin verdiği özlemle bolca sakız çiğnemeye başlamış.

Çıkarttığı ses nedeniyle annesine kızan Serfiraz’ın aldığı yanıt aile tarihine geçmiş: “Aaa size ne! Sakızım bana arkadaşlık ediyor.”

Bazen Ankara’da çok bunaldığım da eski, açık hava sinemaları gibi rengaahenk ampullerle aydınlatılan Samoyet’in bahçesinde olmayı hayal ederim. Büyük masanın çevresindeki divanlarda oturup, kalabalık, çoluk-çocuk çiğdem yiyerek, çoğu kez dedikodu yaparak gülüştüğümüz eski günlere dönerim. Artık hepimizin çocukları büyüyüp, bizden ayrı tatile çıktığından özlemle anarım o günleri.

Yazı uzadı biliyorum ama kesinlikle bu fıkraı anlatmalıyım.

Şehrinaz Öğretmen Okulu’ndayken kız basket takımı kaptanıydı. Annesi köyde dul kadın kızına sahip çıkmıyor denmesin diye Şehri’nin kısıcak şortlarla sahaya —yani oğlanların önüne— çıkmaması koşuluyla basket oynamasına izin vermiş. Elbette bu yasağa uyulmadı hiç. Turnuvalar sırasında şampiyon olduklarında gazetelerde kızının boy boy çıkan resimlerini görmemiş hiç Samoş.

Geçen yaz Şehrinaz akşam üzeri çaput pazarına giderken annesine *’bir şey lazım mı?’* diye sorunca “Bana bir tayt alsana. Siyah olsun” deyince Şehrinaz kendi saçlarını yola yazmış. “Ne

tayt ha! Sen bana çocukken maçlarda şort giydirtme. Ama kendin 75 yaşında bir kocakarı olduğunda, şort bile değil, tayt giymeğe kalkış!” diye haykırırken Ozan ananesine destek olmuş: “şehri’cim! Neydi o laf? Değişmeyen tek şey değişmenin kendisi.”

Samoyet’in kocaman oduncu gömleğinin altına giydiği taytıyla inek sağarken çektirdiği fotoğrafı keşke siz de görebilse-
niz!

ÇAVUŞ AMCA: DEĞİRMEN HER ALLAHIN GÜNÜ SAĞA DÖNMEZ DİYEN ADAM

Ankara sıcağından kaçıp, Tersakan çayının içinden geçtiği Havza yaylasına gittim dört günlüğüne. Havza serin, evlerine konuk olduğum Alaaddin Amca ve Zülfiye Teyze çok sıcak ve bol şefkatliydi. “*Ev sahibi misafirin hizmetkarıdır*” düsturunun hakim olduğu evde kendimi “göşenay”* gibi hissettim dersem yalan olur, “göşenay” dım.

Arkadaşım Hürriyet’in babası Alaaddin Amca ya da nam-ı diğer “Çavuş” Amca 80 küsur yaşında. Yıllarca astsubay olarak devletine, jandarma teşkilatına dağda bayırda zevkle ve bağlılıkla görev yapıp, 36 yıl önce emekli olmuş. Ama boş durmayıp üstüne de 32 yıl hızcılık -eee, *bi de gazeteciliğini eklemek gerek-* yapıp, 5 yıl önce kendini malulen emekli etmiş. Haaa; dört yıldır da oruçtan emekli.

Aydın. Demokrat. İyi yurttaş. Ulusalcı. İyi koca. İyi baba. İyi dede. İyi büyükdede. Espirili. Disiplinli. Nizami. Zeki. İs-yankar. Konuşkan. Biraz inat. İyi okur. Politika-sever. Hakkı-

* Çerkezce: Evin hanım kızı.

nı korur. İlle de Çerkez. Ve en önemlisi “*Pser Şeriy, Noper Şerfi*” türü bir insan.

Yaşamak için yemek yiyen, öbür dünya için beş vakit namazını kılan, elindekini çocuk-torunları için harcayan ve aslında onlar için yaşayan, her konuda söyleyecek sözü olan Çavuş Amca ile sohbet büyük keyif. Anılarını, ülke tahlillerini, günlük aktüel yorumlarını, deneyimlerini dinlerken büyüyor, bilmediğiniz bir sürü şeyi öğreniyorsunuz.

Mesela “*Havza adı nereden geliyor?*” diye sorduğumda önce Havza’nın diğer adlarını sıralıyor: Kavuzhan, Kvza, Khavza, Çetrik, Hançere, Gönçere, Ancere, Hançeze, Koz, Hevze, Havze... Ardından anlamını ekliyor: *Dolmak, bir parça, ara, boğaz.*

Mesela “*Çayın adı niye Tersakan?*” dediğimde “*Normal seyrinde akan nehrin/çayın bir anda ters yöne akmaya başlaması*” diye başlayıp devam ediyor: “*Yanılmıyorsam bi Karadeniz’de, bi de Ege’de var böyle denize akmayan çay.*”

Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesinde Havza’ya ilişkin yazdıkları, kaplıca suyunun yararları, gideceğimiz Hallaz (Hıllaz) - Hamam Ayağı kaplıcaları, kerestesi iyi olan ağaç türleri, 64 sesli bir dil olan Çerkezcenin genel özellikleri, Çerkez adetleri, uzun evliliğin sırları, Müslümanlığın incelikleri dahil bir çok konuda bilgilendirdi beni.

O konuşurken onu aktif dinlememi engelleyen güçleri bertaraf etti her defasında, başarıyla.

Çavuş Amca anlatımını Çerkezce sözcüklerle, atasözü ve deyimlerle süslediğinden onları küçük akıl defterime not alırken epeyce zorlandım.

Mesela yaşlılıktan konuşuyoruz “*gücüm yok ama yüreğim var*” diyor “Gücü olandansa yüreği olan” Çerkez atasözünden esinlenip. Ya da “Eskidiysem de ipeğim hala” diyor.

Bana ‘hoş geldin’ demeye ellerinde hediyeyle gelen komşularından söz ediyorsam “*Kötü akrabadansa iyi komşu*” deyip ekliyor: “*Gosamef*”^{***}sin de ondan.”

Hayırsız birisinden mi söz ediliyor “*At eşekle birlikteyse onun karakterini alır*” ya da “*Ala inek, ala buzağı doğurur*” veya “*Günde bir kere babasının huyu oğlunda görülür*” diye döktürüyor incilerini.

Havza’da tercihli olarak gazetesiz, televizyonsuz, internetsiz -*keşke telefonsuz da olabileydi*- bir yaşam sürdürdüğümünden, Çavuş Amca gözüm, kulağım oldu. Gazetesini bitirdiğinde ya da haberleri izleyip yanımıza geldiğinde “*Neler olmuş memlekette, dünyada?*” diye sorduğumda özetleri verip yorumunu ekliyor: “*Bataklık olan yerde kurbağa çok olur.*”

Gelininin baktığı fala kulak misafiri olup “*Şansı olmayanı deve üstünde bile köpek ısıtır*” ya da “*Kısmet gelecek olursa yün iplik getirir, gidecek olursa demir zincir tutamaz*” diyerek ortama dahil ediveriyor kendini, söylediğini not alacağımdan emin.

Hürriyet’le aramızda konuşurken geçen empati sözcüğüne de uzandığı sedirde gazete okurken bir inci iliştiriverdi; “*Baş ağrımayan insana, baş ağrısı anlatılmaz*” diye.

*** Uğurlu kadın.

Günlük zaman idare cetveline kesin riayet eden, hayatını Star Haber saatlerine ve namaz vaktine göre yönlendiren, istediği zaman ev halkına dahil olan Çavuş Amca en çok politika konuşmaktan haz ediyor. O ara her gelene “*Balbay ‘burası 13. Sağır Ceza Mahkemesi’ demiş duydun mu?*” diye soruyordu.

Torunu çorba yaparken taşırınca, kirlenen ocak için söylenen karısına “*Çocuğu işe koşarsan sonra da ise sen koşarsın*” dediğinde aldığı yanıtı duymazlıktan geldi.

“*Memura fitre-zekat düşer*” haberine ilişkin “*Emekliye düşmüyormuş yanı*” dediğimde “*Allaha şükür; bize yetiyor. Allah devlete millete zeval vermesin*” yanıtı verirken hınzırca gülüyordu.

En komiği de ertesi sabah pazardan Ankara’ya götürmem için aldığı barbunya torbasını uzatırken söylediği: “Al, bu da benim fitrem. Sana düştü bu yıl.”

Kızımın işten atıldığı haberini aldığımda “*Telefon et toruna. Baksın bakalım poposunda 46 numara ayakkabı izi var mı?*” Memurun, işçinin poposundan eksik olmaz ayakkabı izi. Alışacak. Söyle de sakın üzülmesin. Biz ‘*Atı kaybolanın kulağından at sesi gitmez*’ deriz ama; o sağır olsun.”

Dedim ya alem adam; Çavuş Amca. Çocuk büyütmenin zorluklarını konuşulurken “*Çoban kötü olursa, koyunları kuzgun dahi götürür*” deyip ardına eklediği “*Evlat sen iyi çoban olmuşsun*” yorumuyla beni onore etti, bilvesile.

Orada tanıştığım değişik isimler taşıyan insanlara “adınızın anlamı nedir” diye soracağımdan emin olduğu için hemen açıklıyordu: Nart: Gözde, Gusef: Kalp kazanan, Tijin: Gümüş, Setenay: Prenses, gözümün nuru, Jineps: Çiğ damlası diye.

Öğrettiği Çerkezce sözcüklerle beni sınav etti sık sık: “*Dız (otur) ne demekti evlat?*”

Onu anlatmak kolay değil, gerçekten. Mesela: Dizleri oturmaktan uyuduğunda ayağa fırlayıp bir-iki Kafkas figürü attırır ki; görülmeye değer bir sahnedir bu.

Okumak onun için ikinci ibadet. Ancak okuduklarını da paylaşma konusunda sıkıntılı, gazetesini kapattığından bu yana. Evet, evet o yılların gazetecisi ve ben onun bu yönünden hiç söz etmedim size.

Çarşı içinde hıarcılık yaptığı dükkanının vitrinine astığı iki ayrı boyuttaki kara tahtaya her gün -bazen *gün içinde de değişiklik yaparak*- tebeşirle ve o güzelim el yazısıyla ülkede ve dünyada olan bitene tepkilerini döktü, düşüncelerini paylaştı hemşehrileriyle yıllarca Çavuş Amca.

Esnafın “*Ne yazmış bakalım bugün Çavuş?*” diye gelip okuduğu butik gazetenin önünde o yakışıklı gazetecinin fotoğrafını çekmişim altı yıl kadar önce.

Her yılın ajandasının ilgili yerine o gün gazetesine yazdığı metni not düşen Alaaddin Amca’nın bu defterlerine ulaşmak nereye konulduğu hatırlanmadığı için nasip olmadı.

Sürekli politika konuşması, her konuyu politikaya bağlaması *Zülfıye –diğer adıyla Nato*-Teyzeyi bıktırmışsa da; Çavuş bu konuda ödün vermiyor.

Havza’ya bir gidişimde evim için ‘eğer’ şeklinde ve ‘eşek’ adı verilen puflardan almak için çarşıya çıktığımızda Alaaddin Amcanın “*Evladım n’apcan bunu? Gerçek eşek al da; evin yükünü, hayatın yükünü taşımaya destek olsun*” diye başlayan ve yıllardır süren eşek muhabbetimizi yazmasam daha iyi olacak.

Demokrat dedim ama bir yanıyla hiç değil. Mesela... İzin vermediği için oğlu yanında sigara içemiyor ama kızı kapsam dışı.

“Nato Teyze”yle ilişkisine gelince... Bir sürü konuda ona teslim olmuş aslında; ama hiç olmamış gibi davranıyor. Sözüm ona çok sinirlendiğinde “Hele bi kalkıp da, gideyim, Rus Pazarına” diyerek ortalığı yumuşatıyor. En sık kullandığı cümle: “Nato’yu kızdırmaya gelmez.”

Her anlattığında yeni detaylar ekliyorsa da aşk öyküleri de çok hoş. Çorum’da görevliyken izinli geldiği memleketinden günöbirliğine Kavak’ta yaşayan bir çocukluk arkadaşını ziyarette gidiyor. Kar yolları kapatınca geri dönemiyor. Akşam konuk kaldığı eve komşu oturan Zülfiye’yi görüyor. Önce yüreğine sonra kara kaplı defterine not düşüyor: *“Bu gün çok akıllı bir kız tanıdım. Tarih 13. Şubat.1954”*

Görev yaptığı yerlerde hep haktan, doğrudan yana olmuş. Oralarda tanışıp, iletişimini sürdürdüğü insanlar olduğunu söylüyor gururlanıyor.

Görev alanına giren köylerden birine gelen alay komutanı köylüye sormuş: “Elektrik var mı? Su var mı? Sağlık ocağı var mı? Okul var mı? Öğretmen var mı? Hemşire var mı? “ diye. Aldığı yanıtlar hep “yok” olmuş. Komutan “Kaymakam, vali uğruyor mu?” deyince aldığı yanıt: “Uğramazlar ama sağ olsun tahsildarımızla çavuşumuz uğruyor” olmuş. “Eeeee; İşte meydana” diyor “Yıllarca hiçbir hizmet götürölmeyen, sadece tahsildarlarla çavuşun uğradığı yerlerin durumu. Memleketin şimdiki durumu için umutsuz olmaya gerek yok. Çünkü “Değirmen, her Allahın günü sağ tarafa dönmez.”

Çocukları ve torunlarıyla birlikte yediğimiz akşam yemeği sonrası biz masayı toplarken oğluna “*Aman ne güzel bir-iki saatliğine unutuverdik ölümleri, baskınları, trafik kazalarını, yangınları, bombaları, cinayetleri, ihanetleri... Ohh bee*” dediğini işitince gidip öpüverdim yanaklarından.

Havza’nın serinliği, Çavuş Amca ve güzelim ailesinin sıcaklığı ve şefkatiyle vedalaşıp, sıcak ve asık suratlı Ankara’ya döndüğümünden beri kendimi sıkça gülümseyerek yakalıyorum.

“NATO TEYZE” YA DA “SETENAY GİBİ” BİR KADIN

Adı Zülfiye. Yaşı yetmişlerde. Elli beş yıldır “değirmen her al-
lahın günü sağa dönmez” diyen Alaaddin Amcayla, nam-ı di-
ğer Çavuş’uyla evli. İki çocuk annesi. Üç torununun babaan-
nesi. Koças’ın büyükannesi. Ben dahil bir çok kişinin de “*Nato*”^{*} Teyzesi.

Yıllardır hastalıklar onun peşinde koşmuş, o da hayatın.
Dört yıl yatağa bağlı yaşam sürdürmüş, ama hiç yakınmasına
tanık olmamış sevdikleri. Yattığı yerde bile boş durmayıp to-
runlarını oyalamış, iğne-mekik oyları yapmış, kanaviçeler iş-
lemiş, örgüler örmüş. Kişisel tarihinde hastane anılarının özel
yeri var. “*Ecel eşikten daha yakın*” atasözüne inandığı için haya-
ta hiç teslim olmamış, hep mücadele etmiş.

İlk kez karşılaştıklarında, 1954’lerde, Çavuş Amcaya “*Bu
gün çok akıllı bir kız tanıdım*”dedirten, göz gönül açan, yürek

* Çavuş Amca Çermik’de çalışırken, yarı yıl tatilinde memleketlerine
gidemeyen Öğretmen Okulu öğrencisi on kız öğrenciyi evlerine konuk
almışlar. Toplam on iki çocuğu zapt etmek kurallar koyan evin annesine
öğrenciler “Kuzey Atlantik İttifakı(NATO)”dan esinlenip “Nato Teyze”
adı takmış.

yakan -ve şimdilerdeki yaşını da hiç göstermeyen-Çerkez güzeli Nato Teyze; hala alımlı ve hala endamlı.

Çerkez toplumunun “anayasa”sı sayılan “khapze”** kuralları haricinde, kendi ‘büyük’ aileleri dahilinde paylaşılarak, yaparak, yaşayarak konulan sonra da aileye eklenen diğer üyelere öğretilen ve benimsetilen -ve uyulması zorunlu- “khapze(!)” ve “Nato(!)”kurallarının da yürütücüsü. Çavuş’u bir sürü konuda ona yetki devri yaptığından, ailesini bir arada tutan, toparlayan da o.

Herkesin eşit konuşma-görüş bildirme hakkı olsa da, çok önemli şeyler bile sıradan bir şeymiş gibi söylenip geçiliyor gibi görünse de, her üye onun koyduğu kurallara uyduğundan kavgı ve tartışma yaşanmayan ‘büyük ev’de büyük hanımın otoritesi tartışılmaz.

“Kötülüğü dillendirirsen azar, iyiliği dillendirirsen ürer” atasözüne yürekten inanan, “yedi kez ölç, bir kez kes” atasözünden hareketle söyleyeceği sözü seçen, kimseyi kırıp-dökmeyen, nazik, ince, kibar ve insancıl biri olsa da, karşısındakinin tavrına göre gerektiğinde bu özelliklerinden vazgeçebiliyor.

Geleneklere uygun ama fikriyatı modern, fedakar ama “dağa -da- yumurtayla vurmak”tan imtina eden, açık sözlü, kendini her koşulda ifade edebilen, hakkını ve haklı olduğuna inandıklarını koruyan, küçücük çocuğu bile incitmekten çekinen ama, “üşüdü diye yılanı -da- koynuna almayan” bir kadın o.

** Khapze: Çerkez toplumu (dışarının, alanın, çevrenin, aşağısının dili, şablonu, düzeni) kurallarıyla yönetilir. Bu seramoniyel kurallar: görgü, gelenek, görenek, örf-adet-töre-ahlak-din kuralları-sosyal kurallardır.

“Kadının mahareti, aklını gösterir” atasözünü kıvrak zekâsıyla, esprileriyle ve üretkenliğiyle doğru çıkartan Nato Teyze’nin müthiş bir planlama-programlama yeteneği var. Siz henüz planın “A” aşamasındayken o “Z” aşaması üzerinden harekete geçiveriyor; sizi şaşkınlığa gark ederek.

O kadar becerikli ki; elinden çıkan her yemek, her iş sanat eseri adeta. Müthiş yaratıcı. Kapı çarpmasın diye önüne içi su ve mavi boncuk dolu kavanoz koyar. Bahçe apliğini yemenilerle süsler. Asmanın gövdesini boncuklu kurdeleyle sarar. Yastıklara ‘kağıtlı şeker’ kılıfı diker. Eski kanaviçe bohçaları kesip biçip pikelere applike eder. Alpaka kumaşlardan yaptığı mutfak takımlarına kimsede olmayan örneklerle işlemeler yapar.

Her dem gönül çekici düzenleme ve güzelleştirmelerle yaratıcılığını harekete geçiren Zülfiye Teyze, ördüğü lifleri, oyalağığı havluları sevdiklerine hediye eder.

Gece yarısı gelen torununa o saatte hamur işi yapmaya, lafi geçti diye münasebetsiz saatte mısır haşlamaya hiç üşenmez.

Sevdiğı ve güvendiğı insanlar için elinde olanı -hatta olmayanı da- veren ama, o insanların hatasını da asla affetmeyen, yumuşak -aslında sert-, uyumlu -aslında inat, rahat görünen -aslında mükemmeliyetçi- birisi o.

Nato’cuğum, hayatın hiçbir alanında ‘tali’ kalmaktan hoşlanmıyor ama öğrenmekten ve öğretmekten de hiç bıkmıyor. Mesela laf arasında geçince sorduğum “kaşen” sözcüğüne ilişkin o kadar çok şey anlattı ki... “Çerkezlerde evlilik öncesi dönemde birbirinden hoşlanan genç kız ve erkekler arasındaki arkadaşlık ilişkisi. Kız ve erkekler düğünlerde, toplantılarda, muhabbet ortamlarında bir araya gelip, sabaha kadar eğlenir, oynar,

sohbet ederler. Gençler birbirlerini tanır böylece. Aynı sülaleden, aynı köyden kaşen olunmaz.”

Anlattıklarını not aldığımı görünce cümleleri nizami oldu: *“Kaşenlik adeti kız ya da erkeğin evleneceği kişiye kendinin karar vermesini sağlar. Elbette alışılan kurallar ve mevcut değerler çerçevesinde. Büyükler pek müdahale etmez.”*

Sözünü kesip *“Bir kız, kaşen olduğu erkekle evlenmek zorunda mı?”* diye sorduğumda *“Hayır! Amaç tanışmak, eğlenmek ve kendine uygun bir eş seçmek olduğu için kaşenlik bazen ciddi, bazen şaka olur. Birbirine şaka kaşeni olanlar birbirleriyle sosyal ilişkilerini kesmezler”* diye anlatıyordu ki; ramazan nedeniyle mukabeleye giden komşusu bahçe kapısından seslenince ayağa kalkıp onun yanına seyirtirken hınzırca gülüp *“Devamı azzzzzzz sonnnnnnra ”* dese de, bir türlü tamamlamamış anılacaklarını vakit bulup.

Yıllarca ülkenin en ücra köşelerinde görev yapan, her iki-üç yılda bir yer değiştiren Çavuş’una, bir sürü şeyden yoksun kalssa da, hiç yüksünmeden destek olmuş. İki düzgün çocuk büyütmüş o zor koşullarda. Tekait olup da, memlekete, Havza’ya döndüklerinde hızcılık yapan kocası o kerestelerin altında kalacak diye hep çok korkmuş.

Dört yıldır Çavuş’unun evde; yamacında olmasından memnun ama çok fazla politika konuşmasından bıkmış.

Keyifli akşam yemeği sonrası Çavuş Amca bana *“Söylersen, belki Nato muzıka(akordion) çalar”* dediğinde oralı olmayınca üstelemedim ama fal bakmasını istedim. *“İyi gördüğünü söyler, kötü verdiğini”* diye söze başladı.

“Hürriyet’le Prag’a gidiyorsun, ama yanınızda ‘eşek’ yok. Bana da oradan kokular, kremler getiriyorsun. Emeklilik üç

vakte kadar. Hürriyet'in Bodrum'daki(!) evinin garajına 'yavru' ev yapıyorsun, ben de yazları gelip yemek-temizlik işlerinizi üstleniyorum. Kızların istiyor diye, kedi alıyorsun eve. İstersen benimkilerden birini alıp, götür de beni kurtar. Sabaha çerkez peynirli börek yiyeceksin. Sıkıntı filan yok, arkanda kalmış “ dedikten sonra *“bende yalan bu kadar”* diyerek bitirdi.

Nato güzel olan, insanı ve çevreyi güzelleştiren her şeyi çok seviyor. Canı sıkıldıkça evin bir yerini badanayla boyayan, şahsına özel marangoz atölyesinde küçük şeyler üreten, yüksünmeyip gece yarısı idare lambası için düzenek yapan, bahçe kapısına kondurduğu alçı kartalların daha büyüğünü bulamadığı için kahırlanan, ev işi bittiğinde kendisi için giyip süslenen harika bir kadın o.

“Bizde ev sahibi misafirin hizmetkarıdır. Sen misafirsin. Çok istiyorsan git; kendi evinde yap iş” diyerek bana 'göşenay' muamelesi çeken Nato, anlattığı “Havza'dan insan manzaraları”yla beni çok güldürdü.

Konuşma aralarına sıkıştırdığı atasözlerinden bazılarını not almayı başarabildim. “Cesurdan korkma o, cesaretini haklı işlerde mücadelede gösterir”, “Tanrının vermediğini peygamber verir mi?”, “Elin ölüsünü uyuyor gibi görürsün”, “Ver malını ellere, vur dibini yerlere.”

Ben en çok evlenmek üzere iken evlenmekten vazgeçen bir yakınlarından söz ederken damat adayı için kullandığı *“Kem aletle keramet olmaz”* demesine ve şakacıktan birimize laf soğuşturduğunda *“Aldın mı alımını? demesine* bayıldım.

Çerkez, Bulgar göçmeni, Kürt, Türk tüm komşularıyla birlikte yaşadıkları mahallede yatacakları vakte kadar açık olan bahçe kapısından gelip-geçenle sohbet edip nabız tu-

tan, ağzıyla konuşmadığında gözüyle konuşan, torun çocuğu Koças'a Çerkezce ninniler söyleyen Nato Teyze'nin sesi de çok güzel.

Mutfakta kızartma yaparken onu dinlediğimden habersiz *"Yüreğimde ince sızı / Sen ol bahtımın yıldızı / Deme sakın kalp hırsızı /Seviyorum çerkez kızı"* diye mırıldanırken 'çerkez' sözcüğüne vurgu yapıyordu.

Eve misafir gelen komşunun kızı adının "Seteney" olduğunu söyleyince Çavuş Amcanın verdiği "prenses" yanıtını yetersiz bulmuş olmalı açıkladı: "Her bir Çerkez kızı Seteney/Setenay'dır; güzel, akıllı, alımlı, dürüst, açık sözlü. Nart'ların annesi, akıl hocası. Sevecen. Asil. Bizde bu özellikleri taşıyan kadınlar için o Seteney'dir, Seteney gibidir denir."

Zülfiye Teyze nam-ı diğer Nato Teyze de 'Seteney gibi' ve ben onun sayesinde 'şifayap' oldum.

DAĞLAR YIKILMASIN DİYE OF ÇEKMEYEN KADIN

Seksen metrekairelik dünyasının her mahallinde, gün boyu her daim açık olan televizyon(lar)daki konuklarıyla ve sevgili kocası Mertali'yle kalabalık halde yaşamını sürdüren arkadaşımın annesi Sülün Hanım'la tanıştırmak istiyorum sizi.

Hangi odaya giderse gitsin bir görüntüyle karşılaşması ya da ses duyması gerektiği için her sabah evdeki dört televizyonun hepsi açılır. İzlemesi şart değildir; dinlemesidir önemli olan.

Sülün Hanım; laboratuvar olarak kullandığı mutfağındaki televizyonda açık öğretim dersleri ve müzik programlarının yayımlandığı TRT-4 kanalını açardı.

Yemek yaparken can kulağıyla her türlü dersi dinlediğinden, hiç ummadığımız bir anda İngilizce-Almanca bir sözcük ya da teknik bir terim döktürürverirdi. İlginç olan bu terimleri yerinde ve doğru kullanmasıydı.

Örneğin: mantı yaptığı için kendisini 'selabit' (celebrity: ünlü) yapmamızı ister. 'Entipüf' (entrümpelung: büyük temizlik) yaptığı için çok yorulur. Kartoffel (patates) yemeğini sevmez. Komik kadın işte...

Lahana dolması kalınlığındaki parmakları tuşların üstüne sığmadığından, kumanda kullan(a)maz. Akşam ajansını Ali

Kırca'dan dinler. Yumuşak, sıcak ve içinden aşk geçen, şaşaalı dizileri sever.

Akşam sekizde tek televizyon/kanalı açıktır. Kucağında şımarık tepsisiyle kurulduğu hazeran hacıyatmaz koltuğunda, çiğdem çitleyerek izlediği dizilerle günün yorgunluğunu atar. Bu saatlerde Mertali Amca bile sevgili karısını taciz etmez, suspus oluverir. Bilir; reklam aralarında, bir zamanların filintası, şimdinin iki bükümünü kocasının gönlünü bir şarkı-türküyle alıvereceğini. Onu öbür reklamlara kadar idare edecek akide şekerini ağzına atıvereceğini.

Dizi kahramanlarını 'sahi'leştirir, cadı, domuz, kaypak, alengirli, ruhu pis olanları sevmez.

Aliye dizisi boyunca Aliye'siyle birlikte ağladı ya da güldü. Kaynanasından nefret etti, Deniz'e kavuşması için dualar etti. Kaynanasına hakkını helal etmesini kabullenemedi.

Dizinin ertesi günü kargalar henüz kahvaltıya oturmamışken, eski komşusu Ayşe Kadın'la telefonda yaptığı bölüm kitiğinin dinlenmeye değer olduğunu söyler arkadaşım.

Bilmediği türkü, şarkı yok gibi. Siz salonda sohbet ediyor, o da mutfakta *-kulağı ve akli salonda-* servis hazırlıyor olsun. Elinde ikramlarıyla içeriye girerken sohbetinize uygun içerikli bir şarkıyı mırıldanır.

Bu huyunu bildiğimizden, "off" çekeriz o yokken. Bizimki *"bir of çeksem karşıkı dağlar yıkılır"* diye girer içeri.

Türkü bittiğinde *"Aman kızlar; dağlar yerinde dursun"* der. Bu Sülünce: *"Hayatı çok ciddiye alma. Boş ver"* demek.

Canhıraş kadın programlarında yetmiş iki milyona derdini anlatan insanlara kahrolduğundan tansiyonu çıkan, şekeri yükselen Sülün Hanıma, bu programları izleme yasağı kondu.

Bir empati kraliçesi o. Bu nasıl bir beceri? Bırakın karşısındakinin içinde bulunduğu durumu, davranışını anlayabilmeyi, içselleştirmeyi, o adeta yerine geçiyor.

Çikolatalı gofret eşliğinde neskafe ya da içinde bitter çikolata erittiği sade kahve son yıllarda yakaladığı keyiflerden. Tatar yumuşu gözleriyle gofretini yerken, kahvesini içerken izlemelisiniz onu. Yaşıtları çay-şeker stoklar, bizimki ise gofret.

Sülün Hanım yetmiş altı, kocası seksen üç yaşında. Altı yıldır yarı-yatağa bağımlı Mertali Amca'ya bu bonus yılları kazandıran altmış bir yıllık aşk. Geçen yıl hastanede, yoğun bakımındaki kocasını beklerken çocuklarına: “*Dokuz canlıdır o. Beni bırakıp gitmez dah!*” diyordu. Nasıl da tanıyordu sevdiceğini.

Bakanla, bakılan arasında yaş farkı yok denecek kadar az olsa da, hizmetten yüksünmüyor, kalbini kırmıyor.

Nadiren yemenisini başına çember şeklinde başına bağladığında; “Üzerime gelme! Yoruldum” mesajını okuyan kocası bir süre “*Sülünümümmmm*” diye seslenmeyip, “*Aynurrrrrrr*” demeye başlar. Arkadaşım “*Ben de şimdi yemeni bağlıcam baba*” dediğinde küsüp, yorganı kafasına çeker.

Sülün Teyze, laboratuvarında hacmi ve lezzeti yüksek yemekler yaratır. ‘Kolsol’u (kolesterol) yüksek olmasa, doktorunun “*İnsanlar ot (da) yemeli*” talimatını hiç tutmayacak.

Kendisi de ucundan tırtıklayarak, tüm gün kocasını besler. Gerekçe: Alimzerli (alzheimer) adamın başka türlü susmaması.

Çok iyi bir “jenerik, logo, cıngıl, VTR” okuru olan Sülün Teyze; analarına bırakın yazmayı, okuma bile öğretmedikleri için iki oğlunu “*öğretmenlerin yüz karası*” olarak niteler.

Sanki o herkesten başka türlü seviyor çocuklarını. Onlara bakarken kendiyile de övünüyor gibi.

“Ahhh! şu oğlanlar da evlenivereydi! Yaşları kemale eriyor. Artık erkeklerde evde kalıyor. Ben n’apcam onları? Üniversitedeyken birini bul(a)madı, beceriksizler” diye hayıflanan Sülün Teyze, okulların açıldığı hafta ve yarıyıl tatili sonrası çevredeki okullara gidiyor. Niye? Bekar öğretmen tayini yapıldıysa iftihar ettiği oğullarıyla tanıştırmaya. Okul müdürlerinden kız istemeye.

Yarım gün çalışan memur/öğretmen gelin arayan potansiyel kayınvalideler gidermiş meğer okul müdürlerine. En son gittiği müdür *“Olsa, (dükkan senin!) yardımcı olacağım. Hepsi kendileri buluyorlar”* deyince, bizimki *“Öğrencilerinize derslerde ‘üniversitede evleneceğiniz kızı/erkeği seçin’ diye öğretin evladım”* demiş.

Kızlarına *“Sevgiliniz olsun hep! Evlenmeyi garantileyin”* deyip ardından ekler: *“Boşalan kız arkadaşınız olursa, bana haber veriverin emi?”*

Boşanmaların artışını kadınların, erkeklerin/kocalarının posterini (prospektüsünü) iyi okuyamamasına bağlar. Küstüm yastığı kullandıkları son altı yıl hariç yıllarca aynı yastığa baş koyduğu kocasına istediği her şeyi er-geç yaptırttığını, ‘canım-cım’sız konuşmadığını, susacağı yeri bildiğini, yorgun geldiğinde önüne rakısını koyup, çocukları başka bir odaya götürdüğünü, radyoyu açarak gevşemesini sağlayıp, ardından çocukların ödevini kontrol ettirdiğini söyler.

Ardından da ‘söz meclisten dışarı’ diyerek ekler: Aptal kadınlar boşanır!

Aşklarının öyküsünü anlatmayı pek sever. En iyisi onun ağzından dinlemek...

“On beşimdeyim henüz. Köyün zengininin küçük ve şımarık oğluna zorla nişanladı babam beni. ‘Nişanladın, ama evlendiremeyeceksin’ dedim babama. Filinta gibi yakışıklı jandarma başçavuşu Mertali’yle çeşme başında karşılaşmam nişanlılığımın ilk zamanlarına denk. Muhtarın kızı arkadaşım Yadigar aramızı buldu. Plan yaptık. Askerliği bitene kadar nişana devam. Düğüne bir ay kala ben, gelin hanım - *yalancık*tan- bayılmaya başladım. Hep kalabalık yerlerde, laf taşıyacak insanların yanında. Köy yerinde dedikodu bol: ‘Sülün’e dert girmiş’ diyorlar.

Erkek tarafı işkillendi. Yiğitliklerinden nişanı atamıyorlar. Mertali, teskeresini, düğünden on gün önce aldı. Ankara’ya gitti. Hazırlıkları yaptı. Düğüne dört gün kala, Yadigar’ın yardımıyla evden kaçtım. Mertali, Ankara-Polatlı arası için iki maaşa denk gelen ücret karşılığında araba kiralayarak beni kaçırdı.

Köyden memurla evlenen ilk genç kız benim. Eski nişanlımı, bir oturak aleminde vurdular. Hemence dul kalacakmışım meğer. Ailemle ilk doğumumda barıştık” diye sürdürdüğü öyküsüne, her defasında yeni detaylar ekler.

Öykünün finalinde evlilik cüzdanını getirir. Önce kendi resmini göstererek, “Adımı babam koymuş, gençliğimde sülün gibi olacağımı bilerek. Boylu, poslu endamlı bir kadinken, şimdi sülünlerle dalga geçercesine, koli gibiyim. Bu halime bakma! Adımla müsemmaydım bir zamanlar” der ve ekler: “Amcan da adıyla müsemmaydı.”

FİLİNTA BAHİRİ, ÇOCUKLUĞUM VE KABAK TATLISI

Ben çocukken bizim köyün dağını duman bastığında neredeyse göz gözü bile zor seçerken babamla beraber dağa tırmanıp, “oooooooooooooooooooo” diye bağırdığımızda o kocaman dağ bize daha yüksek perdeden cevap verirdi: “OOOOOOO-OMMMMMMMMMMMMMM”

Nerden öğrenmiştik bu oyunu; bilmiyorum. Bildiğim bu karşılıklı ‘om’laşmanın beni ve inanıyorum babamı da rahatlattığı. ‘M’ harfinin ekosu bana geri döndüğünde yürek harımın azaldığını hissederdim. Dağdaki kayaların, taşların, ağaçların, bitkilerin, börtü böceğin de harı azalır mıydı? Bilmiyorum.

Yenilerde öğrendim; yan yana gelen ‘o’ ve ‘m’ harflerinin insanı gerçekten rahatlattığını.

Bu aralar içim sık sık dumanlansa da yamacımda tırmanılacak dağ ve benimle oyun oynayacak babam olmadığından sadece kendimin duyacağı şekilde bağıyorum: ooooo-oooooooooooooooooooo.

İçimdeki duman kalkmak bilmiyor; çünkü ben babamı çok özledim; çocukluğumu ve dağları da. Babamın vurduğu çekiç

darbesine yanıt veren bakırın sesini de çok özledim. Bakır dövüldükçe dağıldığından sonra toplanması gerekir. Bakırı işlemek sanattır. Usta olmak da kolay değil.

Babam ustaydı, çok iyi toplardı bakırı. Ezilip, yamru yumru olmuş bakırı döverek eski haline getirir, son darbeyi vurduktan sonra seyrederdi ortaya çıkarttığı eserini. Bizim kasaba dahil köyümüzün çevresindeki tüm köylere işe giderdi. Bazen beni de eşeğin terkisine bindirip, götürürdü yanında. O köyün çocuklarıyla oynayabilmem için koşul koyardı: "Çekiç sesini duymayacak kadar uzaklaşmak yok!" Babamın çekiçle yaptığı besteleri uzaktan dinlemek bana güven verirdi.

Onun yaktığı kalay ocağının kokusunu da özledim. Kalayın hammaddesi nişadırın kokusu çocukluğumun kokusudur. Kısaça tutup, kor ateşte iyice ısıttığı kabı kenara alır, içine nişadır ve kalay atıp üstüğüyle kabın her tarafına sürerdi. İşlem tamamlandığında beyaz ve parlak hale gelen kabı seyrederdi. O zamanın evlerinde her şey bakırdı. Gittiği köylerde kimin evinde ne bakır var bilen babam "Alüminyum, çinko, plastik, melamin, çelik, teflon kalay istemez ama, kanser yapar" derdi.

Ben babamın bileğindeki keçi kılından eğirilmiş ipten yapılan bileziğe sinen kalay, nem ve ter kokusunu da özledim. Çekiçle yaptığı ritmik hareket yüzünden bileği ve parmakları, hep oturduğu için dizleri ve beli ağrıyan babama annem örerdi bu yel bileziğini.

Bilezik örecekimse kalmadığından ben magnetik olanını kullanıyorum lupus ağrılarım için. Çevre köylere eşekle giden babamı özlediğim günün akşamlarında ayaklarımı uzatıyorum evimdeki eyer şeklindeki pufuma.

Her ütü yapışımnda köylünün **Filinta Bahri** dediği babamı özlerim bir kez daha. Upuzun boylu, incecik ve çok yakışıklıydı babam. Giyimine çok düşküdü. Yakasız göynek giyer, yeleşindeki köstekli saati pek fiyakalı dururdu. Her bayram kendine yeni bir takım diktirmesine annem kızsda da, yüzüne bir şey diyemezdi. Yaz aylarında şimdi safari dediğimiz keten kumaştan yapılma bol cepli gömlek ve pantolon giyerdi.

İstanbul-Beyoğlu'ndaki eczaneden getirttiği Rebul marka lavanta suyunu briyantınli saçlarına, boynuna ve yüzüne sürmeden dışarı çıkmayan babamı hayal ettiğimde; burnuma lavanta kokusu gelir hep. Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda elimi hep lavanta suyu şişesine uzanırken yakalarım nedense.

Evimin duvarında asılı duran Balkan Harbinde savaşan amcamdan babama - *sonra da bir çok bürokratik işlem sonucunda bana-* kalan filintaya her baktığımda babam -*yoksa çocukluğum mu?*- gelir aklıma. Babam gibi ince uzun tüfeği gizlice elime aldığımda “*ya ateş alırsa*” diye korktuğumu hatırlar, gülümserim kendime.

Gözümde gözlük, elimde kitap, yanan lambamla uyandığım sabahlarda aklıma babam gelince onu özlediğimi hissederim. Prinçten yapılma gaz lambası ışığında geceleri okurken elinde kitapla uyuyakalır, lambanın sabaha kadar yanmasına dayanamayıp “israf; okumasa olmaz mı ola?” diye tepki gösteren annem gözlüğünü çıkartmağa kalkıştığında uyanacak olursa, ağzına gelen her lafı sayardı.

Tarihi romanlar okurdu. Hafta sonları dört-beş gazete alıp, darmadağınık şekilde okurken babam gelir aklıma. Ve yine onu özlediğimi düşünürken bulurum kendimi.

Kasabadaki saraç arkadaşının köye babama gönderdiği eski tarihli Cumhuriyet, Hürriyet ve Milliyet gazetelerine babam ‘altın levha’ muamelesi yapar, hatmettikten sonra da saklardı. Gazetedeki kurşun kokusunun fareleri kaçırtdığını iddia eden annem, gazetelerin spor sayfalarını hasbelkader kullandığında da çok sinirlenirdi.

Gazetedeki bazı yazarların köşe yazılarını özenle kesip, bıçakla ucunu sivrilttiği sabit kalemle üzerine tarih düşerdi. Bu kupürleri eski bir şapka kutusunda saklardı.

Çalışırken kemik, sair zamanlarda yuvarlak tel çerçeveli yakın gözlük kullanırdı. Her iki gözlüğüne gümüş zincir geçirdiğinden boynunda kolye gibi asılı dururdu.

Kalay yaparken o çerçeveli gözlüğünü kullanamaz kemik olanını kullanırdı eskimesin diye. Yakın gözlüğünü onun üstüne geçirirdi. Sol elinin orta parmağındaki ortasında kocaman yuvarlak erzurum taşı bulunan gümüş şovalye yüzüğü çok yakışırdı nasırlı eline.

Çalışma masamın rafında duran gözlükleri ve ‘Serkisof’ marka cep saatine gözüm iliştikçe babamı özlediğimi ve o kaybolan yüzüğü düşünürüm. “İnsan vücudunda bakır ya da gümüş madeni taşımalı. İkisi de ağırları alır, insanın asvalyelerini da sık sık attırmaz” diyen babam haklıymış. Şimdi bakır ipliklerden yapılmış anti-stres çoraplar satılıyor.

Eşimle tartışıp, odama çekildiğimde annem hariç herkese sevecen olan babam gelir aklıma. İstedğim bir şeyi ikiletmeyip hemen yaptığından, annemin isteklerini de bazen benim üzerimden hallederdik.

Çalışkandı. İş için köyden iki-üç haftalığına ayrılır, dönüşte de bir hafta dinlenirdi. Aralık başından mart sonuna kadar

köylere gitmez, bu sürede yazdan biriktirdiği hassas bakır parçaları aheste aheste onarırdı.

Ehli keyifti. Üzümden değil, erikten yapardı rakısını. Anneme “İçine az alkol koyuyorum” der, onun dışında içen herkes yere serilirdi. Onun yaptığı rakı beyazlamazdı.

Yaz aylarında kendince özel günlerde sabahdan rakısını bir kavunun içine şırınga ettikten sonra fileye koyup bana uzatırdı: “Kuyuya sallandır; bakalım!”

Akşam olduğunda karpuzdan yaptığı fenerlerin içine yerleştirdiği yağ kandilleriyle aydınlattığı arka bahçedeki asmanın altında ‘Giritli gelin’ yengemin yaptığı mezelerin eşliğinde amcam ve dayımla kaşıklayarak rakısını içerken, bana da koklatırdı. İşte o yüzden arkadaş toplantılarında önümdeki sek rakı kadehini babamın ruhuna gideceğine inanarak koklarım.

Şeker hastasıydı. Evde tatlı olmadığında anneme bağıırırdı: “Çocuklu ev tatlısız olmaz. Bu çocuğun kafası ancak tatlı yerse çalışır” diye. Evde tatlı yoksa yufka ekmeğe vita yağı sürüp üzerine şeker boca edip yerdı. Tazı gibi kokusunu alırdı tatlının. Bir gece yarısı annemin boş yoğurt tenceresine sakladığı kabak tatlısını yeyip bitirince, kabak da onu bitiriyor. Ortaklar’da Öğretmen Okulu son sınıftaydım girdiği koma sonucu bacağı kesildiğinde. İslahiye’de öğretmendim “Babana nizül indi. Çabuk gel” yazan telgrafı aldığımında.

Aynaya her baktığımda babamı özlediğimi düşünürüm. Yatağa çakılan filinta babam sağlığında iç cebinden eksik etmediği tarağını ve arkasında horoz resmi olan yuvarlak metal çerçevesi aynasını yastığın altında saklamağa başladı.

Aynayı sol eliyle tutmakta zorlansa da, yardım kabul etmez, çoğu kez kendine bakamadan elinden düşürdüğünde içim

erirdi. Kuzenim köyün berberi olduğundan günlük bakımını hiç aksatmadık. Yatarak yediğinden bıyıklarını temiz tutmakta zorlanınca “Keselim” dedik. Yüzünde his olmadığından kesildiğini anlamadı. Eline horozlu aynasını aldığı anda eğer yerinden kalkabilseydi, eğer eli tutabilseydi, eğer konuşabilseydi var ya...

Babamı ne zaman özlediğimi hissetsem annem, annemi ne zaman özlediğimi hissetsem babam gelir aklıma. Felçli kocasına bakan annemin kanaması olduğunu öğrendiğimizde kanser illeti rahimden başlayıp tüm batını sarmıştı.

Önce annem, otuz altı gün sonra babam gitti.

İçimi basan duman kalkmak bilmiyor uzun yıllardır.

Dün Kızılay’da Selanik Caddesindeki Filamingo Pastanesinin önünden geçerken yine babam geldi aklıma. Bana mendil satmağa çalışan iki kız çocuğuna “Gelin tatlı yiyelim” dedim.

Onlar pudinglerini kaşıklarken, ben de annem, babam ve çocukluğumla birlikte kabak tatlımı yiyordum. Ağzım doluyken, içimden “OOOOMMMMMM” diye bağırmakta çok zorlandım.

İNSANA AŞK LAZIM KIZIM, YOKSA...

Kendine bile hayrı olmayan bir adamın kahrını, tam otuz dokuz yıl çektim. Nihayetinde ölüm koparttı, beni ondan. Kkusuna bile katlanamadığın adamla bunca yıl... N'apcaksın?

“Mecit’le evlenir misin?” diye bana sormadılar bile. Evleneceğimi öğrendiğimde nikah işlemleri başlamıştı.

O zamanlar memlekette herkes tanırdı birbirini. Belli sınırlarda aleniyet de vardı. Bizim arka sokakta oturan Mecit’in içine giren dert yüzünden askere alınmadığını bilirdik, mesela.

Yaşım on altı. O ‘dert’ ne? Bilmiyorum. Ama iyi bir şey olmadığı kesin.

Onun sülalesi de; bizimki gibi çiftçiydi. Ben ovaya, tarlaya giden abimler yüzünden bıkmıştım; yağlı çamaşır yıkamaktan, çamurlu ayakkabı temizlemekten, sabahın köründe çıkın hazırlamaktan.

Ömür boyu kocaya, kaynataya, kayınçoya, kaynanaya hizmet demekti bu evlilik. Kocaya varmak istiyorum diyen oldu sanki onlara.

Okumak şimdi önemli. Ana-babalar çocuğu okusun diye ellerinden geleni yapıyor. Mükerrerem’ler kız için neler yaptı?

Kolej, özel hoca, derslane. Allah yüzüne baksa da; kazansa şu çocuk.

“Okuyup, hemşire olacağım” dedikçe bana gülerdi, evdekiler. Sadece dedem “Tabii kuzum, oku” derdi. İlkokul diplomasını verirken “Okutun Süreyya’yı” diyen müdür de babama “Nuh, peygamberdir” dedirtemedi.

Ev işi yapacak bir köleye ihtiyacı olduğundan annem okumamı istemedi. Abimler evlenince iş-güç azaldı. Soluklandım. Battı rahatlığım; bizimkilere.

Koca evinde rahatı kim bulmuş ki? Sonra, evlenmek kim, ben kim? Elime tığ alıp havlu kenarı bile yapmadım. Niyetim yok!

Nenemin daha ben bebekken yaptığı çeyizin eksliğini tamamladı babam. Bir sokak öteye gelin gittim.

Gönlüme bir şey takamadılar ama, üç metrelik köstekli zincir, beşibiryerde, elmas kiraz küpe, yirmi iki burma bilezik, saat her şeyi taktı Mecitgil.

Hani şimdi yaşlı başlı adamlar, kocaman kadınlar televizyona çıkıp “Evlenmek istiyorum.” deyip, sonra da çıkan kismetlerini ‘elektrik alamadım’ diye beğenmiyorlar ya.

İşte neyse o elektrik; ben de alamadım. 39 yıl boyunca, hiç ama hiç sevmedim, sevemedim kocamı.

Üç çocuk doğurdum, doğurmasına da... Orasını sorma. Karıştırma. Anla işte beni.

Kaynatamgil benim, çocuklarımla hiçbir şeyini eksik ko-
madı. Her şeyin en iyisini yeyip, içtik, giydik çocuklarımla. Mecit, ekmek kaç liradır bilmezdi. Evin, çocukların neye ihtiyacı var? Karnelerde zayıf var mı?

O kendi halindeydi. Çalışmazdı. Tarlaya gittiğinde damda radyo dinleyerek çakısıyla kamıştan kaval yapardı. Sıkılırsa cebinde taşıdığı deftere kuş resimleri çizerdi kurşun kalemle.

Güzün, baharın bir tuhaf olurdu. Kafasını kaldıramazdı yastıktan. Uyur gibi yürür, şabalak şabalak bakardı.

Kaynanamın Mecit'e sabah-akşam içirttiği bir bardak soğuk sütün içinde ilaç olduğunu öğrendiğimde üçüncü çocuğuma, Mükerrerem'e hamileydim.

"Mecit normal bir koca, doğru dürüst bir baba olsun" diye ne adaklar diledim. Nafile. Yılda iki doktora götürdük; İzmir'e. İlaçlarını verdik ama iyileşmedi.

Babam, annem, ağabeylerim bana "Nasılsın?" diye bir kez bile sormadı. "İyi değilim. Eve geri dönmek istiyorum" dersem diye korktular.

Bizim memleketin ortasından çay geçer. Köprüden geçeriz, karşı mahalleye. Ben hatırlarım bendini aşardı çayın suyu. O çay kurudu, benimle birlikte.

Ama, hayat pınarı çağıl çağıl akıyor. Her şey hızla değişiyor.

Bak dün sabah kahvaltımı evde yaptım. Öğlen Ankara'da Mükerrerem'in evindeydim. Çocukluğumda sabahın beşinde trene binip, İzmir'e giderdik. Yolculuk saatler, hazırlık günlerce sürerdi.

Nerden nereye geldim. Yaşlanıyoruz yavaş yavaş.

Cancağızım ben de değiştim. Yaşanan onca şeyden sonra..

Düşünsene evlisin, kocan var. Ama aslında yok. Sanki kaynanamla, kaynatamla evlenmişim.

Sonraları ben de değiştim. İsyân etmeye başladım; çocuklar büyüdükçe. “Ne yapabilirim ki?” derdi Mecit. Doğru; ne yapabiliirdi ki?

Kaynatam öldüğünde Mükerrerem lise ikide, Halim asker-deydi. Munise de nişanlıydı. Kaynanamdan çok ağladım. İçim yandı çünkü. Niye? “Biz şimdi n’apcaz?” diye ağladım.

Giden gittiğıyle kalıyor çünkü hayat pınarı akıyor. Kızı everdik, oğlana tüpçü dükkânı açtık. Babasının yükünü üzerimden aldı. Oğlum yanında götürdü babasını hep; dükkana gelip gidenle oyalansın diye.

Kaynanam sağken malları ayırmıştık; kaynımla. Tarlaları icara verdik, evi de müteahhide. Kim uğraşacak?

Kaldık bir başımıza sonra. Severim tüm çocuklarımı, torunlarımı. Okuduğı için Mükerrerem’imi biraz farklı severim. Kızı Cihanser’i de öyle. O bambaşka bir torun. Damat da öyle.

Otuz dokuz yıl kızım; tam otuz dokuz yıl çektim onu.

Hep acımayla geçti ömrüm. Vermezsen yemiyor, yıkamazsan yıkanmıyor, üşüşe hırkasını giymiyor. Kocasına acıyan bir kadın oldum hep.

Kokusu, oturması, uyuması, kalkması, yemek yemesi, varlığı yani, her şeyi battı bana sonraları.

Oğlum “Boşan tamam da; n’olcak sonra?” dedi. N’olacağı belliydi. Boşayamadım. Acıdım yine.

Bakma söylendiğıime. Geceleyin kalkar üstünü örterdim üç dört kez. Önce çocuğum, sonra torunum oldu; kocam olamayınca.

Bir sabah odasında ölüsünü buldum. Kalp krizi.

Hiç ağlamadım; ne yalan söyleyeyim.

Ama yılların alışkanlığı işte. İlk zamanlar boşluğa düştüm.

İnsan yeni durumlara, rahata çabuk alışıyor.

O gideli iki yıl olacak, eylülde.

Hep ben anlattım, sen dinledin. Eeee şimdi sen anlat bakalım! Evlendin mi?

Deneseydin kızım! Çoluk çocuk olsa da olur; olmasa da. Ama insana bir can yoldaşı lazım.

Şimdi Cihanser burada olaydı “An’anecim; aşk da lazım” derdi. Dün bana bir şarkı dinletti muzır kız. Sözleri çok güzeldi.

“bana bir aşk lazımdır/ beni bana unutturacak/ beni sana uçuracak / bana bir aşk lazımdır / yazın dondurup, kışın yakacak / toprakta kaydırıp buzda donduracak*“

Ayyy, devamı nasıldı unuttum. Hah hatırladım.

“Denizde yürütüp havada yüzdürecek / Bana bir aşk lazımdır/ mucize yaratacak/ oysa...”

* Selim Bölükbaşı. "Bana bir aşk lazımdır"

ITIR KOKUSU YÜREĞİMİ DAĞLIYOR

Hayata hep nazik davrandığımdan *-olsa gerek-* o da bana hoyrat davranmadı hiç. Öyle olmasa bile en azından şimdilerde, öyle düşünüyorum.

E, tabii yaşlılık insanın sadece dış görünüşünü değiştirmekle ve fiziksel sorunlar getirmekle yetinmeyip, düşünce yapısını da değiştiriyor.

Bilim insanın ömrünü uzatmağa çalışıyor ya. Benim aklım hiç almıyor bu gelişmelerin yaşlılığın getirisi olumsuzlukların ortadan kaldıracağını ama. Bilim yaşlanmanın hızını azalttı diyelim. Toplum bu konuda duyarsız davranıp, yatırım yapmazsa? Ne yararı olur ki.

Aslında yaşlılık bir durum ve hatta politik bir değişim. Çünkü yaşlının konumunu toplumsal inanç ya da gelenekler belirliyor. Belli bir yaşa gelen insana “Sen yaşlısın; çek elini ayağını hayattan” deniyor. Yanlış! Önce bu bakış açısı değişmeli, değiştirilmeli.

Bir bak çevrene! Yaşlılar hakları kısıtlanmış bir azınlık değil mi? Yine söylüyorum; yaşlılık politik bir kurum. Daha yaşlanmadan *-toplumun bu konudaki önyargıları bizi doğrudan ilgilendirmeden yani-* koşullandırıyoruz yaşlılığa dair.

Bana okumam için verdiğin “Yaşasın Yaşlılık” kitabında (*) “Agizm (*Yaşçılık*) ile ırkçılıkla savaşıldığı gibi savaşılmalı. Agizm önyargısı yıkılarak bugünün kurbanlarının haklarını savunulmalı. Yaşçılık konusunda bilgi edinilmeli. Yaşçı insanlara kafa tutulmalı, direnilmeli” diyor.

Doğru. İnsan belli bir yaşa geldiğı için insanlıktan mı çıkıyor alla’sen. Kusurlu ayıplı insan mı oluyor? Bilmem kaç yılı geride bıraktığınız için tür değıştiriyorsunuz sanki.

Fiziki değışiklikleri bir yana koyalım; yaşlılıkta insanın gereksinimleri değışiyor mu? Hayır; başka bir insan olmuyoruz yani.

Fiziksel kayıplar elbette insanın gücünü her geçen gün yavaş yavaş azaltıyor. Hastalıkların, elden ayaktan düşmenin kaçınılmaz olduğunu kabullenecek ancak tedavini yaptıracak, kendini koruyup, önlemler alacaksın.

Eskiden denizde çok açılırdım yüzerken. Şimdi utanmasam kıyıya paralel yüzeceğim. Bunun manası şu: Yaşlılık taksit taksit geliyor.

Mesela ödüm kopuyor; Nesime ya da ben düşüp de bir yerlerimizi *-en çok da kalçamızı-* kıracağız diye. Bu yüzden banyo ve tualete tutamaklar yaptırdık. Evdeki tüm paspasları ve gereksiz eşyaları attık. Kolay kaldırılabilmek için çaydanlığını, hatta tencerelerimizi bile küçülttük. Yanmaktan korktuğumuz için çayı bile fincanda içtik.

Artrit rahatsızlığım nedeniyle ağrım oluyor. Ayak parmaklarım ve diz eklemlerimi çok, ellerimi şimdilik az etkiledi. “*Ya evden dışarı çıkamazsam*” diye kaygılanmıyor değılim.

Ayak bakımım güçleştikten eve pedikür için bir hanım geliyor ya! Bulut “Dedem metroseksüel oldu” diye dalga geçiyor benimle.

Nur içinde yatsın bizim Hüsnü “Sağlam ayak, sağlam barsak” derdi. Benim bağırsaklar, Nesime’nin ayakları sağlam, neyse ki. İki yarım bir tam ediyoruz.

Arkadaşlarım gidiyor *-bilinmedik bir-* sırayla. Çare yok; birileri önden diğerleri de ardından gidecek. Gazetenin ölüm ilanları sayfasını korkarak açar oldum.

Bana soran olsa “Önce ben gideyim öbür tarafa” derim. Nesime kızsada; düşüncem bu. Neden? Çevremde eşini kaybeden arkadaşlarımın halini görüyorum da... Kadın arkaya kaldığında kotarıyor kendini. “Dul erkek güçsüzlüğü” deniyormuş bu duruma.

Nesime’yle birlikte ölüm sırasında yapılacak işlemlerin listesini bile çıkardığımızı söylesem. Ölümün ayak sesleri *-henüz (?) biraz uzakta gibi-* yaklaşıp dek, mevcut yaşımız hayatın ümüğünü sıkmaya izin vermese de, tadını çıkarmak için çalışıyoruz işte.

Biz yenilerde tanıştık seninle bilmezsin ama; ben her yaşımın verdiği emirlere uydum hep. Yaşlılığımın verdiği emirlere de uysalca, alçak gönüllülükle uyuyorum anlayacağın.

Önceleri yardım istemenin zayıflık olduğunu düşünürdüm. Yaşlılık bana yardım istemenin aslında büyüklük olduğunu öğretti. Kendini tanıma erdemi...

Reflekslerim zayıflayıp, görme ve işitme kaybım arttığı için araba kullanamıyorum artık. N’apıyorum? Apartman görevlimiz Nuri, *-sağ olsun-* getirip götürüyor. Yazlığa da oğlum.

Nuri günlük alış-verişimizi yapıyor. Artı gereksinimlerimizi de telefonla sipariş veriyoruz. Telefon hayat kolaylaştırıcımız. Düşün artık; cep telefonu baş ucu fenerimiz bile oldu.

İnsan, sevmenin değerini yaşlanınca daha iyi anlıyor. Val-laha öyle.  rnek mi?

Biz iyi dede/babaanne olmağa çalışıyoruz Bulut'a. Onu ha-yatımızın merkezine oturttuk. Üstelik  yle para-pul verdiği-mizden değil, anlaşıldığı, sevildiği bildiği, duyarlılığımızın ay-rımında olduğu, baba ve annesiyle olan s rt şmelerini azalttı-ęımız için, o da bizi seviyor.

Oğlumuzu büyütürken az mı çelişki yaşadık. O dünyayı yeniden kurmağa kalkıştı, biz de onu kurtarmağa çalıştık. S r-t şme yaratıp, iletişimi koparmadık onunla. Ama bizim oğlu-muz kendi oğluyla bu tür bir ilişki kuramadı, beceremedi işte.

İş; insanın yalnızlığını  rt yormuş meğer. Orta yaşlarda hayatın debisi yüksek ya. Akrabalara filan zaman ayıramıyor-duk. Arkadaşlarımız  n plandaydı. şimdi akraba günleri yapı-yoruz, bayramlarda toplanıyoruz.   -dört kuşak bir arada ol-mak öyle keyifli ki..

Ben yaşlılık sayesinde tecrübesizlik, parasızlık, beceriksizlik-ten ötürü tadına varamadığımız şeylere kavuştum. Emeklilik işten atılmak belki ama; yararsızlık, işe yaramazlık anlamında kullanılması beni üzüyor. İnsan hak ettiğinde, kanun onu emekli oluyor. Ama o kanun insana "Popon berger koltuğun-dan, ayakların puftan kalkmasın" demiyor ki.

Sana na ızane tavsiyelerim olacak: Ne kadar çalışırsan  alış; bir gün emekli olacaksın. Üstelik daha fazla paraya gereksi-nimin olduğu bir zamanda, yoksullaşacaksın. İyisi mi şimdi-

den önlem al! Çula çaputa para harcama. Şunu bil ki; yaşlılık bir temkinlilik hali.

Yaşınız ilerledikçe hızınız düşüyor. Telaşa, aceleye gelemiyorsunuz. Sükunet ve huzur arıyorsunuz. Temkinli oluyorsunuz.

Mesela... Kar, buz, yağmur, güneş... Şemsiyem hep yanımdadır. Düşmemi, ıslanmamı, başımın sıcaklamasını engellemek için. Gözlüklerimin yedeği bulunur. Daimi ilaçlarımızın da stoğu. Salaş'ın oyuncak kemiğinin bile yedeği var.

Ah, bir sevmeyi denesen Salaş'ı, korkmaktan vazgeçip. İyi ki evlat edinmişiz onu. En keyifli meşgalemiz oldu. Dışarıdan eve geldiğimde üzerime bir atlayışı var ki. Nesime'ye *"50 yıldır evliyiz bir gün beni Salaş gibi karşılamadın!"* diyorum; gülüyor.

Bak biz köpeğimiz sayesinde, yaşadığımız kentin hiç kullanmadığımız alanlarını, parklarını kullanır olduk. Onu gezdirme bahanesiyle her sabah-akşam çıkıyoruz evden. Hem hava alıyoruz, hem de yeni insanlarla tanışıp, konuşuyoruz.

Karşı dairedaki komşularımız bizden daha genç emekli bir çift. Her sabah sütlü kahve içiyoruz birlikte. Kahve bahane, amaç karşılıklı öldük mü kaldık mı kontrolü. Sabah 10.30'da da gelin kız Maksude içtima alıyor bizden.

Hastane işlerimizi, tıbbi kontrollerimizi hiç aksatmıyoruz. Uykusuzluk sorunumu akupunkturla çözümledik. Sadece çok üşümeme çare bulamadılar.

Eczacımız Şengül Hanım en sıkı dostumuz oldu. Bize hediye ettiği ilaç kutusuna her pazar akşamı haftalık ilaçlarımızı hazırlayıp, bu kutunun bölmelerine koyup içtiğimizden hiç karışıklık olmuyor.

Gece yatağıımıza çekilmek tam bir seromoni. Önce başucu sürahilerimdeki su tazeleniyor. Ardından karyola başlığına astığımız. Devrek bastonları kontrol ediliyor. Niye? Tuvalete kalkacak olduğumuzda, başımız dönecek olursa, kullanırız diye.

Nesime benim çoraplarımı çıkartmama yardım ediyor. Ben de onun *–kireçlenmiş kollarını kaldıramadığından* - giyinmesine yardımcı oluyorum.

İkimiz de diş protezlerimizi çıkartıp, ilaçlı suyla dolu kapaklı bardaklara koyuyoruz. Sonra da gözlükler etajerin üstüne konuyor. Kulaklığımı da çıkartıyorum.

Günün en keyifli anı Nesime'nin alnına bir öpücük kondurmak ve *“Allah rahatlık versin”* demek.

Başucumdaki düğmeden floresanı kapatıp, apliklerimizi yaktıktan sonra yorganı çekiştiriyorum kendime.

Nesime nadiren *“Kulaklığını çıkartmasan da; arada bir beni duysan!”* dediğinde gülüşüyoruz; aslında “ıtır kokusu yüreğimi dağlasa” da.

BAHTI ŞEN OLASICA

“Emek harcamadan anneanne oldum. Şimdi de adını koyma mutluluğu yaşatıyorsunuz! Sağ olun evlatlarım! Adını her ünllediğimizde bahtı açılsın, şenlensin inşallah!” diyen Ayten Hanım, genç anne-babanın meraklı ve heyecanlı bakışları eşliğinde kucadıındaki bebeği hafifçe yukarı kaldırarak sağ kulağına yönelip, ezan okudu.

Ardından sol kulağına yönelip biraz yükselttiği sesiyle üç kez “**Bahtışen**” dedi. Bebeği koklayıp ‘adıyla yaşasın’ derken babasına uzattı.

Boynundaki siyah kordonlu beşibiryerde kolyesiyle bütünleştirdiği Ayten Hanım’ın kolyenin kancasını açmağa çalıştığını gören Elvan, yardım etmek için yerinden kalktı. Kancayı açıp kolyeyi sahibine verdi.

Bebeği yatağına bırakmaya giden Erdil döndüğünde Ayten Hanım “Bu kolye benim güç kaynağımdı. Ona artık ihtiyacım kalmadı. Uzun zamandır bu ‘bahtı şen olasıca kolye’mi kime vermeliyim? Benden sonraki sahibi kim olmalı ‘ diye düşünüyordum. Dün gece karar verdim; o torunumun olmalı” diyerek avucundaki kolyeyi Elvan’a uzattı.

Genç çiftin şaşırdığını görünce “İki yıldır ben sizinle evimi paylaşıırken, siz de benim yalnızlığımı paylaştınız” dedi. Oturduğu yerden yavaşça uzanıp yaşlı kadının tombul kahverengi lekeli ellerini avuçlarının arasına alan Erdil: “Ayten Teyze; ‘bahtı şen olasıca kolye’nizin öyküsünü anlatır mısınız?”

Anlık şaşkınlığını çabucak geçştiren Ayten Hanım “Uzun sürer” deyince, Elvan’ın söylediği “Yeter ki, Bahtışen izin ver-sin” sözleri tümünü gülümsetti.

“Nerden başlasam... Ailemin dördüncü çocuğuyum. Hepimiz kızız. O zamanlar da geçim zordu. Babam, inşaat usta-sıydı. Annem ev kadını. Babacığım kışın bir top pazen, yazın da basma alır, anacığım da bu kumaşlardan giysilerimizi di-kerdi. Kasabalı bize ‘macır (muhacir) güzeli kızlar’ derdi. He-nüz on altısında, on yedisinde talipleri çıkan ablamları ‘evden bir boğaz eksilsin’ hesabına bizimkiler evlendiriverdiler.”

Önündeki bardaktan büyük bir yudum alan Ayten Hanım kaldığı yerden devam etti: “Ben, okuyup, Zehra öğretmenim gibi topuz saçlı, inci küpeli, naylon çoraplı, topuklu ayakkabı-lı, evrak çantalı bir öğretmen olmak istiyordum. Onun gibi ev-lenmeyecek, kısmetim çıktığında ‘Ben öğrencilerimle evliyim.’ diyecektim. Dönümcü Necati Efendi’nin evinde altlı-üstlü oturduğumuz öğretmenimle birlikte okula gider, geceleri ders çalışırdık. Ana-kız gibiydik.

Beşinci sınıftayken ısrarla babama ‘Ayten, Öğretmen Oku-lu sınavına girerse, kazanır. Öğretmen olur! Eli ekmek tutar’ dediyse de, ikna edemedi. Hatta babamı kaymakamlığa şikayet etmekle bile tehdit etti. Kasabadaki ortaokula da gönderilme-dim. Okuyamamak içimde ukde kaldı. Ortaokula giden kom-

şumuzun kızı Şefiye'nin podiyesini giyip, şapkasını takar, boy aynasında kendimi seyrederdim.”

Sehpadaki peçeteyle gözlüklerinin camını silmeye çalışırken titreyen sesiyle “Elvan Kızım! Sabahları senin ayakkabı tıkırtılarını duyduğumda pencereye fırladığımı bilmezsin. Senin okula gidişini görmek için. Bilgisayar çantanla, döpiyesinle, şekilli saçlarınla sana gıpta ettiğimi bilmiyorsun değil mi?”

Ağlayarak sözlerini sürdürdü: “Annem on bir yaşındaki bir çocuğun omuzlarına yükledi evin tüm işini. Çamaşır çitlemekten ellerim yara olurdu. Beni yufka açarken, reçel kaynatırken, yorgan kaplarken, tarhana ovalarken gören öğretmem çok üzüldü. Şimdiki kızlar, okusun, okumasın hiç bir iş yapmıyor. İlk görücüm geldiğinde, on üçümü sürüyordum. ‘Ben evlenmek istemiyorum’ diye yatağında sabaha kadar ağladığımı öğrenen annem ‘Seni veren mi var da, ağlıyorsun?’ deyince rahatlamıştım.

Bir sabah bir adam geldi eve. ‘Halil usta inşattan düştü. Durumu iyi değil’ deyince, ev sahibimiz Necati Efendi Amca’yla inşaata koştuk. Hayatımda gördüğüm ilk ölüydü, babam. Artık hayat annem ve benim için daha da zorlaşmıştı. Ortanca eniştem bize destek olsa da, nereye kadar? Hastalanan yeğenimi yoklamağa gittiğim bir gün dönüşte, evimizdeki tanımadığım insanlar vardı. Görücü olduğu anlaşılan kadınların sorularına da, ‘Kızım, bir kahve yapsan!’ diyen anneme de çok bozuldum. Kadınlara çok iyi davranan annemin yalnız kaldığımızdaki düşünceli hali, iyiye delalet değildi.

‘Gel hele’ diye seslendiğinde, ikiletmeyip hemen karşısına oturdum. ‘Bak kızım; enişten kollamasa açlıktan nefesimiz kokacak! Bugünkü kadınlar yukarı mahalleden, Kömürcü Yılmaz

Efendi'nin kardeşleri. Sen tanımazsın. Yılmaz Efendi'nin karısı, Feyzan Kadın, evlendikten dört yıl sonra şehre yeni gelen doktor sayesinde gebe kaldıydı. Dem boşalınca, bebesini düşürdü önce. Ardından kendi gitti; gencecik yaşında' diye nefes almaksızın anlattığı hikayenin sonu anlaşılmıştı.”

Bardağındaki sudan büyük bir yudum alan Ayten Hanım anlatımını sürdürdü. “Yılmaz Efendi evlenmek için kız arıyormuş. Geçenlerde Düğmeci Arif'in dükkanından çıkarken seni görmüş, beğenmiş. Yaşının küçük olduğu söylenince ‘Benim yanımda büyüsün!’ demiş. Görücülere ‘Ayten, daha yeni aybaşı oldu. Oncağız çocuk kadınlık yapamaz’ dediğimi de bil’ diyen annemi ağlamaklı sesimle susturup sordum: ‘Beni otuz yaşındaki o adama vermeyeceksin değil mi?’

Annemin ‘Yaşı büyük ama temiz insan, hali vakti yerinde. Git kendini, kurtar bu yoksulluktan’ sözlerini ise duymazlıktan geldim. Zaten bu işi istemeyen sadece öğretmenim ve bendik.

Ertesi gün sabah annem, saçımı örerken ‘Bunları başkasının elleyeceğini düşünmek bile üzüyor beni’ diye ağlamağa başlayınca anladım; Yılmaz Efendi'yle evlendirileceğimi. Yapılacak bir şey yoktu.

Üzüntüsünden gözlerimin içine bakamasa da bana hep ‘hayırlısı olsun’ diyen öğretmenimin, anneme beni evlendirmekten vazgeçmesini, beni kendisinin okutabileceğini, hatta evlatlık alabileceğini söylediğini sonradan öğrendim.

İki hafta içinde düğün-dernek kuruldu. Evlenen sanki ben değil, başkasıydı. Yılmaz Efendi'nin eli boldu. ‘Her şeyin en iyisi alınsın, yapılsın’ talimatı vermiş. Nikah memurunun ‘Gelin Hanım; yüzün gülsün biraz’ demesine, benim efendi çok

bozuldu. Dügün günü ablalar anlattı gerdeğin anlamını. O gerdek sonra başıma ne işler açtı bir bilseniz?

Düğünden aklımda kalan sadece öğretmenimin söyledikleri. Bizim yörede gelinler, siyah bir kordona geçirilen beşibir yerde altınını kolye gibi takar. Öğretmenim bana düğün hediyesi olarak beşibir yerde takarken ‘Bu altını doğduğumda nemem torunumun bahtı şen olasıca diyerek kundağıma takmış. Seni çocuğum bildim ben. Bu ecdat yadigarı altın, senin bah-tını şen etsin evladım’ dedi.

Şimdi Bahtışen’in olan o altını, kırk yedi yıl boynumda taşıdım. Eskidikçe, kordonunu değiştirdim sadece” derken eli boynuna gitti.

Elvan ile Erdil’in kendine baktığını görünce kolyesinin artık yerinde olmadığını anımsadı.

“Neyse... Dügün bittikten sonra hoca nikahı kıyıldı. Sonra gerdek odamıza gittik. İşte burada kabus başlıyor. Çok canım yandı o gün. Bağırmmak için yastık ısıırıyordum. Yılmaz Efendi hiç bitmemecesine canımı acıttı. Yüreğimi kanattığından habersiz olabilirdi ama, aşağıdan gelen kandan haberdardı. Yine de benimle uğraşmayı sürdürdü. Kanama ertesi gün de durmayınca şehre, doktora gittik. Kanamanın nedeni, aşırı zorlama ve yaşımın küçük olmasıymış. İğne yapıp, hap veren doktor Yılmaz Efendi’yi kenara çekip bir şeyler söyledi.

Çok kan kaybettiğimden, düzelmem zaman aldı. Şefkatli ve kollayıcı bir baba gibi iyileşmemi bekledi. Yanıma sokulmasa da, hava karardığında içimi korku sarardı. Bir gece sabredemeyip, üzerime geldi. Titriyor olmama, bağırmmak için yastığı ısırmmama, çarşafta göllenen kana aldırış etmedi. Epeyce sonra kalkıp bir sigara içti, sonra da sandıktan çıkardığı çarşafı

altıma serdi. Bu kez o da korkmuş gibiydi. Gözümün içine bakamıyordu. O gece çok uğraştım, ağlayamadım.

Kanama kesilmeyince, yine aynı doktora gittik. Doktor ‘Ben sana ne demiştim efendi?’ diye bağırınca, benimki kafasını önüne eğdi. Ne dediğini bilmiyordum ama denilenin benim iyiliğime olduğu kesindi. Her kalkışma, kanamayla sonuçlanıyordu. Hep böyle gidemezdi. Aslında başka bir adam olaydı, beni kapıya koyardı. Oysa o hep ‘çocukla evlenirsen olacağı bu!’ diyerek kendini suçladı.

Sonunda Yılmaz Efendi bana dokunmaktan vazgeçti. Yatak işimizin olmadığını dert ortağım öğretmenim biliyordu sadece. Annem iki yıldır döl tutmuyorum diye hayıflansa da beni götürdüğü doktorun ‘On sekiz yaşından önce evlenenlerde gebelik olmaması tabii. Endişelenmeyin. On sekizinden sonra gebe kalmazsa gelin!’ demesi, kasabanın ebesinin de ‘Kadın kısmı ilk adetten beş - altı yıl sonra çocuğa kalır’ demesi anemi rahatlatmış. Karı-koca olmadığımızı bilmeyen annemin, hamile kalabilmem için beni hacı-hocalara götürmesine hiç itiraz etmedim

Uzun bir aradan sonra bir gece Yılmaz Efendi üzerime gelince, yine kanama başladı. Bu kez İzmir’e gittik doktora. Meğer rahimde ur varmış. On dokuzumda rahimim alındı.”

Derin bir nefes alan Ayten Hanım “Çocuklar, iç karartan hikayemden sıkılmadınız mı?” sorusuna “hayır” yanıtı alınca anlatımını sürdürdü. “Kanamanın kaynağı kurutulsa da, benim korkum geçmedi. Yatağıma her gelişinde, bütün vücudum kaskatı kesildiğinden, karı-koca olamıyorduk. Hakkını yememeliyim, Yılmaz Efendi bu nedenle beni hiç üzmedi, kalbimi kırmadı. Kocalık yapmasına meydan vermediğim için,

bana babalık yaptı. Her ihtiyacımı karşıladı, beni gezmelere götürdü. Anneme küçük bir ev verdi, geçimini sağladı. Ben de onun aşağı mahalleden kendine dost tutmasına ses etmedim. Bu konuda birbirimizle hiç yüz göz olmadık. Ben ona hak verdim, o da bana. Beni üzmemeye itina etti. Ben de ona saygıda kusur etmedim.

Öteki kadından da çocuğu olmadı. Yoksa yapmadı mı? Bilmiyorum. Annem, dost meselesini bilmezlikten geliyor, belli etmese de nikahım gidecek diye korkuyordu. Evlilik değildi; evcilikti bizimki.

Yılmaz Efendi'yi sevdim mi? Bilmem? Sevmişimdir herhalde. Yüreği serin değil, sıcak bir adamdı. Başka bir erkek, beni kapıya koyardı. O baş tacı etti.

Bunu bile çok gördü mevlam! Tevziata çıkacak şoförlere irsaliye kağıtlarını vermek için kamyonların yanına giden Yılmaz Efendi'yi, kamyonunu geri geri yapan şoförün biri görmeyince arka tekerinin altına alıvermiş. O dakika gitmiş bizimki.

On dördünde çocukken evlendim. Ne genç oldum, ne yetişkin. Kadın bile olamadım. Avratlık yapamadım. Anne olamadım, bebe emziremedim. Otuz yaşında dul kadın olup, yaşlandım" diyen Ayten Hanım ağlamaya başladığında fark etti; Erdil ile Elvan'ın da ağladığını.

Önce toparlanan Ayten Hanım oldu. "Türkan Şoray'ın oynadığı bir film vardı 'Buğulu Gözler' diye. Seyrettiniz mi? O filmin şarkısıdır: *Gülmeyi bilmedi hiç / Buğulu gözler ...* Yıllarca o şarkıyı içimden söylediğimi kimse bilmedi. O şarkı benim hayatımın şarkısıydı" diye anlatırken Erdil'in koltuğundan kalktığını fark etmeyip, sözlerini sürdürdü.

“Yaşasaydı şimdi yetmiş sekizinde olacaktı, toprağı bol olasıca. Varlığında olduğu gibi, ardından da yokluk çektiirmedi bana. Kardeşlerim, iki taraflı yeğenlerim beni hiç yalnız bırakmadılar. Sonra hayatıma siz girdiniz, kızım-oğlum oldunuz. Beni anneanne yaptınız. Bahtı şen olasıca altınımı kime bırakacağım derdinden kurtardınız beni.” derken, odayı Belkis Özener’in sesi doldurdu.

“Bulutlu gecelerden / sonra da güneş parlar / bir benim karanlıkta / bir benim böyle ağlar”

Şarkının nakaratı başladığında Erdil ile Elvan dans ediyor, Bahtışen odasından ağlayarak anneannesinin şarkısına eşlik ediyordu:

“Çocuklar çiçek sever. / Kadınlar çocuk ister / Gülmeyi bilmedi hiç / Buğulu gözler”

SİGARA DEĞİLSİN Kİ SENİ SİLEYİM

Yılların getirdiği hüznle karışık hazan rengi yalnızlığımla baş edemez oldum. Zaman geçtikçe katmerlenen bu duygu, artık önümü görmeme de engel oluyor. Yaş aldıkça insanlar anılarına sahip çıkar ya! Oysa ben anılarımı hiç rahat bırakmadım. Elimde olmadan uyurken bile tüm yaşamımı kilitleyen çocukluk ve ergenlik yıllarımda gezinirim tek başına.

Bu gezinti esnasında ne 14 yıl önce beni yıldızlara yeğleyen eşim, ne üzerime titreyen çocuklarım, ne de üzerine titrediğim torunlarımla yaşadığım güzellikler gelmez aklıma.

Belleğime darmadağınık serpiştirilmiş siyah, kurşuni, gri, beyaz ve haki renkli yap-boz parçacıklarını bütünlediğimde çocukluk ve ergenlik dönemime ait görüntüler çıkar ortaya.

GRİ: Gümlmemek için çekilen kürekler

Annem “*Gidelim! Burada çoluk-çocuk öleceğimize, memleketimizde ölelim daha iyi*” dese de, babamı dönmeye ikna edemiyordu. Ne zaman ki annemin şakağına şarapnel geldi zaman babam “*Biz bu memleketten gitmeliyiz*” dedi ve izin kağıtlarımızı çıkarttı.

Oradan, Mandraki iskelesinden sabah sekizde bindiğimiz Rum baba-oğulun kullandığı sekiz metrelik motorlu bir sandalla on üç kişi yola çıktık. Sandalcılara dört kişilik aile, genç

karı-koca ve biz fert başına para ödemiştik. Denizaltı tarafından 'gümmmmm' letilmemek için, sandalın motoru kullanılmayıp, kürek çekildi. Şimdi feribotla 45 dakika olan bu yolu yirmi saatte alabildik.

Akşama doğru hava bozdu, Fırtınadan batmak üzere iken bir yelkenli görüldü uzaktan. "*Türk müsünüz? Bizi kurtarın!*" diye bağırmaya başladık. Bizi tek tek motora taşıdılar, sandalımızı da arkaya bağladılar.

İki yaka arasındaki o kaygı dolu uzun yolculuğu, motorcuların bizden daha fazla olan tedirginliğini hiç unutamadım.

KURŞUNİ: Kremalı sebze çorbası niyetine içilen şehriye çorbası

Nihayet Marmaris-Kadırğa. Saatler süren gümrük muamelesi. Orada bıraktıklarımıza olan yasımızla, gözümüzde yaşımızla yerleştirildiğimiz cami. Hatırlamak bile istemediğim şeyler yaşadığımız için için hala nefret ettiğim; Marmaris.

Caminin bahçesindeki kulübede duran görevliler izin vermezse yerimizden ayrılamazdık. Selanik m'acıru bir adamın dağıttığı şehriye çorbasını, İtalyan Okulundaki kremalı sebze çorbası niyetine içerdim. İki beslenge ile bahçıvan ve bekçi çalıştırılan bir evin kadını iken, şimdi sade su ile pişirilmiş şehriye çorbasına şükretmek annemin zoruna giderdi. Çorbaya kaşık sallayışımızı uzaktan tütün içerek izleyen babamın o düşünceli halini de unutmadım hiç.

GRİ: Reçel kavanozunda, ayakkabı içinde altınlar

Kilimlerin üzerinde öbeklenerek oturur, paltolarımızı örtünerek uyurduk. Annemin yatarken erkek kardeşimin ayakkabısını başının altına almasını, bazen de o ayakkabıyla kalabalıktan uzaklaşıp dönüşünde elinde sımsıkı tuttuğu bir şeyi babama vermesini anlayamazdım. Meğer ayakkabının içinde altın

liraları varmış: reçel kavanozlarının içindeki mumlanmış bez keselerde olduğu gibi.

Oradan ayrılırken “Yorganın içinde altın kaçırıyolar” diye babamı ihbar etmişler. Gümrük memurları yorganın içindeki altınlarımıza el koyduğundan kalabilen altınları bozdurarak, yaşam sürdürüyorduk.

BEYAZ: Kocaman kulplu bardaktaki ayran

Bir ay kadar sonra Milas’a gönderildik. 800-900 haneli bu kasabadan belleğimde kalanlar mı? Güzel evler, askerlik şubesi binası, postane ve eczanenin biraz ilerisindeki meydan, çınar altındaki kahvehanede babamın bana içirttiği bol köpüklü ayran. Ne zaman susasam, o kocaman kulplu bardaktan ayran içmeyi hayal ederim hala.

Milas Halkevi’ne yerleştirdiler bizi. Gençlerin piyano çaldığı, keman çalmayı öğrendiği, kitaplar okuduğu, piyesler sahneye koyduğu, bilardo oynadığı Halkevi bize yatakhane oldu. Kadın ve çocuklar, erkeklerden ayrı yukarıdaki odalarda sıkış tepiş yatarı. Çocuk ağlaması, ter ve ayak kokusu. Yattığım yerden pencere panjurlarındaki demir işlemlere bakardım hep. Sekiz ay kaldığımız Milas’ta Kaymakamlık binasının bahçesindeki yoğurt çiçeklerini de, annemin açlığını bastırması için haşlayıp limon sıkarak önümüze koyduğu turp otu salatasını da hiç unutmadım.

GRİ + SİYAH: Bir tuşuna bile basamadığım piyanom

Babacığım her gün beni, imtihan ederdi. Rumca “*Altınlar nerde?*” diye sorar, “Gömüde. Çatal ağacın yanındaki mandalinin altında. 113 tane” diye yanıtlardım. Neden? Evin büyüğüyüm ya! Eğer buralarda babam ölecek olur ise; oradaki evimizin bahçesine gömdüklerimizi gidip alıp kardeşlerimle paylaşmamız için. Harp bu, şaka değil.

Türkiye'ye geçici olarak giderken kendi evimizi boşaltıp, kocaman odaları olan bir evi dört aile ortak kiralamıştık. Mehmet Amca adında birini de bekçi tutmuştuk. Evin dışarıdan olan merdivenlerini de yıktırmıştık ki; içeriye kimse girmesin.

Bizim oda tavana kadar eşyayla dolmuştu. Oymalı ceviz mobilyalarımız, mutfak eşyalarımız, ipek halılarımız, annemin çeyizleri, babamın ortağı Giovanni'nin İtalya'ya dönerken bana hediye ettiği ancak bir tuşuna bile basmamın nasip olmadığı piyanom, karpuzlu gaz lambalarımız, gümüş su takımlarımız, üç tekerlekli bisikletim.

Evimizde müzelerde sergilenebilecek nitelikte eşyalar vardı. Annem, halasından, annesinden ve kayınvalidesinden olmak üzere üç miras yediğinden evimizde çok özel parçalar vardı. Babamın yere oturmuş fal bakan çingene kızının resmedildiği ipek duvar halısına çok para verdiğini hatırlarım.

Bekçi Mehmet Amca bir şekilde evde ölünce kulağını fareler yemiş. Evin dışına taşan kokudan öldüğü anlaşılınca, kapıyı kırıp cenazeyi çıkartmışlar.

SİYAH + KURŞUNİ: Yağmalanan eşyalar ve umutlar

Oraya geri döndük; bizim gibi gelenlerin çoğu geri dönmediyse de, biz mecburen döndük. Türkiye'de hayat çok zordu. Paramız, eşyalarımız ve malımız oradaydı.

Dönüşte, eşyalarımızdan kalan sadece hamur ve et tahtasıydı. Babamın ikisini de bahçeye fırlatıp "*Bunları niye götürmediniz?*" diye bağırdığını hiç unutamam. İskele kurarak, boşaltılmışlar evi. Tüm evler yağmalanmıştı ve yapanlar belli değildi.

Yeni evimiz Mercan Tepesi'ndeydi. Bahçesinde altınlarımızın gömülü olduğu eski evimizde, köpeğiyle birlikte Maria

adında bir kadın oturuyordu. Günler geçiyor ama biz altınlarımızı kavuşamıyorduk. Köpek, bahçenin yola bakan tarafından girmemizi engeldi. Kadın da evden çıkmıyor.

Eski evimizin karşısındaki komşumuzun kızına misafirlğe gitmiştim. Laf arasında “*Maria bugün telaşlı. Torununun vafiz töreni var. Ziyafete gidecek!*” denince, “*Köpeği de götürürler mi?*” diye sordu. “*Evet, götürürler*” yanıtını alınca heyecanımı gizlemek kolay olmadı. Eve gittiğimde babama müjdeyi verdim.

Bahçeye atlayarak kazmaya başlayan babama gözcülük yapmışım. Toprağın altından çıkartılan kutu içindeki 113 İngiliz Lirası ile yeni evimize yeni eşyalar alındı. Babam yeniden bir araba edindi.

(SİM)SİYAH: Niyet soğana, kısmet pandantife

Hep birlikte sığınağa kaçtığımız bir gün “*kasap evi: yiyecek buluruz*” diye düşünen hırsızlar, annemin mutfakta soğan-patates sepetine bir keseyle koyduğu mücevherleri bulup alıyorlar. Şans bu: soğana niyet, elmas gerdanlık- pandantif, yüzük ve 76 İngiliz Lirasına kısmet. Tüm mücevherlerinin çalındığını öğrendiği anda annemin yüzünün sarardığını, bağır-mamak için eşarabının ucunu ağzına alarak emdiğini, kendini bastırdığını hatırlıyorum. Uslu ve uysal olduğundan değil, dili tutulduğundan bağır(a)mamış.

Günlerce konuşamadı. Sıkça sinir krizi geçiriyor, asabiye doktorunun gözetiminde yaşıyordu. Çok sonraları biraz açıl-sa da, o hep sorarsan cevap veren, az konuşan, dalgın ve düşünce-li bir insan oldu. Öksüz ve yetim olan annemi eşya ve altınlar-dan daha çok mücevherlerin çalınması etkiledi. Çünkü onlarla birlikte tüm anıları da çalınmıştı. Zaman aldı düzelmesi. Tür-kiye’ye döndükten sonra, doktor önerisiyle yaptığı doğum an-nemin toparlanmasını sağladı.

BEYAZ + GRİ VE SİYAH: Yetişkin kız çeyizi

Evett; yeniden döndük Türkiye'ye. Her şeyimizi yitirdiğimizden orada yaşamamanın anlamı kalmamıştı. Marmaris üzerinden yeniden Milas'a geri döndük. İlk gelişimizdeki gibi, bizimle gelenlerle birlikte depo gibi bir yerde sıra sıra dizilip yat-tık. Üç ay sürdü bu sefil halimiz. Babam kendini biraz topar-layınca bir ev tuttu, sonra da iş buldu.

Mecburen döndük anlayacağın. Bombalardan zarar gören evimiz için İngiliz Hükümeti'nin yapacağı zarar-ziyan ödeme-sini de alamadık.

Orayı hepimiz çok özledik ve hiç unutamadık Oradaki yaşam koşullarımızı burada sağlayamadığımızdan en çok da an-nem unutamadı galiba.

Benim çocukluğuma, gençliğime, oradaki yaşamıma dair hiç fotoğrafım yok. Geçmişim yok anlayacağınız. Neden?

Yüksek bir tepede içinde nilüfer çiçekleri olan bir suyun kenarında üzerimde kloş etekli turuncu bir elbiseyle çekilmiş kartpostal gibi bir fotoğrafım vardı. Dipdiri hoş bir genç kız adayı. Tüm aile ve okul fotoğraflarımızın bulunduğu albü-mümdeki bu resmimi çok severdim.

İkinci ve son gelişimizde Marmaris'te gümrük kontrolüne girdik. Benim elimde salt bana ait içinde dantellerim, diplo-mam, albüm ve kitaplarımın yer aldığı valizim '*yetişkin kız çe-hizi*' diye hiç ellenmeyip, alıp başka odaya koydular. Sonra, kayboldu valiz. Babam bulmak için çok uğraştıysa da. Hala bir mucize olsa o valize, fotoğraflarıma ulaşısam diye geçer içim-den.

(SİM)SİYAH + HAKİ: Duvarlardaki tavuklar-tavşanlar

Ufacık bir çocuğun, 13-14 yaşına gelene kadar yaşadığı harp ortamından hatırladıkları, hiç unutamadıkları ya da unutmak istedikleri mi?

Ben savaşa hala karşıyım, karşıyım, karşıyım. Neden? Neden insanlara yapılır bu zulüm? Yıllardır bu sorunun yanıtını kafamda bulamadım. Neden savaş/savaşlar? Allah bu canı ver-diye, o alsın! Neden insanlar can alıyor? Bir avuç toprak için, menfaatler için insanlar neden öldürölür? Neden savaş? Dünyanın her hangi bir yerindeki savaş beni üzüyor. Çocukların, bebeklerin, yatağındaki insanların, görevini yapan insanların öldürölmesini mazur gösterecek hiç bir neden yok! Yazık ya!

Yedi sene süren harbin beş senesini dolu dolu içinde yaşadım. Şahit olduğum ölümler beni çok etkiledi. Banyolarda bornozlarla asılmış, pişmiş, öldürölmiş insanlar, tazyikle duvarlara yapışmış tavuklar-tavşanlar görmüş olmak tüm yaşamımı etkiledi. Savaş: korkunç bir şey!

Ortalığı görebilmek/aydınlatabilmek için uçaklardan fener(ışık) atıldığında bombardıman başlardı. Uçaklar filo halinde uçardı. 1940'lı yıllardan bu yana kaç yıl geçti ama ben hala kulaklarımda bombardıman uçaklarının sesini duyarım.

(SİM)SİYAH + BEYAZ: Can pazarındaki dayanışma

Geceleri elektrik yakmaz, lambaları siyah kağıtla kaplardık. Dışarıya ışık sızmamalıydı. 'Serene' çaldığında kalenin altındaki Bizanslılar döneminden kalma sığınağa koşardık. Kale içine açılan kapısı da olan bu sığınağın duvarları sandık büyüklüğündeki taşlarla örölümüştü. Din-dil-ırk ayrımı olmadan Türk, İtalyan, Ermeni, Hristiyan tüm aileler oraya sığınardık. Küçükler korunur, büyüklere saygı gösterilirdi. Can pazarında olmamız, paylaşım ve dayanışmayı azaltacağına, arttırıyordu.

Evimizin üst katındaki yatak odalarına çıkmaz, aşağıda yer yatağında ayağımızda botlar üstümüzde paltolarla yatardık. Evimizin kapısı kilitlenmezdi. Tedirgin uyurduk hep. Okul zaten yok. Mevsim kış. Açlık sefalet diz boyu. Sadece su içerek yaşayan insanların açlıktan karnının şiştiği günlerdi; o günler.

Biz variyeti olan bir aile olsak da, ağzımızın tadı yoktu. Hayat o yaşta benim gibi çocuklara yoksulluğun, yoksunluğun anlamını öğretmişti.

Babam kasaptı. Askeriye için toplu hayvan kesimi yapıp, sattığında sakatları eve getirirdi. Bir tepsinin içine konan böbrek-paça-ciğer-kelle-işkembenin üstü askerler görmesin diye siyah bezle örtülerek, elime verilir.

Tembihlendiği şekilde Yunanlı Sabestiaya'lara, Hambo'lara, Eleni'lere, hristiyan dokuz çocuklu Garibi'lere, karşımızdaki Halide ve Makbule Teyze'ye sırayla götürürdüm. Ayırım-gayrım yoktu anlayacağın.

Babam Çukur Mecit denilen yerdeki küçücük fakir evlerinde başkalarının desteğiyle yaşamını sürdürebilen müslüman-hristiyan insanlara da el arabasıyla yiyecek götürürdü.

(BEM)BEYAZ + BEYAZ: Niko

Bir bacağı dizinden kesik bakkalımızın torunu Niko'yu evlerinin çatısına düşen bomba öksüz, yetim ve ablasız bırakmıştı. Bahçedeki çeşmeye ellerini yıkamaya gittiği için küçük sıyrıklarla ölümü savuşturan, portakalımın yarısını bile paylaştığım, mahzunluğu içimi acıtan, karışık hislerle sevdiğim benden iki yaş küçük Niko.

'Mama' dediği annemin ona hediye ettiği kemer sayesinde pantolonunu iple bağlamaktan kurtulduğu için sevinçten sırtaki oynayan Niko. Yıllar sonra karşılaştığımızda dakikalarca birbirimizden kopamadığımız Niko.

SİYAH/BEYAZ: Çaput Bebek

Tesadüfen yaşadığımdan bugünlere gelebilmek, hala nefes alabilmek benim için çok anlamlı. Neden mi?

Mira Mari Otel'i'nin ön bahçesinde dört kız arkadaş evcilik oynarken müthiş bir patlama sesi duyunca çok korktuk. Otelin alt katındaki sığınağa koşmamız gerek. Bir tank parçalanırken, mayınları patlatıyormuş. Koşamadan sıra sıra tankların otele doğru geldiğini gördük. Korkuyoruz ama yapabileceğimiz bir şey de yok.

Karşımızdan üç Alman askerinin bize doğru geldiğini gördük. Aralarında almanca konuşuyorlar. İnsanları öldürdüklerini biliyoruz, ama biz görmedik. Silahlarını bize doğru yönelttiler. Elimdeki, annemin diktiği çaput bebeği en yakınımdaki askere uzatınca şaşırdılar. Üçü aralarında bir şeyler konuşup, sonra silahlarının yönünü değiştirdiler. Çocuk olduğumuz için acıdılar bize.

Diğer arkadaşlarım birbirlerine sarılıp, korkudan ağlarken ben oyun mu oynamak istemiştım acaba? İşte o çocukça davranış beni, arkadaşlarımı hayatta bıraktı.

(SİM)SİYAH + SİYAH + HAKİ: Sarı eşarp, sepet..

Harbe ilişkin en kötü fotoğraf karesi? Hepsi kötü ama en kötüsü: arkadaşımın ölümü.

Bombardıman başlamış. Sekiz yaşında iki çocuk: biri İtalyan Velicca, diğeri Türk Meryem. El ele tutuşmuş İtalyan Okulu'nun sığınağına koşuyor. Okaliptüs (karabiber) ağacının yanına geldiklerinde Meryem olanı, diğेरinin ağırlaştığını fark edince 'gel' diyor ama Velicca gel(e)miyor. Boynuna gelmiş şarapnel. Kafası yerdeydi. Elimden kayıp gidiveren el unutulabilir mi? Yıktım o gün ortalığı. Bağıra bağıra ağladım.

Annesinin “Neden daha hızlı koşmadınız?” sorusunu “Ancak, o kadar koşabildik. Sürü halinde gidiyorduk” diye yanıtladım. Ben arkadaşsız, onlar çocuksuz kalmıştı. Annesi beni gördükçe fena olduğundan, İtalya’ya döndüler. Sonra duyduk ki kadıncağız delirmiş. O şarapnel bana da gelebilirdi; yani tesadüfen yaşıyorum.

Bir kare daha... Babam beni mandalin almak üzere Mandraki çarşısındaki manav Kavros’un yanına gönderdi. Gittim. Kavros elime sepeti tutuşturup “Çabucak git, acele et” dedi. Ben elimdeki sepetle gidebileceğim hızda yürümeğe başladım. Bizanslılardan kalma kemerlerin yanındaki matbaanın orada dinlenirken yanıma elinde sepet olan, siyah mantolu, kafasında sarı eşarp bağlamış yaşlı bir kadın geldi. Konuşuyoruz.

“Bu harp filan değil, ahiret zamanı artık! Harp bittiğinde Avustralya’ya kızımın yanına gideceğim. Kocamdan kalma bilmardo salonunu satacağım önce” derken tepemizde bombardıman uçağını görünce canhıraşça “uçak, bomba” diye bağırdım. Ben hızlı yürüyorum, o yürüyemiyor tabii. Alarmı duymamıştık.

Patlama... Matbaanın içinde kartonların üstünde buldum kendimi. Yaşlı kadın, sarı eşarp ve sepeti ise çok uzaklara fırlamıştı.

(SİM)SİYAH + HAKİ: “Bakmıyor çeşmi siyahım”

“Tehlike bitti” alarmı çalınca matbaadan çıkıp, deli gibi eve koşarken, hep taş plak çaldığı için tüm mahallelinin çok sevdiği antikacı Hambo’nun dükkanının önüne geldiğimde Hamiyet Yüceses’in “Bakmıyor çeşmi siyahım” şarkısı gramofondan yükseliyordu. Tam o anda plak bitince, iğnesi cızırtı yapmağa başladı. Elimdekileri bırakıp, iğneyi yerine yerleştirtince çalmağa başladı.

Çocukluk mu? Yoksa insanlara moral vermek mi istedim? Neyse daha fazla oyalanmadan bizim sığınağın kapısına geldiğimde: “An-neeee” diye bağırdım. Öldüğümü sanıp perişan olan annem, sesimi duyunca yaşadığıma inanamayıp heyecandan bayılmış. Hep sevdiklerini kaybetme kaygısıyla, heyecan, üzüntü, yokluk içinde geçiyordu günler. Hastalandık mı? Hatırlamıyorum vallahi.

FLU: Yakut gözlü yılan bilezik ve sigara

Zeytin, incir, çam ve harnıp ağaçlarıyla, efgaliptolarla dolu Rodos’tan çok uzaklarda yine zeytin, incir, sedir ve karabiber ağaçlarıyla dolu Milas’ta yeniden kurulan hayatımız.

Yüzü hiç gülmeyen babam.

İstemedен evlendirildiğim yaşı, akli, boyu benden çok büyük olan mükemmel insan: Eşim Baki.

Yaşam nedenim: Çocuklarım.

Takmak için sürekli benden mekik yüzüğünü, yakut gözlü yılan bileziğini isteyen, ‘hırsız çaldı ya’ desek de inanmayan, o güzelim yüzü ve elleri kahverengi lekelerle dolan yorgun kadın: Annem.

Yaşama sevinci veren torunlarım.

Annesiz kalışım.

Baki’siz kalışım.

“*Sigara değilsin ki; seni sileyim*” sözleri geçer Yunanca bir şarkıda.

Belleğimdeki çocukluk ve ergenlik dönemime ait siyah, kurşuni, gri, beyaz ve haki renkli yap-boz parçacıklarını da keşke sigara gibi yaşamımdan çıkarabilsem, silebilsem!

“ YALNIZ YÜRÜMEYECEKSİN BU YOLU; YOL SEN OLACAKSIN...”¹

Hayatımızın rengi anneannelerimiz... Hayatımızın neşesi babaannelerimiz... Hayatımızın rengi ve neşesi dedelerimiz... Hayatımızın neşesi ve keyfi büyükbabalarımız... Hayatımızın rengi ve keyfi büyükannelerimiz... Hayatımızın rengi neşesi ve keyfi ninelerimiz ve dedelerimiz...

Yalnız yürümediğimiz hayat yolunda, kendimiz yol olmayı öğrenip becerene kadar anne-babamızla ve diğer aile üyeleri-mizle birlikte yanımızda olan anneannelerimiz, babaannelerimiz, dedelerimiz, büyükbabalarımız, büyükannelerimiz, nine-lerimiz ve dedelerimiz...

Biz torunlarının hayatına renk, neşe ve keyif katan kimi uzakta, kimi yakında, kimi uzak yakınımızda olan o güzel insanlar. Çoğu kez biz küçük yaştayken kaybettiğimiz büyük yaştaki o güzel insanlar...

Nasıl sevilmez; yeni aldığımız parfümü sinek ilacı sanıp evin her tarafına sıkan, haberlerde sürekli Saray Bosna'ya yardım götürən Birleşmiş Milletler'e ait konvoy görüntülerini iz-

1 Başlık: Umut Yanardağ.

lediğinde öfkeyle; “*Bu gavurlar da deli midir nedir! Uç gündür kamyon kamyon un taşıyorlar. Şu gariplere biraz da şeker, tuz, et filan götürseler ya!*” diyen, vefat eden yakını için “*Daha gençti. Bizim kadar filan...*” diyen anneannelerimiz...

Nasıl güldürmez; trende çıkardığı ayakkabılarını ineceği sırada bulamayınca sular seller gibi gözyaşı döken, televizyonda izlediği Arko kremi reklamında bebeğinin poposuna krem sürdükten sonra eşinin yanağına krem süren evin annesine “*Pasaklı kadın! Çocuğun kışından sonra elini kocasının yüzüne sürüyor*” diye kızan, saçlarını taradıktan sonra tarakta kalan telleri günah olduğunu düşüncesiyle kimsenin görmesini istemediğinden yaktıran, bir doktorla evli olduğum için her aradığımda daha ben “*Nasılsın?*” demeden, “*Aman kocanın kıymetini bil*” diye nutuk atan anneannelerimiz.

Nasıl sevilmez; hayatında ilk kez uçağa binmek üzere geldiği havaalanında anneme “*Kızım burası mı havalanıyor?*” diye soran, yaşarken devamlı bakımlı olmasını istediği için rahmetli dedemin mezarına gideceğinde hazırlanması saatler süren, kokular sürüp, en güzel kıyafetlerini giyen, 65 yaşındaki bir tanıdığımızdan “*Daha çok da genç çocuk*” diye söz eden, ‘Yine bir gülünihal’i duyar duymaz “*Benim şarkım çalıyor*” deyip radyonun sesini biraz daha açan, bir gün spiker bu şarkıyı ‘Münir Nurettin Selçuk’un şarkısı” diye anons edince “Ama o benim anneannemin şarkısı” diye ağladığımızda bize gülen anneannelerimiz.

Nasıl güldürmez; meşhur bir manken olan kuzenimle yemek yerken paparazzilere yakalanıp da “*Manken X’i herkesten gizlediği sevgilisiyle yakaladık*” şeklinde televizyonlarda görününce bize “*Ahlaksız! O senin akraban!*” diyerek elindeki bas-

tonu kafamıza indiriveren, Digitürk ödemesi geciktirildiğinden televizyonunda ‘lütfen ödeyin’ gibi bir yazı çıkınca “*Aaaah! Görüyo musun? Bir kaç gün geciktirdik diye tüm Türkiye’ye rezil ettiler bizi*” diyen, küçükken bize anlattığı masallarına hep, ‘*Masal masal matador, iki sıçan göt atoor*’ tekerlemesiyle başladığından tüm masal boyunca sıçanların nasıl ‘döt’ atabileceği konusunda varsayımlarda bulunmamıza, sıçanları ‘döt döte’ gözümüzde canlandırmamızı sağlayan anneannelerimiz.

Nasıl özlenmez; araba yolculuğunda bağırsakları bozulunca girdiğimiz benzinlik tuvaletinde, kat kat giydiği çamaşırları indirmeğe çalışırken kazaya uğrayınca ıslak mendillerle temizliğini yapıp, çantasından çıkardığımız temiz çamaşırları giydirmeye çabalarken “*Hakkını nasıl öderim, sana verdiğim emekler boşa gitmemiş. Ama sakın annene bişi söyleme*” diye ağlayan, perhizi nedeniyle kendisi için haşladığı tavukların en etli kısımlarını gizlice yediğim için öldüğünde “*Eğer geri gelirsen bütün tavukları sana yediririm, ben hiçbir şey yemem*” diye ağladığımız anneannelerimiz.

Nasıl güldürmez; “*Bizim zamanımızda böyle şeyler yoktu, çok özeniyorum bunları kullanmaya*” deyip o gün ped kullanmayı deneyen, yuvarlak kesip çıkarttığımız karpuzun üst kısmındaki etli bölümü “*Bunu yersen annen mezarı boylar*” diye bize yedirmeyip, kendisi yerken “*Senin annen de mezarı boylayabilir*” dediğimizde, “*Benimki zaten gitti, ben o yüzden yiyorum*” diyen, paralarını haberi yokken kullanıp, bize olan güvenini sarsmamak için sonradan telafi ettiğimiz anneannelerimiz.

Nasıl üzülmmez ardından; oturduğu yerde havlu kenarı örmeye daldığında burnundan horlama gibi sesler çıkardığı

için “*Sinir oluyorum, çıkarma şu sesi, örme şunu, neyine senin ki örgü örüyosun, yat uyu*” diye azarladığımız anneannelerimiz.

Nasıl sevilmez; keşkek yaparken haşlanmış buğdayı ve eti robottan geçirdiğimizi gördüğünde “*Biz 24 saat kazan karıştırarak kendimizi harcamışız*” diye ağlayan, her hastalanışında “*Oğğğlllluuuummmmm beeennnnnnn arrrrrttttuukkkk öööllllüüyooorruuuum!*” diyen, üzerinde kuru saçlar için yazan şampuanla kafasını ıslatmadan yıkamaya çalışan, kalp ameliyatı olacağı gün “*Allah bana 10 sene versin yeter. Torunlarımın üniversiteye girdiğini göreyim. Sonra ölem de gam yemem*” deyip de, aradan 10 sene geçip, tüm torunları üniversiteye girince kendisine bu konu hatırlatıldığında “*Bir 10 sene daha isteyeyim de, şunların evlendiklerini de göreyim*” diyen, ilk kez içtiği Parliament sigarası için “*Bunun izmariti içine kaçık!*” diyen babaannelerimiz.

Nasıl sevilmez; “*Ethem Dede, Ethem Dede / Gömleği keten dede / Torunumun sınavı iyi geçsin / Sana 100 göbek atam dede*” diye adakta bulunup, gerçekleştiğinde kapının arkasına geçip şakır şukur göbek atan, MTV’de yabancı klip seyrederken “*Oğlum anana mı sövüyorlar? Babana mı? Belli değil. Sen bana İnanç Dünyası’nı aç da seyredeyim*” diyen, izlediği dizideki iğrenç derecede uzun tırnakları olan oyuncu için “*Bu kadın o tırnaklarla nasıl taharet alıyor ki?*” diyen, “*Gece sakız çiğnenmez, yastık kafanıza yapışır*” demek yerine bize “*Gece sakız çiğnenmez, ölü eti çiğnersiniz*” diyen, ‘Rocky 4’ filmini seyrederken Stallone, Rus boksörü yenince “*Bizim çocuk yensin diye Yasin adamıştım. Gidip okuyayım bari*” diyen babaannelerimiz.

Nasıl güldürmez; İzmir’de televizyonda seyrettiği Ajda Pekkan’ı, bir kaç gün sonra Ankara’ya döndüğünde yine televizyonda görünce “*Buraya da mı geldi bu zilli! Nereye gitsem*

peşimde!” diyen, bir spor programında “*Ben Washington’a inanan bir insanım*” diyen Rıdvan Dilmen’e “*Allahsız herif! Geber e mi!*” diyen, oturduğu apartmanın sakinlerini on bir ay boyunca laf taşıyarak birbirine düşürüp, ramazan gelince de iftar yemeği verip barıştıran, haber sunucularını torunları sanıp “*Bunlar benim en hayırlı torunlarım. Her akşam gelip hal hatır sorarlar*” diyen, elindeki portakalı ısrarla Ali Kırca’ya ikram eden, almayınca da küfreden, “*Bir kadın öldüğü zaman ellerinde nişan yoksa, zebaniler ellerini rendeler*” diye hep eli-ayağı kınalı olan babaannelerimiz.

Nasıl kızdırmaz; çok zengin olduğu halde elektrik gitmesin diye evini hala ‘gırgır’la süpüren, su harcamamak için bütün gün çişleri biriktirip, gece yatmadan önce sifonu bir defaya mahsus çeken, komşusuyla ortak günlük gazete alan, çiçek-fide almayıp yürüyüş yaparken onun bunun bahçesinden yolduğu çiçekleri balkon saksılarına diken, kaçık çoraplarından bulaşık bezi diken, karpuz çekirdeklerini kurutup kavuran, telefonda en uzun 20 saniye konuşan, karanlıkta televizyon izleyen, bayramda gelen çocuklara şeker vermemek için kapı açmayan, balkonuna konan güzelim güvercinleri bile aç bırakan babaannelerimiz.

Nasıl sevilmez; onu yıkamak üzere küvete taşıyıp, günün sanatçısı olarak anons edip de, tezahürat ve alkışlarımız sonrası biz onu sabunlarken duşu eline alıp, gençliğinin şarkılarını ince sesiyle makamları birbirine karıştırarak söyleyen, namaz esnasında secdeden geri otururken hop diye altına tencere koyduğumuzda hiç bozmadan, “*Seni vallahi döverim. Allaaahü ekberrr!*” diyerek namaza devam eden, uçaktan onun için çaldığımız battaniyeye yapışmış saçları görünce, “*Bunlar gavur sa-*

çı” deyip istemeyen, bizi telefonla aradığında telesekretere “Babaannesi aradı dersiniz” diye not bırakan babaannelerimiz.

Nasıl güldürmez; ev kalabalık da olsa hep televizyonlu odada namaz kılan, bir gün o namaza durmuşken ben kanalları gezinmeğe başladığımda birden ahenkli sesini dua ile karıştırarak “*Velem yuleeedd... Kanalı değiştirmeeee... Velem yekunlehu... Ajans başlayacaaaak... Kufiwen ahad!*” diyen, neden hala evlenmediğimizi sorduğunda “*Henüz ailemize layık birisini bulamadım*” dediğimizde “*Oğlum; eğer öyle ellenmemişini ararsan tabii ki bulamazsın. Az ellenmişine bakacaksın, az ellenmişineee*” diyen, Brezilya-Almanya final maçı esnasında Brezilya’nın önemli bir atağı yavaş çekim gösterilince “*Bu oğlanlar da amma yavaş oynuyolar. Bizim yavrularımız aslan gibiydi. Yine de elendiler*” diyen babaannelerimiz.

Nasıl sevilmez; Milli boksör olan torununun ne yaptığını tam anlayamadığından her maç sonrası yanına gelip, “Oğlusuuum! Seni kim dövdü böyle. Ah elleri kırılsın!” diyen, ağabeylerine de “Siz ne biçim abisiniz! Kardeşinizi dövdürüyorsunuz” diye kalaylayan, son müsabakada kaşının açıldığını görünce bastonunu kaptığı gibi elinden tutarak, “Göster onları bana” deyip torununu korumaya çalışan, mezarlıkta dirilen ölüleri yeniden öldürmeye dayalı bilgisayar oyununu oynarken, arkamızda sürekli Fatiha suresini okuyan ve “Onlar gavur, anlamazlar” deyince de sinirlenip terlikle kovalayan babaannelerimiz.

Nasıl gülünmez; 50 yıldır evli ve hala aşık olduğu kocasına evinde teknik bir arıza çıktığında “*Hacı Beeey*” diye seslenerek yardım isteyen mahallenin bütün dul kadınlarına yardım yasağı koyan babaannelerimiz.

Nasıl ardından üzülmür; evdeki tüm telefon konuşmalarıyla ilgilenen ve bir gün yine çalan telefon için “*Kim arıyor, ne istiyormuş, ne diyor?*” diye sorunca sinirlenip “*Dedem arıyor; seni çağırıyormuş*” dediğimiz, kendisine kuma getiren kocasıyla ömür boyu konuşmayan, ölümünü beklediğimiz sıralarda, “*Dedemi çağıralım, onu affet*” dediğimizde başıyla onaylayıp, 26 saatlik yolculuktan sonra gelen dedemiz evimizin zilini çaldığı sırada ölen, her odaya girişimizde ayağa kalkmasının nedenini sorduğumuzda “*Yavrum, sen benim tabutumu taşıyacaksın*” diyen, vefatından bir gün önce tırnaklarını kesmemiz için benden tırnak makasını bulmamı istediğinde “*Onları bahçe makası ancak keser. Onu getireyim ben sana*” dediğim ve ertesi gün uzun tırnaklarıyla dedemi toprağa verdiğimizde bizi hiç affetmeyen babaannelerimizin.

Nasıl sevilmez; torununun çocuğu doğduğunda, “*Bunun sünnetini de göreyim başka bi şey istemem*” dediğinde şaka yollu, “*İstersen sünneti hemen yaptırırım*” cevabı verdiğimizde heyecanla, “*Olmaaaaaz! Şöyle 9-10 sene sonra*” diyen, ne zaman elini öpsek yüklü miktarda para veren, Alzheimer olunca da verdiğini unutup tekrar tekrar veren, Beşiktaş’ın şampiyonluğunu kutlayan konvoyu bakıp, “*Ne bitmez konvoymuş! Herhalde önemli birinin kızı evleniyor*” diyen, ‘7’den 77’ye’ programını izlerken yüksek ve kayalık bir yere çıkan Barış Manço için “*Hah! Kakwiycen ki şu papazı şincik düşsün*” diyen, küçücük çatlak nedeniyle oturulduğunda insanın poposunu sıkışmasına ve acımasına neden olan klozet kapağıyla “*Hahaha... Bu sefer yakalayamadım beni hain kapak. Yendim seni!*” diyerek kavgaya eden dedelerimiz.

Nasıl gülünmez; televizyonun karşısında yatan ya da kısa kollu elbisesiyle oturan karısına “*Kalk doğru düzgün otur, adamlar sana bakıyor*” diyen, haberler bitip de Ali Kırca “*İyi akşamlar*” dediğinde ayağa kalkıp, “*Teşekkürler Ali Bey oğlum, sana da iyi akşamlar*” deyip kanal değiştiren, kendisi gibi güreşçi olduğumdan hiçbir karşılaşmamı kaçırmayan, puan kaybettiğimde hakeme, mindere, seyircilere, rakibe küfreden, kazandığımda, “*Ulan eşşoğlu eşşek aynı dedene çekmişsin*”, kaybettiğimde, “*Ulan it! Hiç mi dedene çekmedin?*” diye kalaylayan, bunadığı için eve iğne yapmak için gelen hemşireyle beni evlendirmek isteyen, direksiyonunda olduğu arabayla bizi gezmeğe götürürken bir dönemece geldiğinde kırmızı ışık ya da polis yokken el frenini çekip beklemeye koyulmasının nedeni sorulduğunda “*Görmüyor musun? Dur yazıyor!*” diyen asker kökenli dedemize.

Nasıl sevilmez; gazeteden biriktirdiği kuponlarla kendine cep telefonu aldığında ona mesaj atmayı öğretirken “*Şimdi ‘yes’ de*” dediğimizde telefonu kulağına dayayıp var gücüyle “*Yeeees!*” diye bağırان, bize, “*Siz küçüksünüz. Yarım yarım oruç tutun. Sonra ben onları birbirine çakarım*” diyen, yeni aldığı cep telefonuna sim kartı yerleştirdiğimde ekranda ‘şebeke arıyor’ yazısı belirince “*Evladım cevaplasana çabuk, bak biri bizi arıyor.*” diyen dedelerimiz.

Nasıl kızılmaz; tuvaletten ellerini yıkamadan ve sifonu çekmeden çıkan, gecenin dördünde uyanıp ışıkları yakan, arada sırada hiçbir şey demeden kapımızı ardına kadar açık bırakarak firar eden dedemize.

Nasıl sevilmez; manavdan mandalina çaldığını öğrendiği beş yaşındaki torununa hiçbir şey söylemeyip kilo kilo manda-

lin alan ve torununun suçunu kızına ve damadına söylemeyen büyükbabamız.

Nasıl gülünmez; televizyondan futbol maçı izlerken “*Şunlara bak yahu; ekinleri nasıl da hiç acımadan eziyorlar. Tuh sizel!*” diyen, 60 yıllık beraberlikten sonra kaybettiği eşinin mezarındaki toprağı okşayarak ağlayan ve ona hâlâ daha deli gibi aşık olan, “*Oğlum 19 Mayıs bu sene ayın 19’una mı geliyor, 20’sine mi?*” diye soran, yılbaşı gecesi kanallar arasında gezinirken bir kanalda gördüğü dansözden sonra diğer kanalda da ambulans görünce “*Bu kadar da göbek atılmaz ki. Bak dansöz bayıldı!*” diyen, Dünya Ralli Şampiyonası’nı televizyonda izlerken kan ter içindeki pilotu ve yanında yol notu okuyan copilotu görünce “*Edepsize bak! Adam orda canı burnunda araba sürüyo, sen otur yanında gazete oku!*” diyen büyükannelerimiz.

Nasıl sevilmez, özlenmez; yıllardır torunlarının, “*Bak aneanne bu benim sevgilim!*” diye götürdüğü tüm kadın ve erkeklerin isimlerini ezberlemek için çaba sarf eden, ölüm döşeğindeyken ilk kez gördüğü torununun yeni sevgilisine “*Oğlum, kızıma iyi bak!*” diyebilen Yeşim’in, Kemal’in, Evşen’in, Niyazi’nin, Çiğdem’in, Bahar’ın ve Pınar’ın anneannesi.

Nasıl sevilmez, özlenmez; yalnız yürümediğimiz hayat yolunda, kendimiz yol olmayı öğrenip becerene kadar bir şekilde yanımızda olan anneannelerimiz, babaannelerimiz, dedelerimiz, büyükbabalarımız, büyükannelerimiz, ninelerimiz ve dedelerimiz...

ANNEANNEM AŞIK OLDU!

Anneannem; yaşamımdaki en büyük zenginliğim. Ondan yoksun kalırsam ben yoksullaşırım diye tüm kaygım.

O öylesine komik, neşeli, duyarlı, düşünceli, şirin ve öylesine iyi ki...

“Doğduğunda ben bakarım” sözü verdiği için annemle babam çocuk sahibi olmaya kalkışmış.

Annemlerin işe geliş-gidişlerinde sorun olmasın diye uzak semtteki evini kiraya verip, bizim evin karşısına taşınmış ben doğduktan sonra.

O benim daimi aşçım. Her gün taze taze yaptığı yoğurtlarla, sebze çorbalarıyla, köftelerle büyümüşüm. Bir lokma şey yediğimde kendi kursağına gitmişcesine sevinir. Sadece onun yaptığı yemekleri yemişim; nasıl anlıyorsam kimin yaptığını.

O benim daimi dadım. Bebekken nedensiz ağladığımda annemi özlediğimi düşünüp, memesini bile verirmiş ağzıma. Babam “*o olmasaydı biz sana bakamazdık*” diyerek anneme gönderme yapsa da, doğruluk payı olmalı. Kadın üç çocuk büyütmüş deneyimli, anaç.

O, benim hayranım. Büyümüş olmamın önemi yok. Benimle dolaylı ya da dolaysız ilgili her şey onun müdahale alanı içine girer.

Onunlayken zamanın nasıl geçtiğini anlayamaz insan. Anaokuluna gitmeden önce bana yaptırdığı faaliyetler, inanın okuldakiler kadar anlamlıydı.

O, yaratıcı ve hayal gücü yüksek bir insan. Yüksük makaraları ipe dizip, boyar, akşama anneme kolye olarak hediye ederdim. Pamuktan kardan adam, mercimek-bulgurla çiçekler yapar, buzdolabı kapağında sergi açardık. Cumhuriyet - Bilim Teknik Dergisinin çocuk sayfasındaki deneyleri yapardık.

O, çamaşır asma-toplama, sebze ayıklama, oda toplama, masa hazırlama, hatta daha sonraları ders çalışmak da dahil her an her şeyi oyun haline getirebilen biri. Müthiş bir oyun kurucu. Şimdilerde de evlilik oyunumun da taktik vereni.

O benim hem ilk ve hem baş öğretmenim. Hayatımı yönlendiren tüm değerlerimi kazandıran, ortak yaşam kurallarını benimsememi sağlayan kişilerden biri.

Çatal-bıçak kullanmayı, yatak düzeltmeyi, sinemada nasıl davranılacağı, başkalarının sınırlarını ihlal etmemeyi, önce yapmakla sorumlu olduğum şeyleri yapıp, kalan zamanı kendime ayırmam gerektiğini, gece yarısı tuvalette bas çekilmemesi dahil bir dolu şeyi bana o öğretti.

O benim ilk feylesofum. Ettiği incili lafla, sizin o konuyu değerlendirme şeklinizi değiştiriverir. En sevdiğim incileri mi?

“Bu memlekette ya edepsiz ye deli olacaksın. Ötesi fazla”, “*Sinirlerini ve sınırlarını fazla germe*”, “Bir insana karşı ön-orta-son yargı geliştirme; yanılırsın”, “*Yaşam bazen pamuk, bazen demir kadar ağır olur. Önemli olan senin kaldırma kapas-*

ten”, “Fazla hırs insanı yoldan çıkarır”, “*Önce kendine, sonra başkalarına yalan söyleme*”, “Kendin ikna olduysan, başkaları olmuyorsa burnunun direğine git”, “*Yaşamak için nefes ve heves gerek; hüsrana uğrayacak olsan da.*”

O hayatı dolduruşuyla bana model olan kadın.

O benim hayat tasarımcım. Yaptığı gözlemlerle ilgi alanlarımı öne çıkarmayı başaran, insan. Radyo çocuk korosuna girmemi, drama dersi almamı, jimnastik yapmamı isteyip harekete geçiren hep o oldu.

Okul öncesi yaşlarımda uyku vaktinde önce o bana kitap okurdu, sonra da ben ona. Onun seçtiği bol resimli kitabı uyuruktan okumamı ciddiye alır, sorular sorardı. Hayal gücümün gelişmesinde katkısı büyüktür.

Arkadaş ilişkilerimi bile fark ettirmeden ve incitmeden yönlendirdiğini söylesem. Annem ve babamla aramıza güya girmezdi ama nedense her şey onun istediği gibi sonuçlanırdı.

O benim sınav koçum. Anadolu Lisesi ve üniversite sınavlarına onun koçluğunda ve evinde hazırlandım. Kitaplarla aynı odada uyumama izin vermezdi. Niye? Kitaplar enerjimi çalıp, uyku kalitemi düşürürmüştü. Olumsuz enerjim suya karışıp git-sin diye sabah – akşam duş yaptıırırdı. Kilo yapmayan, yeterli enerji sağlayan ve *üstelik* sevdiğim yemeklerden oluşan bir beslenme düzeni kurmuştu.

Kafamın mola vermesi için belli aralıklarla yanıma gelip, beni öpüp koklardı. Odasında çok kısık sesle izlediği televizyonda aklım kalmasın diye “*İzlenecek bir şey yok ki!*” derdi.

Tartışma çıkıp da moralim bozulmasın diye annemlerle aramıza yeşil hat gererdi. Sınav sabahı yutturduğu okunmuş

pirinçlerin ve ardından döktüğü suyun kazanmamda payı olmuştur herhalde.

O benim ketum arkadaşım. Anneannemle paylaştığım şeylerin pek çoğunu evdekilerle, arkadaşlarımla, sevgililerimle hatıta şimdi eşimle paylaş(a)madığımı söylesem. Anneannemi kes-seniz, ağzından laf alamazsınız.

O, insan ilişkilerini kendine özgü yöntemlerle bir şekilde rayına oturtur.

Eksiklik ve hatalarımda beni yargılamaz, yürekten eleştirip tadilat servisini devreye sokmamı sağlardı. Sayesinde hayatın tali yollarını keşfetmeyi öğrendim. Geçmişteki kız arkadaşlarımla ilgili tüm değerlendirmeleri süreç içerisinde doğru çıktığından ben ona “*Tarotçu Sultan; söyle bakalım şimdi n’olcak*” derim sıkça.

O benim şahsa maruz bankam. Sürekli kredi çekmeme ve hiç geri ödeme yapmama karşın ‘anane bank’taki param hep üreyerek arttı. Bana yaptırdığı hayat sigortası ile üniversiteyi bitirdiğim yıl yurt dışına gittim.

Aramızdaki para ilişkisini bugüne dek çözebilen olmadı. 18 yaşımı bitirdiğim gün aramızdaki gayri resmi hesap ortaklığını resmiyete çevirdik. Evlenirken varlığından haberdar olmadığım kendine özel ‘off shore” hesabından bir tomar para aktardı bana.

O benim için önemli. Herkesin anneannesi kendine kalmalı; benimki de bana ama...

O şimdi aşık.

Evet, evet anneannem aşık oldu. Ve elimden kaçıp gidiyor ardına baka baka.

Ananem karşı komşusunun kısa süre önce eşini kaybeden babasına aşık oldu.

Liseli kızlar gibi heyecanlı. Süslü püslü evden çıkıp bir üst sokakta onu bekleyen Lami Bey'le buluşuyor. Papazın Bağ'ındaki ağaçlar ve garsonlar aşklarının tanığı.

Şimdilik ne olur ne olmaz diye kimseye söylemeseler de, eve gelirken çıkartsa da, anneannem damat beyin hediyesi tek taşı parmağında taşıyor.

Telefonla yapılan seranatlar onu mest ediyor. Her sabah gönderilen papatyaları koyacak kap bulmakta zorlanıyor.

Bir telaşlı ki... Eline koluna sahip çıkamaz oldu. Dün kendine çeyiz gecelikler de almış.

Evlenmesi durumunda dedemden aldığı emekli aylığı keseceği için tedirgin. "*Paramın paşasıydım. Şimdi başkasının eline bakamam*" diyor. "*Ben sana maaş bağlarım*" dediğimde "*olmaz*" deyip, kestiriyor.

"*Boş verin nikahı, birlikte yaşayın*" dediğimde çapkın çapkın gülümsüyor. Elalem baskısı olmasa, yapar vallahi. Herkese aynı anda açıklama yapılacağından eşime "*Tüm zamanların 'kuma'sı Eskişehir'e gelin gidince sevgili kocan sadece sana kalacak ama; biraz yoksun, biraz yoksul olarak*" diye müjde(!) veremiyorum.

Kısacası... Anneannem gitti gidiyor aşkına; bende yürek Selanik.

ANANEM: MUADİLİ OLMAYAN KADIN

Yetmişli yılların Alaşehir’inde, yirmi dört yıl aynı yorganı paylaştığı kocasını kaybedince; eli, cebi ve yüreği boşalan an’anem ikisi öğrenci üç kız çocuğuyla ortalıkta kalıyor.

Gelecek günlerin çok kolay olmayacağını farkında, ancak bu yükün ağırlığı altında ezilmemekte kararlı olan Mürüvvet Hanım’a sadece ‘payanda’larım dediği çocukları destek vermiş.

Annem üniversite sınavına girdiğinin ertesi günü dedem ölmüş. Eşi doktor olan Şüveyzat Teyzem Konya’da fizyoterapist olarak çalışıyormuş. Perizat Teyzem de lise ikinci sınıfa geçmiş.

Annem Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji bölümünü kazandığını öğrendiğinde “nasıl okuyacağım?” endişesiyle sevinememiş bile.

O günleri annem “An’anen o aralar dalgın ve düşünceliydi. Geceleri gözlerini tavana diker, hiç uyumazdı. ‘Artık uyumalısın!’ dediğimde ‘Şimdi uyandım’ derdi. Bana hep ‘Üzülme, bir yol bulacağız ve sen okulunu bitireceksin’ der, ancak nasıl olacağını açıkla(ya)mazdı” diye anlatır.

Annem öğrenciyken okuldan çok çalışmaya zaman ayırmış. Burs alıp yurttta kalmış. Rötarlı da olsa sonunda okulu bitirmiş. Babamla evlenip Kültür Bakanlığı'nda işe girmiş.

Şüveyzat Teyzem eşini trafik kazasında kaybettiğinde kuzenim Sinan on beş aylıkmış. Ablam ve annem İzmir'e göç ettiğinde Perizat teyzem sosyoloji okuyor ve çalışıyormuş.

Hayat karşısında direngen olan an'anem, çocuklarının kırılğan insanlar olmasına izin vermemiş. Zaten hayat taşkalasından Mürüvvet Hanım ve kızlarının payına hep mücadele düşmüş. Kan kustukça kızılık şerbeti içtiğini söyleyen, başka şerbet türlerini de içeceği günlerin geleceğine inanan an'anem yanılmamış. Çocukları hayatını kurtarınca, parasızlığa bağlı sıkıntıları bitmiş yerine yenileri başlamış.

An'anem '*evimizin direği*' diye sevdiği Sinan'ı büyüttmüş, diğer kuzenim Hümeýra'nın bakımına eşlik etmiş. Ayrı şehirlerde olmamıza karşın hastalandığım zamanlarda İzmir'den gelip, bana da an'anelik yapardı.

O Ankara'ya geldiğinde "*beni o alsın kreşten*" diye tutturduğumu hatırlarım. Kreş öğretmenime "*Bize gel, an'anem bahar böreği yapacak akşama*" dermişim.

Teyzem yeniden evlenince, o tek başına yaşamayı tercih etti. Yüksek tansiyon ve dizlerinde kireçlenme hariç sağlık sorunu olmadığından, gündüzleri gelen yardımcısının desteğiyle yaşamını rahatlıkla sürdürebildi. Bizlerde bir haftadan fazla kalmaz, evini özlerdi.

O, bizler için yaşadı. Hayatının önceliği üç kızı, üç torunu ve iki damadıydı. O yoktan var etme şampiyonu muhteşem kadın asıl kendisinin kollanması gerektiğini kabullenmezdi hiç.

Mükemmeliyetçiydi. *Dul kadına saç boyamak yakışmayacağı için(!)*, genç yaşta ‘gümüş anne’ oluvermişti. Süsüne püsüne düşkündü. Ayna severdi. Annemi bakımsız gördüğünde “*Kocanın yerine olsam seni boşarım. Evde eşofmanla gezilir mi?*” diye kızardı.

Annemin “*Suyun akışı esnasında ihmal ettiğimizi söyleyemem. Ancak ‘tali’ kaldığı oldu. Onun her geçen gün ihtiyarladığını, güç kaybettiğini, süreç içerisindeki unutkanlıklarını, hareketlerindeki yavaşlamayı başlangıçta önemsemedik. Arttığında ise yapılabilecekler sınırlıydı*” itiraflarına yol açan an’aneme konulan Alzheimer(ALZ) teşhisi oldu.

Meğer ALZ. hasta kadar yakınlarını da etkiliyormuş.

Düşünün! Tüm sevdiklerine yaşamını hasreden ve ‘olmazsa olmaz’ınız olan bir insan gözünüzün önünde eriyor, her geçen gün daha kötüye gidiyor. Kızını tanımıyor, az önce yemek yediğini unutuyor, torununun adını söyleyemiyor. Ve bu durumda sizin yapabilecekleriniz çok sınırlı.

Şüveyzat teyzem telefonda “O munis, kibar, sevecen kadın gitti; sinirli, dengesiz, inatçı, ürkek, hırçın, saldırgan, korkak bir kadın geldi. İlaçlarını içmeyen, nedensiz bağırıp ağlayan, kendine yardım eden Şahsenem Hanım’ı iteleyen tekmeleyen bir kadın oldu. Beynin konuşma merkezi felç olduğundan konuşması anlaşılmıyor. Yeni sözcükler icat ediyor. Gözünün içine bakarak tane tane konuşsak da, kısa cümleler kursak da, bıkmadan tekrarlasak da bizi anlayamıyor. Sürekli mırıldanıyor. Okumayı unuttu. Hatırlar mısınız? Küçükken ağzınızdan argo bir sözcük çıktığında ‘*Düzgün konuş! Ayrı! Ağzına biber sürerim*’ derdi size. Şimdi yanında olsan, elindeki acı biberle

gezersin. Tanıyamıyorum annemi” diye anlatırken, bir yandan da ağlıyordu.

Sıkça gidip uzun süreler yanında kalan annem; her seferinde gerilemelerin arttığını gördükçe kahroluyor.

O bir bebek. Kaşık, çatal, bardak kullanamıyor. Üstüne yemek döküyor. Tehlikeyi fark etmiyor. Telefonda konuşamıyor. Altı petleniyor. Mamayla besleniyor. Banyo yapmaktan hoşlanmıyor.

Hafta sonu onu görmeğe gittim. İçim acıdı; o yürürken bile ses getiren Mürüvvet Hanımın öne eğik bir tuhaf yürüyüşünü gördüğümde.

Bizi vantuzlu ‘ege’ öpücüklerine boğan kadın, şimdi öpmeyi beceremiyor. Elimizi yıkamadan yiyeceğe dokundurtmayan an’anem şimdi koynunda ekmek saklıyor. Evin içinde habire -bıraksanız çıplak- gezinmek istiyor. Uyku hak getire.

O muadili olmadığına inandığım an’anemin artık bir çocuk olduğuna, üstelik küçülen ve gerileyen bir çocuk olduğuna inanamıyorum.

Mümkünse ben yaşlanmak filan istemiyorum.

DÖRT BUÇUK YAŞINDAKİ ARKADAŞIM

Yaşamımda her şeyi geç yaşadım, geç başardım. Konuşmayı, okumayı, lise mezuniyetini, üniversiteye girişi - çıkamayışı, çalışmayı, evlenmeyi, doğurmayı, emekliliği. Kızım ve eşim ise tam bir **'panyak'**; her şeyleri olabildiğince hızlı.

Neyse ki, 'anane'likte çok geç kalmadım. 56 yaşında iken, kızım hayatta yaptığı en güzel işi yaptı ve beni anane yaptı.

Tam da yeni emekli olmuştum. Bebişin tüm sorumluluğunu almayı hiç düşünmedim. Teklif edil(e)medi zaten. Ana-kız ilişkilerimiz yıpranmamalıydı. Herkes sorumluluğunu bilmeliydi. Kimse, kimseye bağımlı olmamalı, ancak kızım ve damadım, her dem, her türlü desteğe hazır olduğumu da bilmeliydi.

Eşim, müjdeyi duyar duymaz tahtadan oyuncaklar yapmaya başladı, müthiş bir heyecanla. Ben daha bir mutedil davrandım. Rengahenk yünlerle yaptığım kesmeşeker battaniyeyi örerken havaya girdim.

Torunuma ultrason monitöründe aşık oldum. Doğana kadar çok özledim onu.

Dünyaya gelirken yanındaydım. Düşünsenize sizin 'can'ınız 'can'ını doğuruyor. Müthiş bir şey.

Artık yaşamımızda bir Cansu'muz, 'can suyu'muz vardı. Karga yavrusu misali elbette torunum çok güzeldi, çok akıllıydı.

İki yaşına dek evde büyüdü. Bebek bakımında deneyimli Zöhre Hanım tümümüz için şanstı. Cansu'yla birbirlerini çok sevdiler. Ben utanmasam her gün kızımın evinde olacaktım ama kendimi engellemeye çalıştım hep. Kaptırık oldum ya da amiyane deyimiyle 'görmemişin bir torunu olmuş hesabı.

Bir buçuk yıldır kreşe gidiyor. 17:30 - 20:30 saatleri arası bizim evde Cansu saatleri ilan edildi. Okulun servisi bize getiriyor, ana-babası da iş çıkışı bizden alıyor.

Torunum olduğu için söylüyorum zannetmeyin ama, bu çocuğun sosyal zekası gerçekten yüksek. Bir dolu davranışıyla çocuk, bir dolu davranışıyla benden olgun bir insan. Bazen eşimle olan tartışmalarımıza bile racon kesiyor.

Cansu'nun her lafı/davranışı adeta fıkra.

Geçen yıl hayvanat bahçesinde ayıların uzun tırnaklarını görünce *"Bu ayının ananesi çok kötü; torununun tırnaklarını kesmemiş!"* dedi.

Kreş arkadaşı Yiğiter'e aşık. Cansu'ya göre sevgilisi değil de, erkek arkadaşı olan Yiğiter, hep yüreğinde yaşıyor. Dedesine *"Evlenmek için daha kaç gün beklicem?"* diye sorduğunda *"11.633 gün"* yanıtını alınca, " Ya Dede'cim bir şeyler yap da, 'sihirli annem'in olduğu gün evlenelim!" demiş. Bu diziyi çok seviyor ve pazar günleri de gelmek bilmiyor ona göre.

Her çocuğun "Ali Baba"sının bir çiftliği vardır ya. Bizimkinin çiftliğinde bilumum hayvanlarının yanı sıra, anası, babası, dedeleri, anane, babaanneleri, hala, amca ve kuzenleri ve elbette Yiğiter'i de - e, *artık evlilik öncesi birlikte yaşıyor ya- ya-*

şam sürüyor. Kimle ne sorunu var, kimden ne istiyor ise bu şarkıyla dile getiriyor. Mesela Yiğiter “Cansu seni çok seviyorum!” diye, amcası “Hadi midilliye bindirmeye götürüyüm seni!”, babası “Bugün uyumasın Cansu! “ diye bağıyor çiftlikte.

Bir gün “An’ancim, ben evlendiğimde her gün Yiğiter’den dayak yicem senin yüzünden!” deyince şaşırdım. Çünkü ona sadece çorba yapmayı *-aslında karıştırmayı-* öğretmişim, her gün aynı yemeği yemekten bıkan kocası da onu dövecekmiş.

Halası, bizimkinden on beş ay büyük kızıyla birlikte yeğenini de bir çocuk balesine götürdü. Kuzen Simay topaç gibi bir çocuk. Ve dans etmeyi çok seviyor. Temsilin bir sahnesinde 30-40 minik balerin ellerinde ışıklarla sahneye giriyor. Görüntü, dekor, müzik muhteşem. İzleyici mest ve sessizlik hakim salonda. Ve bizimki “*Simay, bak hiç topaç balerin var mı? Sen bikerem balerin olamazsın!*” diye bağırınca, salon yıkılmış kahkahadan.

Kardeş istiyorsa da, duyan yok. Üç yaşında filandı. Babasını koltuğundan kaldırtıp, mutfaktaki annesinin yanına götürmüş; mevcutlu olarak “*Hadi annemi sev de, kardeşim olsun!*” diye.

Kreşte öğretmenleri her çocuğa “Sen nasıl doğmuşsun?” diye sormuş. Bizimki sezaryanla doğduğu için “annemin karnından” demiş. Arkadaşı Ayça da “Annemin çiş yaptığı yerden doğmuşum!” demiş. Akşam eve geldiğinde “An’ancim, Ayça çok yalancı. Annesi onu karnından doğurmamış, güya” deyince, başka sorulara yol açmayacak şekilde “Senin yanıtın da, onun yanıtı da doğru! Bazıları öyle doğar” deyince rahatladı.

Öğretmenleri çok istedikleri bir şeyin olması için dua edebileceklerini söylemiş. Bizimki bu işi cıvıttı. Geçen gün oda-

sında aynanın karşısında “Lütfen Allah’ım annemin yüzünde sivilce çıkartma. Çünkü güzelliği bozuluyor “ dediğini duydum.

Çok iyi bir gözlemci. Olayları çok iyi muhakeme ediyor. Neden-sonuç ilişkisi kurmakta çok başarılı. İşte bir örnek: Babam, anneme temizlikte yardım etmedi. Annem üzüldü. Babam bizi akşam pizza yemeğe götürdü.

Bir gün bana, “Dedem bana oyuncak yapıyor. Sana yapmıyor diye ona ceza verdin. Manti yapmıyorsun artık. Benim suçum ne?” Bunun Cansuca tercümesi “Anane, mantı yapsana.”

Bizimkinin ‘dost’u olan kızımın arkadaşı Sabri, gelmeden önce arar, ne istediğini sorar. Kızıma “Anne yarın Sabrişko bize gelse ya! “ dediğinde anlarınız ki, uç bir isteği var.

Her iki evin banyo fayansları bizimkinin tualî. Suluboya ile inanılmaz güzel şeyler yapıyor. Geçenlerde bizi çok üzdü. Dedesi “Git ve banyoda resim yap: rahatlırsın” dedi. Gerçekten ağlaması bitti, yanımıza gülerek döndü. Başka bir gün ana-babası yüksek sesle tartışınca, bizimki fırçaları getirmiş ve “Hadi, banyoya gidip resim yapın” deyince, üçü birbirlerine sarılmışlar.

Sohbet esnasında “Blender alalım” deyince, “Sonra alırsız” dedi eşim. Ertesi gün evdeki kumbarasından çıkarttığı bir sürü bozuk parayı getirmiş. Uzattı ve “An’anecim, üzülme. Blender al, bu paralarla” dedi. Ört ki ölem. Elbet sırtım yere gelmez benim.

Kolesterolümün düşmesi için yaptığım yürüyüşlere bazen Cansu da eşlik eder. Birinde belediye otobüsündeyiz. Sıkıldı. “Hadi inip, yürüyelim. Kolesterolüm yükseldi” deyince çevremizdekiler dumura uğradı.

Tek çocuk ve öyle kalacağa benzer. O tam yaşının ve dönemin çocuğu. Uyarılar çok fazla olduğu için kolay kapıyorlar. Playstation oynarken ben oyunun mantığını zor kavırıyorum, o ise kolayca. İnternet'te oyun ve çocuk sitelerine de ulaşabiliyor. Oysa Cansu - Metin - Hale hariç bir şey yazamıyor ama, 'sık kullanılanlar'a eklenen kendisine ait listeden istediği siteye ulaşabiliyor.

Ölüm olayına kafası takılı bu ara. Tabagındaki yemeği bitiriyor, "yemek öldü" diyor, çiçekçiye "çiçekleri niye öldürdün?" diye soruyor. Dedesine "Sen niye babanı öldürdün?" diye hesap sormuş geçenlerde.

Epey önceydi, bir gece bizde kalması gerekti. Gece yarısı annesine gitmek isteyince "İnsan annesini özler tabii. Ben çok özlesem de, sadece doğum günümde görebiliyorum" deyince sustu. Zırt pırt doğum günü yapılamadığını biliyor. Duygusal şiddet uyguladım, ne yapayım.

Televizyonda yayımlanan "Aile İçi Şiddete Son" kampanyası tanıtım filmindeki, bir gözü morarmış kız çocuğunun görüntüsünden *-tüm insanlar gibi* -çok etkilenmiş. Babasına "Hangi suçu işlersem, benim gözüm öyle olur?" diye sorup da hemen yanıt alamayınca "Oh be, rahatladım. Sen bu cezanın suçunu bilmiyorsun. Sana öğretmemişler. O çocuğun babası nasıl öğrenmiş" demiş. Gel de, bacaksıza açıkla.

Küçücük, lahana dolması elleri ile parmak boyası yapışını, yüzük makarnaları ipe dizip, boyayarak kolye yapışını, mecmua resimlerini makasla kesişini izlemek nasıl keyifli bir bilseniz. Dil dışarıda, gözler sabitlenmiş, dünyayla iletişim kesilmiş vaziyette.

Seramik hamurundan form çalışırız onunla. Geçenlerde “an’ane yapcam” dedi. Kaş, göz, kulak, göbek deliği vb. tamam da. Alnına nokta bir hamur parçası – *yüzümdede ‘ben’im var da-* koyunca ve neredeyse kafa büyüklüğünde memişler yapınca, “pes” dedim.

Çok yorgun olduğum bir gün, zorla doktorculuk oynadık. Ben hasta rolündeyim. Bana “Yatıp, dinlenceksiniz. Kocanız bütün işleri yapacak” dedi. Böyle reçeteye ve doktora can kurban. “Dedecim, doktorun söylediklerini duydun mu?” diye seslenince, eşim “Ben başka bir doktor getireyim en iyisi” dedi.

Aramızda sağlam bir güven ilişkisi var. Dertleşip, sıkıntılarımızı, sırlarımızı paylaşıyoruz. O benimle büyüyor, ben onunla küçülüyorum duruma göre.

Torun keyfini çokça yaşıyorum. Kızımı büyütürken iş güç nedeniyle keyif kısmını ben yaşayamamıştım.

Torun başka bir şey.

O benim dört buçuk yaşındaki arkadaşım, ‘cansuyum’ ve de meşgale terapim.

Beli bükülmeden, gücü sıfırlanmadan, yüzü buruşmadan, dert çekmeden dünya değiştirmek isteyen Mehmet Amca'yı tuttuğu futbol takımını şampiyonluğa götüren maç sonrası kaybettiğimizde, yıllar önce terk ettiği evinin bahçesindeki ağaç ve çiçeklerini anlatan Remzi Baba'nın gözlerindeki kırılgılaşmış yaşları gördüğümde, odasına her geleni "Yaşasın, tavuklu jambonlu özgürlük sandviçim geldi! Hadi verin" diye karşılayan Nuriye Teyze'yi izlerken, köy kökenli kadın yaşının kent kökenli kadın arkadaşına "Ne kadar güzelsin! Yorgan gülü gibi" dediğini duyduğum anda renk değiştirdim.

Gazete okuyan Hasan Amca'ya "Ne var, ne yokmuş dünyada?" diye sorduğumda "Bilmem ki... Okuyorum güya. Ancak bir alt satıra indiğimde üst satırda ne yazıldığını unutuyorum, evlat" yanıtını aldığımda, erkek olmadığım ve genç olduğum için huzurevini yönetemeyeceğime inanan Mehmet Amca'nın ilettiği sorunları çözdüğümde "Başarıyorsun ama, yine de erkek olsaydın daha iyiydi" dediğini duyduğumda renk değiştirdim.

İlk kez gittiği bale gösterisinde kostümleri açık-saçık bulan yaşlı tarafından "Bizi günaha soktunuz" diye suçlandığımda odasındaki dahili telefonla 'Sevdim bir genç kadını' ya da 'Nar çiçeğim, sevdiğim' şarkılarıyla Doğaner Bey anıdını değiştirence toparlanmakta zorlanan Efsun Hanım onun ağladığında renk değiştirdim.

Odasının penceresinde kuşlara ekmek ikram eden Veysel'in "Dünyada hiç değilse bir sürü kuşun açlıktan ölmesini engellerim" dediğinde renk değiştirdim.

Bu kitapta yaşlılara değgin hepimizin yaşadığı ya da yaşadığını hikayeler anlatılıyor. Kâh güldüren kâh hüznölendiren



dipnot
yayınları

Selânik Caddesi 82/24 Kızılay - Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 • Faks: (0 312) 419 25 32
dipnotkitavevi@yahoo.com • www.dipnotkitap.com

ISBN: 978-605-441257-1

